Sanin Musa

RUŽA IZ BAŠČE RESULULLAHA

175 hadisa sa komentarom (Buhari i Muslim)

صلى الله عليه وسلم

محمد

صلى الله عليه وسلم

Abdulganijj El-Maqdisi

Ruža iz bašče Resulullaha, ﷺ

175 muttefekun alejhi hadisa (Buhari i Muslim) sa komentarom

El-Kelimeh, 2004.

PREDGOVOR

Hvala Allahu, Koji čovjeka poučava peru, Koji ga poučava onome što ne zna.

Samo od Allaha pomoći tražimo, Njega za oprost molimo i Njemu se kajemo. Uistinu, koga Allah uputi na Pravi Put - niko ga više u zabludu odvesti ne može, a koga Allah ostavi u zabludi - niko mu, nakon toga, ne može ukazati na Pravi Put. Zaista je Allahova Knjiga, Kur'an, najistinitiji govor i najbolji savjetnik, a najbolji način života jeste život Allahovog poslanika Muhammeda, nek' je na Njega mir i blagoslov.

Najgore stvari jesu novine u čistoj i savršenoj Allahovoj vjeri, islamu. Svaka novina je novotarija, svaka novotarija je zabluda, a zabluda vodi u vatru džehennemsku.

Rekao je Uzvišeni:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ اتَّقُواْ اللّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلاَ تَمُوتُنَّ إِلاَّ وَأَنتُم مُّسْلِمُونَ﴾

"O, vjernici, bojte se Allaha istinskom bogobojaznošću i ne umirite drugačije osim kao muslimani.(Ali Imran, 102).

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنظُرْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ﴾

"O, vjernici, Allaha se bojte i neka svaki čovjek pogleda šta je za sutra pripremio i Allaha se bojte jer On dobro zna šta radite" ("Hašr", 18).

Djelo koje je pred vama jeste prijevod i kratki i jednostavni komentar 175 hadisa raspoređenih u 35 poglavlja iz poznate knjige **UMDETU-L-AHKAM min kelami Hajri-l-enam**. Ovo je djelo poznato kako onima koji se bave fikhom (šeriatskom pravnom naukom), tako i onima koji su se specijalizovali na polju hadisa, a njegov autor je Abdul Ganijj el-Maqdisi. Opredijelio sam se za 175 hadisa iz oblasti ibadata (oblast u šeriatskom pravu koja reguliše odnose između ljudi i njihova Gospodara), izuzev hadždža, nadajući se da će se uskoro pojaviti posebno djelo iz ove grane ibadata.

Ovu oblast sam izabrao jer su njeni dijelovi (taharet, namaz, zekjat, post) svakodnevno potrebni svakom muslimanu, naročito taharet i namaz sa svojim ograncima.

Za prijevod sam izabrao one hadise koji neće unijeti pometnju i smutnju u shvatanja ljudi koji će doći u dodir sa ovom knjigom - imajući u vidu da je polje fikha (šeriatsko pravne nauke) vrlo široko, a njegovo more duboko, premda to većina ljudi ne

razumije. Kod komentara hadisa, akcent sam stavio na mišljenje Ebu Hanife, Allah mu se smilovao, i to tamo gdje je bio prisutan ihtilaf (razilaženje islamskih učenjaka), a inače sam najviše koristio mišljenje većine.

Specifičnost ove knjige i njen kvalitet leži u tome što je ovo prvo djelo na bosanskom jeziku zasnovano na najjačim i najautentičnijim hadisima (muttefekun alejhi), na kojima su se usaglasili dvojica najvećih autoriteta u historiji hadiske nauke (Buhari i Muslim), tako da se ovi hadisi prihvataju kod muslimana bez pogovora uz komentar koji svojom opširnošću ne odbija od čitanja, niti svojom sažetošću gladnom ne daje dovoljno.

Imajući u vidu činjenicu da je velika većina ljudi, koji govore i razumiju jezik kojim je ova knjiga napisana, u fazi povratka islamu i svome Gospodaru, molim Allaha Uzvišenog da ovo djelo bude štivo od koristi, koje će muslimanima služiti do Sudnjeg dana, a Allah plemeniti čuje dovu i On sve zna.

Sarajevo, 1424/2003. g.

Sanin Musa

KRATKO UPOZNAVANJE SA DVOJICOM NAJVEĆIH MUHADISA - IMAMA – ŠEJHOVIMA BUHARIJEM I MUSLIMOM

Muhammed b. Isma'il Ibrahim el-Buhari

Ovaj istaknuti poznavalac hadiske nauke rođen je na krajnjem sjeveroistoku tadašnje islamske države, u Buhari, godine 194. po hidžri, a umro je 256. po hidžri godine po hidžri (810.-870.). Smatra se najpriznatijim autoritetom u hadisu. Njegovo najpoznatije djelo je **El-džamiu-s-sahih**, poznato i kao **Sahihu-l-Buhari**. Hadis je počeo učiti u dvanaestoj godini, u šesnaestoj je već bio stručnjak iz hadiske oblasti, a u osamnaestoj je napisao svoja prva djela **Et-tarihu-l-kebir** i **Kadaja-s-sahabeti ve-t-tabi'in**. Proputovao je mnoge islamske krajeve radi sticanja znanja i produbljivanja već postojeće nauke koju je posjedovao zadržavajući se u svakom mjestu onoliko koliko je osjećao da treba i koliko je uviđao da može nešto čuti i naučiti, brižljivo zapisujući hadise. Boravio je u Mekki, Medini, Horosanu, Egiptu, Siriji, Iraku, pri tome učeći, prema nekim podacima, od 1080 stručnjaka pred kojima

je slušao hadise koje prenose samo pouzdani prenosioci, a zatim sastavio svoj **Sahih** pridržavajući se svog poznatog kriterija, najpriznatijeg u hadiskoj nauci. Naime, Buhari je tražio, da bi hadis prihvatio kao vjerodostojan (sahih), viđenje ravija (prenosilaca) dotičnog hadisa, a ne samo njihovo življenje u istom vremenu u tom mjestu, čime se, npr., zadovoljavao imam Muslim. U svoj **Sahih** uvrstio je 7397 hadisa, od kojih je 4000 onih koji se ne ponavljaju. Kako sam navodi, radio je na pisanju ovog djela šesnaest godina, i pri tome nije upisao nijedan hadis a da se prije toga nije abdestio i klanjao dva rekjata nafile - namaza. Svi hadisi iz njegove zbirke **Džamiu-s-sahih** pouzdani su i vjerodostojni (sahih).

Ovo djelo je doživjelo mnoga izdanja i mnogo je puta komentarisano. Najpoznatiji komentari Buharijevog **Sahiha** su **Fethu-l-Bari** od Ibn Hadžera El-Askalanija, **Umdetu-l-kari** od El-'Ajnija i **Iršadu-s-sari** El Kaštebani".

Imam Buhari je bio na stanovištu da za naukom treba tragati, a ne čekati da sama dođe na noge. Kada ga je tadašnji namjesnik pozvao da u njegovoj porodičnoj kući drži predavanja iz hadisa za njegova sina, Buharija je to odbio, što je bio direktan povod da ga namjesnik protjera. Ubrzo nakon ovog događaja umro je u svojoj šezdesetoj godini.

Muslim b. Hadždžadž b. Muslim el-Kušejri

Ovaj veliki muhaddis rodio se 204. h.g. i živio do 261.h.g. (820.-875.). Hadis je slušao i učio, između ostalih, kod Ahmeda b. Hanbela, Muhammeda b. Jesara, Osmana b. Ebi Šejbea, Jahjaa b. Jahjaa... Njegov najpoznatiji učitelj je prethodno spominjani, imam Buhari. Od njega su hadis učili i prenosili mnogi velikani hadiskih znanosti, a među njima i poznati velikan i autoritet imam Ebu Isa et-Tirmizi. Najpoznatije i najznačajnije djelo imama Muslima jeste njegov **Sahih**, koji se nakon Buharijevog **Sahiha** smatra najznačajnijim hadiskim djelom svih vremena. U njemu je imam Muslim sabrao 7275 hadisa, od kojih je 4000 onih koji se ne ponavljaju. Najpoznatija karakteristika njegova **Sahiha** jeste to što su svi senedi (lanci prenosilaca) jednog hadisa i sve njegove varijante spomenute na jednom mjestu. Zbog ovoga, neki učenjaci, kao što su tzv. "Megaribe" (učenjaci sjeverne Afrike; Maroka, Alžira, Tunisa), daju prednost Muslimovom **Sahihu** nad Buharijevim. Na putu sticanja znanja obišao je mnoge krajeve islamskog svijeta: Irak, Hidžaz (Mekku i Medinu) Horosan, Egipat...

I njegov **Sahih** je, poput Buharijevog, doživio mnogo izdanja i komentara, od kojih je najpoznatiji komentar imama Mahjuddina en-Nevevija. **El-Minhadžu Šerhi-l-džami'-s-sahih**. Imam Muslim

je, napisao veliki broj djela iz hadisa i drugih grana islamskih znanosti. Na svom **Sahihu** radio je punih petnaest godina. Umro je relativno mlad, u 55. godini, da ga Allah nagradi najljepšom nagradom.

EBU HANIFE

Nu'man b. Sabit, Ebu Hanife, rođen je 80. h.g., a živio je do 150.h.g. (699.-767.).

Poznat je kao utemeljitelj hanefijske pravne škole (hanefijski mezheb), dobivši zbog toga počasni naziv "Imamu-l-e'zam" (Najveći imam). To je naučna titula koju su ovom velikanu islamske misli dali alimi njegova vremena, što umnogome govori o autoritetu koji je uživao među učenjacima svoga doba. Ovu titulu i ovaj naziv niko, ni prije ni poslije njega, nije ponio, tako da se Ebu Hanife, s pravom, smatra utemeljiteljem šeriatskopravne nauke.

Rođen je u Kufi, tadašnjem poznatom islamskom centru, gdje je i zavolio islamsku nauku. Njegov najpoznatiji učitelj bio je Ebu Ismail b. Sulejman, zvani Hammad, tadašnji veliki alim iz Kufe (Irak).

Najpoznatiji učenici Ebu Hanife su imami hanefijskog mezheba: Ebu Jusuf i Muhammed eš-Šejbani.

Ebu Hanife nije napisao nijedno djelo svojom rukom, ali su njegovi učenici, na osnovu mnogih predavanja koja su slušali od njega, napisali velika djela. Već spomenuti Ebu Jusuf i Muhammed eš-Šejbani napisali su nekolicinu fikskih (pravnih)

djela na osnovu znanja koje su stekli od Ebu Hanife. Hadiska djela, napisana na osnovu hadisa koje su čuli od Ebu Hanife, njegovi su učenici kasnije nazvali musnedima. Oni su u ove zbirke sabrali one hadise u čijim se senedima (lancima prenosilaca) nalazi ime Ebu Hanife. Smatra se da ovakvih musneda ima ukupno petnaest.

Najznačajnija karakteristika Ebu Hanife islamske misli jeste velika sposobnost korištenja logike. Svjedočeći ovu tvrdnju, poznati imam Malik, savremenik Ebu Hanife, ustvrdio je kako je Ebu Hanife u stanju, snagom svoje logike, dokazati da je obični bijeli zid napravljen od zlata. Jedna od poznatih Ebu Hanifinih izreka ukazuje na njegovu širokogrudnost i suzbija taklid (slijepo slijeđenje). U toj izreci se kaže: "Ovo naše znanje je samo jedno mišljenje; to je najbolje što smo mogli postići. Ko dođe do drugačijih zaključaka i bude u stanju da ih razumije, ima pravo na svoje mišljenje, kao što i mi imamo pravo na svoje mišljenje."

ČISTOĆA (TAHARET) – كتابُ الطَّهَارَةِ

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلاةِ فاغْسِلُواْ وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُواْ بِرُؤُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَينِ وَإِن كُنتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُواْ وَإِن كُنتُم مَّرْضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَاء أَحَدٌ مَّنكُم مِّنَ الْغَائِطِ أَوْ لاَمَسْتُمُ النِّسَاء فَلَمْ تَجِدُواْ مَاء فَتَيَمَّمُواْ صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُواْ بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُم مِّنْهُ مَا يُرِيدُ اللّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُم مِّنْ حَرَجٍ وَلَـكِن يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾

O, vjernici, kad hoćete da namaz obavite, lica svoja i ruke svoje do iza lakata operite - a dio glava svojih potarite - i noge svoje do iza članaka. A ako ste džunubi, onda se okupajte, - a ako ste bolesni ili na putu ili ako ste izvršili prirodnu potrebu, ili ako ste se sastajali sa ženama, a ne nađete vode, onda rukama svojim čistu zemlju dotaknite, njima preko lica svojih i ruku svojih prijeđite. Allah ne želi da vam pričini poteškoće, već želi da vas

učini čistim i da vam blagodat Svoju upotpuni da biste bili zahvalni.[1]

١ - عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ﷺ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ:

((إِنَّمَا الأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ - وَفِي رِوَايَةٍ: بِالنِّيَّةِ - وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى، فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ، فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ، وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى دُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ امْرَأَةٍ يَتَزَوَّجُهَا، فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ)).

النيةُ: القصدُ والعزمُ على الشيء.

1. Od Omera, radijellahu 'anhu,[2] prenosi se kako je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem,[3] kako kaže:"Uistinu se djela vrjednuju prema nijjetima (namjerama) i svakom čovjeku pripada ono što je zanijjetio, pa ko učini hidžru radi Allaha i Njegova Poslanika, njegova hidžra će biti radi Allaha i Njegova Poslanika, a ko učini hidžru da bi ostvario neku ovo-

[1] El-Maide, 6.

[2] "Radijellahu 'anhu" (za ženski rod "... 'anha"), dolazi iza imena drugova i žena Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, u značenju: Neka je Allah zadovoljan njim (njom).

[3] "Sallellahu 'alejhi ve sellem", dolazi uvijek uz ime Allahovog Poslanika u značenju: Neka je blagoslov Allahov i mir njemu (Muhammedu).

svjetsku korist ili radi neke žene da bi se oženio, njegova hidžra će biti radi onoga radi čega je učinio."

Iako ovaj hadis ne govori direktno o čistoći, ipak je njegova vrijednost velika te ga mnogi islamski učenjaci stavljaju na prvo mjesto Poslanikovih izreka. Hadis se odnosi na ihlas, odnosno čistoću nijjeta pri obavljanju ibadeta, tj. o potrebi da sve što se radi ili govori pa i kada se šuti, bude u ime i radi Allaha i Njegova zadovoljstva. Suprotno ihlasu jeste *er-rijâ'* ili pretvaranje, tj. obavljanje ibadeta radi ljudi, njihova viđenja, pohvale te mjesta u njihovim srcima. Ovo je okarakterisano kao mali širk, a to je jedan od najvećih grijeha.

٢ – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ((**لا يَقْبَلُ اللَّهُ صَلاةَ أَحَدِكُمْ إِذَا أَحْدَثَ حَتَّى يَتَوَضَّأَ**))

أَحدثَ: حصل منه الحدثُ، وهو الخارجُ منْ أَحدِ المبيلينِ أَوغيرهِ منْ نواقض الوُضوءِ

2. Od Ebu Hurejrea, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Allah neće primiti namaz nijednog od vas kojeg zadesi hades, sve dok ne uzme abdest."

U hadisu se spominje *hades*, a označava nečistoću. Hades ima svoje dvije vrste: velik i mali. Veliki hades zahtijeva kupanje, a mali hades zahtijeva abdest. Što

se tiče velikog hadesa, on biva nakon svakog spolnog odnosa i izbacivanja sjemena, a mali hades biva nakon puštanja vjetra (glasnog ili bezglasnog) te nakon velike i male nužde.

٣ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ وَأَبِي هُرَيْرَةَ وَعَائِشَةَ رضي الله عنهم قَالُوا: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

((وَيْلٌ لِلأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ)).

الويلُ: العذابُ والهلاكُ، وجاءَ في بعضِ الآثارِ أَنَّه وادٍ في جهنم.

الأَعقاب: جمعُ عَقِبٍ، وهو مُؤَخَّرُ القَدَمِ. والمرادُ أَصحابُها.

3. Od Abdullaha b.[4] Amra b. El Asa, Ebu Hurejrea, Aiše, radijellahu 'anhum, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Teško petama od vatre (džehennemske)!"

Navedeni hadis se odnosi na one koji prilikom uzimanja abdesta ne peru noge kako je propisano nego samo potiru po gornjem dijelu stopala, vlažnom rukom ili krpom. Ovaj hadis se ne odnosi na uzimanje mesha po mestvama ili po čarapama (koje ispunjavaju uvjete predviđene za mesh), jer je i jedno i drugo potvrđeno sunnetom Allahova Poslanika, ﷺ, o čemu će kasnije biti govora.

---

[4] Slovo *b.* označava kraticu od arapske riječi *bin* ili *bint,* što znači sin ili kćer.

٤ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قال: ((إِذَا تَوَضَّأَ أَحَدُكُمْ فَلْيَجْعَلْ فِي أَنْفِهِ مَاءً، ثُمَّ لِيَنْتَثِرْ، وَمَنْ اسْتَجْمَرَ فَلْيُوتِرْ، وَإِذَا اسْتَيْقَظَ أَحَدُكُمْ مِنْ نَوْمِهِ فَلْيَغْسِلْ يَدَيْهِ قَبْلَ أَنْ يُدْخِلَهُمَا فِي الإِنَاءِ ثَلاثاً، فَإِنَّ أَحَدَكُمْ لا يَدْرِي أَيْنَ بَاتَتْ يَدُهُ)).

وَفِي لَفْظٍ لِمُسْلِمٍ: ((فَلْيَسْتَنْشِقْ بِمَنْخِرَيْهِ مِنَ الْمَاءِ))

وَفِي لَفْظٍ: ((مَنْ تَوَضَّأَ فَلْيَسْتَنْشِقْ)).

لِيَنْثِرْ: يعني يُخرجُ الماءَ مِنْ أَنفِه، بعدَ إدخاله فيه، وهو الاستنشاقُ.

استجمرَ: استعملَ الحجارةَ في مسحِ البولِ والغائطِ.

فَلْيوتِرْ: أَيْ لِيُنْهِ استجمارَه على وترٍ، ثلاث أوخمسٍ أوأكثرَ.

فَلْيَستنشقْ: الاستنشاقُ هو إدخالُ الماءِ في الأنفِ ثمَّ نثْرُهُ خارِجَهُ.

4. Od Ebu Hurejrea, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Kada neko od vas uzima abdest, neka ušmrkne vodu u nos a zatim neka je išmrkne. Ko bude otklanjao nečistoću (potirao se) kamenjem (nakon nužde) neka to uradi s neparnim brojem kamenčića.
Kada se neko od vas probudi iza sna, neka opere ruke tri puta prije nego što ih stavi u posudu (s vodom za abdest), jer niko od vas ne zna gdje mu je ruka prenoćila."

Ovo je, uistinu, hadis koji sa sobom nosi mnoge bitne pouke i poruke za svakog muslimana. Ušmrki-

vanje i išmrkavanje vode prilikom pranja nosa je potvrđeni sunnet Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Išmrkavanje, tj. izbacivanje vode se obavlja lijevom rukom, koja je rezervisana za tzv. grube radnje - pranja poslije velike i male nužde, kao i prilikom čišćenja i pranja nosa.

U situaciji kada nema vode prvenstveno, musliman može taharet, tj. ćišćenje (nakon nužde) obaviti i kamenjem - neparnim brojem. Ukoliko se obavi kvalitetno i valjano očišćenje, dovoljan je i jedan kamen, kako smatra Ebu Hanife. Tako, ukoliko ne bude dovoljan jedan, onda se dodaju po dva, a njihov ukupni broj uvijek bude neparan. Tokom spavanja čovjek ne zna gdje se njegova ruka mogla naći, kakva je nečist na nju mogla pasti (naročito u kućama gdje se drže psi), te se prenijeti i na druge osjetljive dijelove tijela (usta i sl.). Zbog toga čovjek treba, kada ustane iz postelje, oprati ruke, tj. ne stavljati hranu u usta i ruke u posude sa vodom prije nego što opere ruke.

٥ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: ((**لا يَبُولَنَّ أَحَدُكُمْ فِي الْمَاءِ الدَّائِمِ الَّذِي لا يَجْرِي، ثُمَّ يَغْتَسِلُ مِنْهُ**)) وَلِمُسْلِمٍ: ((**لا يَغْتَسِلُ أَحَدُكُمْ فِي الْمَاءِ الدَّائِمِ وَهُوَ جُنُبٌ**)).

الماءُ الدائمُ: المستَقِرُّ في مكانه كالغُدرانِ والبِرَكِ.

جُنُبٌ: الجُنُبُ، مَنْ أصابته الجنابةُ، يطلقُ على المُذَكَّرِ والمُؤَنَّث، والفردِ والجماعة.

5. Od Ebu Hurejrea, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Neka nipošto niko od vas ne mokri u stajaću vodu (koja ne otiče) i da se potom u njoj kupa!"

Na osnovu navedenog hadisa, dio islamskih učenjaka zauzeo je stav da je zabranjeno (haram) mokriti u stajaću vodu, naročito ako se radi o maloj količini vode, dok mekruhom (pokuđenim činom) smatraju mokrenje u veliku količinu stajaće vode. Većina islamskih učenjaka smatra da stajaća voda u koju se neko pomokrio nije nečista (prljava) ako njena količina prelazi 500 litara (dva kulleta), sve dok ne promijeni boju, okus i miris. Na osnovu toga, dozvoljeno je uzeti abdest ili se okupati takvom vodom.

٦ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: ((إذَا شَرِبَ الْكَلْبُ فِي إِنَاءِ أَحَدِكُمْ فَلْيَغْسِلْهُ سَبْعاً)).

وَلِمُسْلِمٍ: ((أُولاهُنَّ بِالتُّرَابِ)).

6. Od Ebu Hurejrea, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Ako pas bude pio (lokao) iz posude nekoga od vas, neka opere tu posudu sedam puta." (Kod Muslima stoji: "Prvi put sa zemljom.")

Navedeni hadis je velika mu'džiza (nadnaravno čudo) Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem Poznato je danas, kroz navode moderne medicine, da je jedan od najvećih uzroka opasne bolesti koja

nastaje uzrokom bakterije ehinokokusa, ustvari, pas koji preko svog jezika, sa čmara, prenosi ovu bakteriju na posude ljudi, koji kasnije tu bakteriju unose u svoju utrobu. Također, dokazano je da se najefikasnije ova bakterija uklanja zemljom. Ovo je jedan od razloga zašto se, po islamu, slina i pljuvačka psa smatraju nečistim i zašto muslimanu nije dozvoljeno držati psa u kući. Dozvoljeno ga je držati izvan kuće pod sljedećim uslovima:

- da čuva kuću i stoku (imovinu)i
- da služi u lovu.

٧ - عَنْ حُمْرَانَ مَوْلَى عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رضي اللهُ عنهما: ((أَنَّهُ رَأَى عُثْمَانَ دَعَا بِوَضُوءٍ، فَأَفْرَغَ عَلَى يَدَيْهِ مِنْ إِنَائِهِ، فَغَسَلَهُمَا ثَلاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ أَدْخَلَ يَمِينَهُ فِي الْوَضُوءِ، ثُمَّ تَمَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ وَاسْتَنْثَرَ، ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ ثَلاثًا، وَيَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ ثَلاثًا، ثُمَّ مَسَحَ بِرَأْسِهِ، ثُمَّ غَسَلَ كِلْتَا رِجْلَيْهِ ثَلاثًا، ثُمّ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَتَوَضَّأُ نَحْوَ وُضُوئِي هَذَا، وَقَالَ: ((مَنْ تَوَضَّأَ نَحْوَ وُضُوئِي هَذَا، ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ، لا يُحَدِّثُ فِيهِمَا نَفْسَهُ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ))

بِوَضوءٍ: الوَضوءُ بفتحِ الواوِ، معناه الماءُ الذي يتوضأُ بِهِ، وبضمِّها، فعلُ الوُضوءِ.

7. Amr b. Jahja El Mazeni prenosi od svoga oca da je rekao: "Bio sam prisutan kada je Amr b.

Ebu-l-Hasan upitao Abdullaha b. Zejda o abdestu Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, Tada je on (Abdullah) zatražio lonac vode i pred njima uzeo abdest onako kako je to činio Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem; nalio je vode iz lonca u svoju ruku, oprao ruke (šake) tri puta, zatim je gurnuo svoju ruku u lonac (zahvativši vode) i izaprao usta i nos tri puta. Zatim je ponovo gurnuo ruku u posudu i lice oprao tri puta. Nakon toga je (zahvatio vode) i oprao ruke do iza laktova dva puta. Nakon toga je (ovlaživši ruke vodom) dohvatio jedanput sprijeda i straga svoju glavu učinio (mesh), a nakon toga je oprao noge (do članaka)."

Navedeni hadis je samo jedan od mnogobrojnih hadisa koji govore o načinu uzimanja abdesta. Farzi abdesta jesu pranje cjelokupnog lica, ruku do iza laktova, potiranje glave i pranje nogu do iza članaka počevši uvijek od desne strane, tj. desne ruke i noge. Dovoljno je po jednom oprati navedene dijelove tijela da bi abdest bio punovažan. Pranje ostalih dijelova tijela jeste uljepšavanje abdesta i postizanje veće nagrade kod Allaha, dž.š.

Nakada bi Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem prao, pri abdestu dijelove tijela po jedanput, nekada bi to činio po dva, a nekada po tri puta, zavisno od uvjeta i okolnosti. Svakako da je potrebno težiti upotpunjavanju abdesta i dijelove tijela prati po tri puta, osim glave, gdje je obaveza učiniti mesh jednim potiranjem. Pranje dijelova tijela kod abdesta

više od tri puta nije sunnet i smatra se mekruhom (pokuđenim). Prilikom mesha po glavi pere se četvrtina glave ili cijela glava.

٨ - عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى الْمَازِنِيِّ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: ((شَهِدْتُ عَمْرَو بْنَ أَبِي حَسَنٍ سَأَلَ عَبْدَ اللَّه بْنَ زَيْد عَنْ وُضُوءِ النَّبِيِّ ﷺ؟ فَدَعَا بِتَوْرٍ مِنْ مَاءٍ، فَتَوَضَّأَ لَهُمْ وُضُوءَ رَسُولِ اللَّه ﷺ فَأَكْفَأَ عَلَى يَدَيْه مِنَ التَّوْرِ، فَغَسَلَ يَدَيْه ثَلاثاً، ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فِي التَّوْرِ، فَمَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ وَاسْتَنْثَرَ ثَلاثاً بِثَلاثِ غَرْفَاتٍ، ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فَغَسَلَ وَجْهَهُ ثَلاثاً، ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فِي التَّوْرِ، فَغَسَلَهُمَا مَرَّتَيْنِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فِي التَّوْرِ، فَمَسَحَ رَأْسَهُ، فَأَقْبَلَ بِهِمَا وَأَدْبَرَ مَرَّةً وَاحِدَةً، ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْه)).

وَفِي رِوَايَة: ((بَدَأَ بِمُقَدَّمِ رَأْسِه، حَتَّى ذَهَبَ بِهِمَا إِلَى قَفَاهُ، ثُمَّ رَدَّهُمَا حَتَّى رَجَعَ إِلَى الْمَكَانِ الَّذِي بَدَأَ مِنْهُ)). وَفِي رِوَايَة ((أَتَانَا رَسُولُ اللَّه ﷺ فَأَخْرَجْنَا لَهُ مَاءً فِي تَوْرٍ مِنْ صُفْرٍ)). التَّوْرُ: شِبْهُ الطَّسْتِ. أهـ

التَّورُ: هو إِناءٌ صغيرٌ.

فأَكْفَأَ على يديْه: أَمالَ وصَبَّ على يديْهِ.

قَفَاهُ: مُؤَخِّرَةُ رأْسِهِ.

منْ صُفْرٍ: هوَ نوعٌ منَ النُّحاسِ.

8. Od Aiše, radijellahu 'anha, prenosi se da je rekla: "Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, davao je prednost desnoj strani pri oblačenju svoje obuće, pri češljanju, pri čišćenju i u svim svojim poslovima."

Ljepše i preciznije poslove treba obavljati desnom, a grublje i prostije lijevom rukom. Pri obuvanju obuće, oblačenju odjeće, stavljanju sočiva u oči daje se prednost desnoj strani, tj. ruci, nozi, oku.

Kod češljanja, dotjerivanja brkova, nokata i sl. također se daje prednost desnoj strani. Desnom nogom se ulazi u džamiju, kuću, trgovinu, a izlazi se lijevom nogom. Međutim, kod skidanja odjeće, izuvanja obuće, pranja poslije nužde, pranja nosa kod abdesta i van, prioritet se daje lijevoj strani, tj. ruci i nozi. Iz džamije se izlazi lijevom nogom, kao i iz kuće, prodavnice, u nužnik se ulazi lijevom nogom, a izlazi desnom.

٩ - عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ: **((كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُعْجِبُهُ التَّيَمُّنُ فِي تَنَعُّلِهِ، وَتَرَجُّلِهِ، وَطُهُورِهِ، وَفِي شَأْنِهِ كُلِّهِ)).**

يعجبُهُ التَّيَمُّنُ: استعمالُ اليدِ اليمينِ، والبَدْءُ باليمينَ في كلِّ ماهو شريفٌ وطاهرٌ وطيبٌ.

تنعُّله: لبْسُ النعلِ وهو الحذاءُ.

ترجلِه: تسريحُ شعرِهِ بالمشط.

طُهُورِهِ: بضم الطاء: يشملُ الوُضوءَ والغسلَ.

وفي شأنه كله: في الأُمورِ الشريفةِ المُسْتَطابَة.

9. Od Ebu Hurejrea, radijellahu 'anhu, prenosi se kako je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Zaista će moj ummet (sljedbenici) biti prozivan na Sudnjem danu prema biljezima na udovima od uzimanja abdesta, pa ko je od vas u mogućnosti da produži svoj cvijet na čelu neka to učini."

Ovaj hadis je podsticaj mu'minima da što ljepše i dosljednije uzimaju abdest i povećaju pri pranju udova kod abdesta. Konkretno, pri pranju čela obuhvatiti i nešto glave iznad njega, kod pranja ruku obuhvatiti i mišice iznad laktova do ispod pazuha, a kod pranja nogu obuhvatiti i dio cjevanica više članaka. Ovo je Allahu draže i ovakav abdest bit će upadljiviji na Sudnjem danu. Preporučljivo je da musliman uvijek bude pod abdestom.

١٠ - عَنْ نُعَيْمٍ الْمُجْمِرِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ عَنْ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: ((إِنَّ أُمَّتِي يُدْعَوْنَ يَوْمَ القِيَامَةِ غُرّاً مُحَجَّلِينَ مِنْ آثَارِ الْوُضُوءِ)).

فَمَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يُطِيلَ غُرَّتَهُ فَلْيَفْعَلْ.

وَفِي لَفْظٍ لِمُسْلِمٍ: ((رَأَيْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَتَوَضَّأُ، فَغَسَلَ وَجْهَهُ وَيَدَيْهِ حَتَّى كَادَ يَبْلُغُ الْمَنْكِبَيْنِ، ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ حَتَّى رَفَعَ إِلَى السَّاقَيْنِ، ثُمَّ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: إِنَّ أُمَّتِي يُدْعَوْنَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

غُرًّا مُحَجَّلِينَ مِنْ آثَارِ الْوُضُوءِ)) فَمَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يُطِيلَ غُرَّتَهُ وَتَحْجِيلَهُ فَلْيَفْعَلْ.

(١٠) وَفِي لَفْظٍ لِمُسْلِمٍ: سَمِعْتُ خَلِيلِي ﷺ يَقُولُ: ((تَبْلُغُ الْحِلْيَةُ مِنْ الْمُؤْمِنِ حَيْثُ يَبْلُغُ الْوُضُوءُ)).

يُدْعَوْنَ: يُنَادَوْنَ.

غُرًّا: الغُرَّة: بياضٌ في وجهِ الفرسِ، أُطْلِقَتْ على نورِ وجوهِهِمْ المُشَبَّهَة بغُرَّةِ الفَرَسِ.

مُحَجَّلِينَ: من التحجيلِ وهو بياضٌ في قوائمِ الفرسِ. والمرادُ بذلك النورُ الذي يعلو وجوهَهُمْ وأَيدِيَهُمْ وأَرْجُلَهُمْ يوم القيامة، وهذا من خصائصِ هذه الأُمَّة.

الحِلْيَةُ: حليةُ النورِ التي تبلغُ مابلغَ ماءُ الوُضوءِ.

10. Od Ebu Hurejrea, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Dopirat će nakit mu'mina na Sudnjem danu dokle im je dopirao abdest."

Ovaj hadis dolazi kao nadopuna prethodnog i služi kao potvrda Allahove obećane nagrade za abdest na dunjaluku. Ovaj hadis su i neki mufessiri (tumači Kur'ana) upotrijebili prilikom tefsira nekih kur'anskih ajeta o ovoj temi. (V.: Sura El-Fatir, 33, El-Hadždž, 23.)

1- Poglavlje o ulasku u nužnik i čišćenju
بابُ دخولِ الخلاءِ والاستطابةِ -

١١ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا دَخَلَ الْخَلَاءَ قَالَ: ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ الْخُبُثِ وَالْخَبَائِثِ)).

الاستطابةُ: الاستنجاءُ.

الخُبُثُ: بضمِّ الخاءِ والباءِ، جمعُ خبيثٍ، وهمْ ذُكرانُ الشياطينِ.

الخبائثُ: جمعُ خبيثةٍ، وهنَّ إناثُ الشياطينِ.

11. Od Enesa b. Malika, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, kada bi hitio da uđe u nužnik, izgovarao: "Gospodaru, sačuvaj me od muških i ženskih šejtana (svih zala)."

Ovaj pomenuti hadis upućuje na praksu Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem pred ulazak u nužnik. Učenjem navedene dove, čovjek se štiti od nevidljivog, duhovnog svijeta džina nevjernika (šejtana), čije je omiljeno mjesto okupljanja, upravo nužnik. Ranije je istaknuto da se u nužnik ulazi lijevom, a izlazi desnom nogom uz izgovaranje "Gufraneke" (oprosti mi Allahu). Najbolje bi bilo i malu nuždu, poput velike, obavljati sjedeći radi mnogih koristi šerijatske i medicinske prirode. Prije ulaska u nužnik, vani treba ostaviti sve natpise sa Allahovim imenom ili dijelovima iz Kur'ana. Tokom obavljanja nužde nema pričanja, ponavljanja za mujezinom (ukoliko se čuje ezan), a ukoliko se kihne, u sebi se pomisli na

zahvalu Allahu (elhamdullilah). Najstrožije je, tokom obavljanja nužde, zabranjeno spominjati Allahovo ime ni učiti nešto iz Kur'ana. Poslije velike i male nužde obavezno je pranje vodom, a ukoliko je nema, onda potiranje kamenčićima, o čemu je ranije bilo govora - vidi hadis br. 4.

١٢ - عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الأَنْصَارِيِّ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ((إِذَا أَتَيْتُمْ الْغَائطَ، فَلا تَسْتَقْبِلُوا الْقِبْلَةَ بِغَائط وَلا بَوْل، وَلا تَسْتَدْبِرُوهَا، وَلَكِنْ شَرِّقُوا أَوْ غَرِّبُوا)). قَالَ أَبُو أَيُّوبَ: " فَقَدِمْنَا الشَّامَ، فَوَجَدْنَا مَرَاحِيضَ قَدْ بُنِيَتْ نَحْوَ الْكَعْبَةِ، فَنَنْحَرِفُ عَنْهَا، وَنَسْتَغْفِرُ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ ".

شَرِّقُوا أَوْ غَرِّبُوا: اتجهوا نحوَ المشرقِ أوالمغربِ. وهذا بالنسبةِ لأهلِ المدينةِ المنورة.

12. Od Ebu Ejjuba el-Ensarije, radijellahu 'anhu, prenosi se kako je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Kada neko od vas obavlja veliku ili malu nuždu, neka se ne okreće licem ili leđima prema Kibli, nego (neka bude okrenut) istočno ili zapadno (od nje)."

Kiblu, prema kojoj se stotine miliona muslimana okreću u namazu, treba poštovati i prema njoj se odnositi pristojno. Zbog toga, pri obavljanju velike i male nužde napolju (otvorenom prostoru), nije dozvoljeno okretati se prema Kibli leđima ili prsima. Također, treba maksimalno izbjegavati obavljanje nuž-

de na javnim mjestima, izvorima, izletištima, jer u protivnom to može biti razlog proklinjanja od strane ljudi onoga ko ne pazi na mjesto gdje obavlja nuždu.

١٣ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضي الله عنهما قَالَ: ((رَقِيْتُ يَوْماً عَلَى بَيْتِ حَفْصَةَ، فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقْضِي حَاجَتَهُ مُسْتَقْبِلَ الشَّامَ، مُسْتَدْبِرَ الْكَعْبَةَ)). وَفِي رِوَايَةٍ ((مُسْتَقْبِلاً بَيْتَ الْمَقْدِسِ)).

رَقِيتُ: صعدتُ.

13. Od Abdullaha b. Omera, radijellahu 'anhu, prenosi se da je rekao: "Jednoga dana sam se popeo na Hafsinu kuću i ugledao Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, kako obavlja nuždu, licem okrenut Šamu (Siriji), a leđima K'abi."

Hafsa, r.a., je bila žena Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, a prenosilac hadisa Abdullah je bio njen brat. Drugi hadisi nam govore da je njegovo penjanje na kuću svoje sestre, pomenuto u ovom hadisu, bilo radi neke njegove potrebe. U ovom hadisu nalazi se dokaz i uspostavljanje veze između ovog i prošlog hadisa, o dozvoljenosti obavljanja nužde okrenut prednjim ili zadnjim dijelom tijela prema Kibli ukoliko postoji pregrada. I drugi hadisi na to upućuju.

Stoga, ovaj hadis se odnosi na obavljanje nužde u nužniku i uopće u zatvorenom prostoru, te na otvo-

renom - ukoliko postoji pregrada prema Kibli kao što je drvo, i sl.

١٤ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِك ﷺ أَنَّهُ قَالَ: ((كَانَ رَسُولُ اللَّه ﷺ يَدْخُلُ الْخَلاءَ، فَأَحْمِلُ أَنَا وَغُلامٌ نَحْوِي إدَاوَةً مِنْ مَاءٍ وَعَنَزَةً، فَيَسْتَنْجِي بِالْمَاءِ)).

الْعَنَزَةُ: الحَرْبَةُ الصَغِيرَةُ. والإداوةُ: إناءٌ صغيرٌ من جلد.

غُلامٌ نَحْوِي: غلامٌ مقاربٌ لي في السنِّ.

14. Od Enesa b. Malika, radijellahu 'anhu, prenosi se kako je rekao: "Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, ušao je u nužnik, a ja i jedan dječak nosili smo njegov štap i jedan kožni sudić s vodom da bi se njome oprao (nakon nužde)."

Allahov poslanik Muhammed, sallellahu 'alejhi ve sellem bio je čovjek kao i svi drugi ljudi. Imao je potrebu za jelom i pićem i odlazio je na mjesto gdje se obavlja fiziološka potreba (nužda). Hadis ukazuje da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem imao štap koji mu je služio u raznim prilikama. Najbolje čišćenje, kao što je ranije istaknuto, postiže se vodom, koristeći pri tome lijevu ruku.

١٥ - عَنْ أَبِي قَتَادَةَ الْحَارِث بْنِ رِبْعِيٍّ الأَنْصَارِيِّ ﷺ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: ((لا يُمْسِكَنَّ أَحَدُكُمْ ذَكَرَهُ بِيَمِينِهِ وَهُوَ يَبُولُ وَلا يَتَمَسَّحْ مِنَ الْخَلاءِ بِيَمِينِهِ وَلا يَتَنَفَّسْ فِي الإِنَاءِ)).

15. Od Ebu Katadea el-Harisa, radijellahu 'anhu, prenosi se kako je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, kazao: "Ne dirajte svoj spolni organ prilikom mokrenja desnom rukom, ne perite se desnom rukom nakon nužde i ne pušite u posudu iz koje pijete!"

Hadis ukazuje, kako većina islamskih učenjaka misli, na pokuđenost (mekruh) doticanja spolnog organa desnom rukom prilikom obavljanja nužde. Također, sunnetom Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem (njegovom praksom) određeno je da muslian ne pije odjednom il' na eks, kako se to kaže, nego pije razgađajući na tri puta količinu tečnosti koju unosi u organizam započevši sa Bismillom, a završavajući zahvalom Allahu, dž.š. I pijenje se, svakako, obavlja desnom rukom. Nepuhanje u posudu iz koje se pije ima svoju veliku medicinsku vrijednost, što potvrđuje i savremena medicina.

١٦ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ: مَرَّ النَّبِيُّ ﷺ بِقَبْرَيْنِ، فَقَالَ: ((إِنَّهُمَا لَيُعَذَّبَانِ، وَمَا يُعَذَّبَانِ فِي كَبِيرٍ أَمَّا أَحَدُهُمَا: فَكَانَ لا يَسْتَتِرُ مِنْ الْبَوْلِ، وَأَمَّا الآخَرُ: فَكَانَ يَمْشِي بِالنَّمِيمَةِ فَأَخَذَ جَرِيدَةً رَطْبَةً، فَشَقَّهَا نِصْفَيْنِ، فَغَرَزَ فِي كُلِّ قَبْرٍ وَاحِدَةً، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، لِمَ فَعَلْتَ هَذَا؟ قَالَ: لَعَلَّهُ يُخَفَّفُ عَنْهُمَا مَا لَمْ يَيْبَسَا)).

لايستترُ منَ البولِ: لايجعلُ سترةً تقيهِ منْ بولهِ.

النَّميمةُ: نقلُ كلامِ الغيرِ على وجهِ الإفسادِ والإضرارِ.

16. Od Abdullaha b. Abbasa, radijellahu 'anhu, prenosi se kako je, prolazeći pored dva kabura, Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Ova dvojica su izložena patnji, ali ne pate zbog krupnih stvari. Jedan od njih nije pazio na mokraću, a drugi je prenosio tuđe riječi (klevetao)". Zatim Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, uze jednu palminu granu, prelomi je na dva dijela i na svaki kabur zabode po jedan dio. Upitaše ga prisutni: "Zašto si to uradio, Allahov Poslaniče?" Možda će im se olakšati patnja dok se (ove grane) ne sasuše," odgovori im.

Ovo je hadis sa brojnim koristima i poukama za muslimane. Prije svega, kaburski ispit, nagrada i kazna su istina i musliman mora čvrsto vjerovati u ovaj segment vjere i preduzeti sve što je neophodno da se sačuva kaburske kazne. Kabur je prva ahiretska stanica na čovjekovom putu ka vječnoj sreći ili kazni. Kabur je i međustanica između dunjalučkog života i proživljenja. Kaburski život, nagrada i kazna koji će se desiti jesu poput sna u kojem čovjek vidi nešto lijepo, što izaziva osmijeh na njegovom licu koji prisutni vide iako ne znaju šta je to zbog čega se spavač smije. Isto tako je i sa kaburskim azabom (kaznom) i grčem i nelagodom na spavačevom licu kada sanja nešto ružno. Vjerovjesnikove riječi, gdje se kaže da oni ne pate zbog krupnih stvari, ni u kojem slučaju ne isključuju veličinu njihovih grijeha, jer prenošenje

tuđih riječi spada u jedan od najvećih grijeha. Naziva se još i nemimet, a odnosi se na prenošenje riječi među ljudima radi njihove zavade. Nepažnja prema mokraći može biti i nepranje poslije male nužde, prskanje po odjeći, a zatim, u takvom stanju, što je nedopustivo, stajanje na namaz. Može biti i neskrivanje od pogleda ljudi prilikom obavljanja ovog čina, što je pojava koja je, nažalost, česta u javnim klozetima i na otvorenom.

2- Poglavlje o pranju zuba (sivak) – بابُ السواكِ

١٧ - عَنْ أَبي هُرَيْرَةَ ﷺ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: ((لَوْلا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي لأَمَرْتُهُمْ بِالسِّوَاكِ عِنْدَ كُلِّ صَلاةٍ))

السِّواكُ: اسمٌ للعودِ الذي يتسوكُ به، ولفعلِ الاستياكِ نفسِهِ. وخيرُ مايُستاكُ بهِ عودُ جذورِ شجرِ الأَراكِ.

17. Od Ebu Hurejrea, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Da se ne bojim da ću time opteretiti moje sljedbenike, naredio bih im upotrebu misvaka (pranje zuba) prilikom svakog namaza."

١٨ - عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ رضي الله عنهما قَالَ: ((كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا قَامَ مِنْ اللَّيْلِ يَشُوصُ فَاهُ بِالسِّوَاكِ)).

يشوصُ فاه: يَدْلُكُ أَسنانَهُ ويُنَقِّيها.

18. Od Huzejfea b. Jemana, radijellahu 'anhuma, prenosi se da je rekao: "Kada bi Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, ustao u toku noći prao bi svoje zube (misvakom)".

Pranje zuba je velika higijenska osobina koja treba biti sastavni dio života svakog muslimana. Pranje zuba je bila i stalna praksa Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem koju je upražnjavao do kraja svog života. Tematski hadisi su još jedan od pokazatelja veličine islama i poruke sa kojom je došao. Islamski učenjaci stoga smatraju pranje zuba pred svaki namaz i izvan toga vrlo lijepom osobinom od koje ne treba odstupati. U hadisima se spominje misvak, grančica sa veoma efektnim i pozitivnim medicinskim utjecajem na zube koju su svojevremeno koristili Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem i njegovi drugovi, a koja je i danas dostupna. Dobiva se od drveta *erak*. Svakako da su današnja sredstva za higijenu zuba poput sintetičkih četkica i pasti za zube izvanredna zamjena za misvak i upotpunjavanje ovog sunneta Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem. Latinski naziv za misvak je "salvatora persika."

3- Poglavlje o meshu po mestvama[5] – بابُ المسح على الخفين

١٩ - عَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ ﷛ قَالَ: ((كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي سَفَرٍ، فَأَهْوَيْتُ لأَنْزِعَ خُفَّيْهِ، فَقَالَ: دَعْهُمَا، فَإِنِّي أَدْخَلْتُهُمَا طَاهِرَتَيْنِ، فَمَسَحَ عَلَيْهِمَا)).

فأهويتُ لأَنزعَ خفيه: مددتُ يدي لإخراجهما من رجليه لغسلهما.

خُفَّيْه: تثنيةُ خُفٍ، وهو نعلٌ من جلدٍ يغطي القدمين.

19. Od Mugirea b. Su'beta, radijellahu 'anhu, prenosi se kako je rekao: "Bio sam sa Allahovim Poslanikom, sallellahu 'alejhi ve sellem, u jednom vojnom pohodu i htio da mu skinem mestve, a on reče: "Ostavi ih, obukao sam ih na čiste (pod abdestom) noge", i samo ih potra (vlažnom rukom, tj. učini mesh).

٢٠- عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ رضيَ اللهُ عنهما قَالَ: ((كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَبَالَ، وَتَوَضَّأَ، وَمَسَحَ عَلَى خُفَّيْهِ)).

[5] Mestve su obuća izrađena od prirodne ili vještačke kože koja ne propušta vodu (obuče se na čarape ili kao zamjena za čarape).

20. Od Huzejfe b. Jemana, radijellahu 'anhu, prenosi se da je rekao: "Bio sam sa Allahovim Poslanikom, sallellahu 'alejhi ve sellem, pa nakon što obavi malu nuždu, uze abdest i učini mesh po mestvama."

Na osnovu navedenih i drugih hadisa, većina islamskih učenjaka smatra uzimanje mesha po mestvama pravilnim i dozvoljenim činom. Mesh po mestvama, ustvari, znači potiranje vlažnom rukom po gornjem dijelu mestvi. Ova praksa može postati ispravna tek onda kada se uzme potpuni abdest, a zatim se obuku mestve. Mukim ili onaj koji boravi kod svoje kuće ima pravo na mesh u toku 24 sahata, tj. dan i noć ukoliko nije skidao mestve ili se nije odžunupio čime se gubi pravo na mesh dok se ponovo ne operu noge. Musafir ili putnik ima pravo na mesh u trajanju od 72 sahata ili tri dana i noći pod navedenim uvjetima. Musafir je osoba koja putuje na razdaljinu veću od 80 kilometara i ostaje tamo kraće od 15 dana. Vrijeme za mesh se računa, prema mišljenju Ebu Hanife, od trenutka uzimanja prvog abdesta sa mestvama. Određeni hadisi ukazuju i na uzimanje mesha po čarapama ukoliko su one od čvrstog materijala koji ne propušta vodu, npr. debele vunene čarape, ili one čija je donja strana postavljena kožom, skajem ili nekim drugim materijalom koji ne propušta vodu. Ima učenjaka koji mesh po čarapama dozvoljavaju bez postavljanja ikakvih uvjeta, ali Ebu Hanife nije bio od tih.

4- Poglavlje o mezijji[6] i drugom – بابٌ في المذي وغيرهِ

٢١- عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ﷺ قَالَ: ((كُنْتُ رَجُلاً مَذَّاءً، فَاسْتَحْيَيْتُ أَنْ أَسْأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لِمَكَانِ ابْنَتِهِ مِنِّي، فَأَمَرْتُ الْمِقْدَادَ بْنَ الأَسْوَدِ فَسَأَلَهُ، فَقَالَ: يَغْسِلُ ذَكَرَهُ، وَيَتَوَضَّأُ)).

وَلِلْبُخَارِيِّ ((اغْسِلْ ذَكَرَكَ وَتَوَضَّأْ)). وَلِمُسْلِمٍ ((تَوَضَّأْ وَانْضَحْ فَرْجَكَ)).

المذيُ: سائلٌ يخرجُ من الرجلِ والمرأَة عندَ الشهوةِ، ويخرجُ بلا تدفقٍ ولاَلَذَّةٍ.

مذّاء: كثير المذي.

انضحْ فرجَكَ: اغسلْ فرجكَ.

21. Od Alije b. Ebi Taliba, radijellahu 'anhu, prenosi se da je rekao: "Pojavljivala bi mi se mezijja, a stidio sam se o tome pitati Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, zbog položaja njegove kćerke[7] kod mene, te zamolih Mikdada b.

---

[6] Mezijja je bijela, sluzava tečnost koja izlazi u maloj količini prije sperme, obično prilikom nadražaja, ljubavne predigre ili razmišljanja o tome.

[7] Kćerka koja se spominje u ovom hadisu jeste Fatima, r.a., žena Alijina, kćerka Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem

Esveda, radijellahu 'anhu, da to učini, pa ga on i upita, a Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, mu odgovori: "Operi svoj spolni organ i uzmi abdest."

Kupanje je obligatna dužnost (farz ajn) nakon spolnog odnosa makar i ne došlo do ejakulacije, nakon izlaska sperme (sjemena) u snu te kada osoba koja se probudi nađe na svojoj odjeći trag od sperme makar se i ne sjećala kad je sperma izašla. Međutim, kao što se i navodi u tematskom hadisu, kupanje nije potrebno nakon izlaska mezijje kao ni nakon izlaska vedijje, sluzave, otegnute, guste tečnosti koja izlazi nakon napornog mokrenja. Ukoliko se trag mezijje nađe na odjeći ili vešu, dovoljno je uzeti u šaku vode i poprskati to mjesto.

٢٢- عَنْ عَبَّادِ بْنِ تَميمٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدِ بْنِ عَاصِمٍ الْمَازِنِيِّ ﷺ قَالَ: ((**شُكِيَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ الرَّجُلُ يُخَيَّلُ إِلَيْهِ أَنَّهُ يَجِدُ الشَّيْءَ فِي الصَّلاةِ, فَقَالَ: لا يَنْصَرِفُ حَتَّى يَسْمَعَ صَوْتاً, أَوْ يَجِدَ رِيحاً**)).

22. Od Abdullaha b. Zejda, radijellahu 'anhu, prenosi se kako je rekao: "Allahovom Poslaniku, sallellahu 'alejhi ve sellem, požalio se čovjek, kojem se učinilo da je nešto osjetio u namazu (izgubio abdest, tj. pustio vjetar)." Reče mu Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem: "Ne napuštaj namaz sve dok ne čuješ zvuk ili ne osjetiš smrad."

U hadisu je upotrijebljen izraz – *jedžidušše'j'fis-*

salati, tj. našao je ili osjetio nešto u namazu. Ovo se odnosi na sumnjivo gubljenje abdesta (puštanjem vjetra), što je česta situacija kod izvjesnog broja klanjača, a nastaje kao posljedica šejtanskog djelovanja, tj. njegove borbe da čovjeku oteža, da ga odvrati od namaza. Iz hadisa je jasno da se na ovu šejtansku šubhu (sumnju) ne treba osvrtati dok čovjeku ne bude sasvim jasno da je puštanjem vjetra izgubio abdest tako što će osjetiti smrad ili čuti zvuk. Islamski učenjaci kažu da se ovim želi reći da čovjek treba biti siguran da je pustio vjetar do te mjere da se može Allahom zakleti, u protivnom, ima abdest i ne napušta namaz.

٢٣- عَنْ أُمِّ قَيْسٍ بِنْتِ مِحْصَنٍ الأَسَدِيَّةِ ((أَنَّهَا أَتَتْ بِابْنٍ لَهَا صَغِيرٍ، لَمْ يَأْكُلِ الطَّعَامَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَأَجْلَسَهُ فِي حِجْرِهِ، فَبَالَ عَلَى ثَوْبِهِ، فَدَعَا بِمَاءٍ فَنَضَحَهُ عَلَى ثَوْبِهِ، وَلَمْ يَغْسِلْهُ)).

نَضَحَهُ: رشَّهُ.

23. Od Ummi Kajs b. Mihsan, radijellahu 'anha, prenosi se kako je otišla Allahovom Poslaniku, s.a.v.s sa svojim malim sinom, koji (osim majčina mlijaka) nije jeo hranu. Kad ga je uzeo Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, u krilo, dječak mu se pomokrio na odjeću. Tada je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, zatražio vode i poprskao to mjesto (dio odjeće), a nije ga prao.

٢٤- وَعَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رضي الله عنها ((أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أُتِيَ بِصَبِيٍّ، فَبَالَ عَلَى ثَوْبِهِ، فَدَعَا بِمَاءٍ، فَأَتْبَعَهُ إِيَّاهُ)) وَلِمُسْلِمٍ: ((فَأَتْبَعَهُ بَوْلَهُ، وَلَمْ يَغْسِلْهُ)).

24. Od Aiše, radijellahu 'anha, prenosi se kako je Allahovom Poslaniku, sallellahu 'alejhi ve sellem, jednom prilikom donesen mali dječak koji se pomokrio na njegovu odjeću. Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, zatražio je vode koju je zatim izlio po tom dijelu odjeće.

Dobročinstvo i milosti prema djeci je veliko dobro djelo i upotpunjavanje imana za svakog muslimana. To je put i sunnet Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, i dio ibadeta Allahu Uzvišenom. Drugovi Allahova Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, donosili su mu svoju djecu radi dove, a njegova dova značila je hajr i berićet u životu. Stav je većine islamskih učenjaka da je po mokraći muškog djeteta koje samo doji i ne jede drugu hranu dovoljno poprskati vodom, dok se mokraća ženskog djeteta mora saprati. Međutim, ukoliko su počeli jesti drugu hranu, onda se mora saprati mokraća i muškog i ženskog djeteta.

٢٥- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ: ((جَاءَ أَعْرَابِيٌّ، فَبَالَ فِي طَائِفَةِ الْمَسْجِدِ، فَزَجَرَهُ النَّاسُ، فَنَهَاهُمُ النَّبِيُّ ﷺ فَلَمَّا قَضَى بَوْلَهُ أَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ بِذَنُوبٍ مِنْ مَاءٍ، فَأُهْرِيقَ عَلَيْهِ)).

طائفة المسجد: ناحية المسجد.

فزجره الناس: نهروه.

الذَّنوبُ: الدَّلوُ الكبيرُ مَليءٌ بالماءِ.

أُهريقَ عليه: صُبَّ عليه.

25. Od Enesa b. Malika, radijellahu 'anhu, prenosi se da je rekao: "Jedne prilike dođe jedan beduin (seljak) i pomokri se u ćošku džamije (Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, u Medini). Ljudi ga potjeraše, ali im Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, to zabrani. Kada je čovjek završio mokrenje, naredi Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, da se na to mjesto izlije kofa vode, što bi i učinjeno."

Ovaj hadis uzima se kao dokaz za čišćenje zemlje na koju padne nečist, poput ljudske mokraće. Tlo mesdžida (džamije) bilo je nepokriveno, tj. zemlja, pa islamski učenjaci smatraju da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, naredio polijevanje tla kako bi se nećistoća uklonila što prije i uvukla u tlo, jer je džamija mjesto koje je bilo stvarno potrebno radi ibadeta i održavanja sastanaka te postizanja dogovora. Inače, uprljana zemlja isušena samo Suncem i zrakom postaje sasvim čista i na njoj se može klanjati ukoliko ne posotji kakav trag nečistoće. Polijevanje mokraće koja se nađe na prostirkama, tepisima, "stazama" i sl. bez trljanja i uklanjanja smrada nije baš najidealnije rješenje za postizanje čistoće. Ukoliko je

nečist čvrstog karaktera, poput čovjekovog ili životinjskog izmeta, tlo će biti čisto nakon uklanjanja nečisti i ispiranja tragova. U hadisu se nalazi još jedan izvrstan dokaz lijepog ahlaka (ponašanja, etike) Allahovog Poslanika, s.a.v.s, njegove blagosti i milosti prema ljudima,što su osobine koje krase Allahove poslanike, a.s.

٢٦ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: ((الْفِطْرَةُ خَمْسٌ: الْخِتَانُ، وَالاسْتِحْدَادُ، وَقَصُّ الشَّارِبِ، وَتَقْلِيمُ الأَظْفَارِ، وَنَتْفُ الإِبِطِ)).

الختانُ: قطعُ الجلدةِ التي تغطي الحشفةَ في الذَّكرِ لكي لايجتمعَ فيها الأَوساخُ.

الاستحدادُ: حلقُ شعرِ العانة.

26. Od Ebu Hurejrea, radijellahu 'anhu, prenosi se da je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, kako kaže: "Pet je prirodnih sunneta (sunneta fitre), sunećenje (obrezivanje), brijanje dlaka sa stidnih mjesta, potkraćivanje brkova, rezanje noktiju i uklanjanje dlaka ispod pazuha."

U ovom hadisu spomenuti su tzv. *sunenu-l-fitreti* ili prirodni sunneti, a to su prirodne navike čišćenja kojima su se odlikovali Allahovi poslanici, a.s. Tim navikama se danas odlikuju muslimani nad svim drugim narodima i islam nad drugim vjerama. Bitno je

napomenuti da se pojam **sunnet** odnosi na životnu praksu Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem. Njegov je život bio praktičan prikaz kur'anskih postulata, te kao takav savršena uputa muslimanima, koju su dužni slijediti do Sudnjeg dana.

- Sunnećenje je prvi od prirodnih sunneta kojim su odlikovani muslimani. Nije preciziran dan kada se ovaj čin mora obaviti iako je to najbolje učiniti što ranije. Imam Šafi preporučuje čak sedmi dan od rođenja djeteta. Ova praksa vodi porijeklo od Ibrahima, a.s., Allahovog poslanika koji se prvi osunnetio (obrezao) u 80. godini života. Nalazi moderne medicine u potpunosti podržavaju čin sunnećenja, pa je sve više i nemuslimana koji posežu za ovom praksom.

- Brijanje dlaka sa stidnih mjesta muškarca i žene je drugi prirodni sunnet spomenut u ovom hadisu. Uklanjanje dlaka sa stidnih mjesta je nešto što je, nažalost, zapostavljeno i zaboravljeno kod većine muslimana iako je to velik izraz i znak čistoće. Ne bi trebalo muslimanu da prođe više od četrdeset dana da ne obavi brijanje i uklanjanje dlaka sa stidnih mjesta, kako je to ostavio Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem

- Potkraćivanje brkova je treći spomenuti prirodni sunnet u ovom hadisu Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem Brkovi se krate tako da ne prelaze gornju usnu i da ostane čista linija iznad gornje usne. Mogu se kratiti količinski kada mnogo narastu, a brijanje brkova treba izbjegavati. Ni ovdje musliman ne treba dozvoliti da mu prođe više od četrdeset dana, a da ne obavi ovaj sunnet.

- Rezanje noktiju je četvrta radnja spomenuta u ovom hadisu. Postoje izvjesne predaje da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, nokte rezao četvrtkom. Nije zabranjeno nokte rezati u bilo koje doba dana ili noći, samo ih ne treba rasipati, a obrezani nokti se mogu spaliti, zakopati u zemlju ili baciti u kanalizaciju.

- Uklanjanje dlaka ispod pazuha je posljednji od spomenutih pet prirodnih sunneta koji, kao i prethodna tri, treba da se obavi najmanje jednom u četrdeset dana. Za uklanjanje dlaka ispod pazuha dovoljno je brijanje, ali se najbolji efekat postiže čupkanjem.

5- Poglavlje o kupanju (gusulu) nakon džunupluka – بابُ الغسل من الجنابةِ

٢٧- عنْ أَبي هُرَيْرَةَ ﷺ ((أَنَّ النَّبيَّ ﷺ لَقيَهُ في بعْضِ طُرُق المدينَة وهو جُنُبٌ، قالَ: فانْخَنَسْتُ منْهُ، فذَهَبْتُ فاغْتَسَلْتُ ثُمَّ جئْتُ، فقَالَ: أيْنَ كُنْتَ ياأبا هُرَيْرَة؟ قَالَ: كُنْتُ جُنُباً فكَرِهْتُ أنْ أُجالسَكَ على غَيْرِ طَهارَةٍ، فقَالَ: سُبْحانَ اللهِ، إنَّ المُؤْمِنَ لايَنْجُسُ)).

انْخَنَسْتُ: من الخُنوسِ، وهو التأَخرُ والاختفاءُ والتسترُ.

27. Od Ebu Hurejrea, radijellahu 'anhu, prenosi se da je rekao kako je bio džunup, a Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, ga je sreo na je-

dnom od medinskih puteva. Kaže Ebu Hurejre, radijellahu 'anhu: "Sakrih se od njega, a zatim odoh i okupah se, a potom dođoh kod Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, On mi reče: "Gdje si bio, Ebu Hurejre?" Odgovorih mu: "Bio sam džunup i nisam želio kao takav da sjedim s tobom (nečist)." 'Subhanellah (neka je slava Allahu)' - uzviknu Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, zaista musliman nije nečist!"

Još jednom treba ponoviti da musliman biva džunup onda kada ima snošaj sa ženom makar i ne došlo do ejakulacije (izbacivanja sjemena). Dovoljno je samo da se organi spoje da bi supružnicima kupanje postalo obavezno. Također, ukoliko dođe do izbacivanja sjemena (ejakulacije) u snu, obavezno je kupanje i za muškarca i za ženu, pa makar se i ne sjećali sna ukoliko postoji trag sperme na vešu ili odjeći.

Kao džunup, čovjek može izići na ulicu, pijacu, može otkloniti (obrijati dlake), podrezati nokte, makar i bez abdesta. Njegova (džunupova) nečistoća nije fizičkog karaktera. Džunup može jesti i ponovo spolno općiti, ali prije toga se preporučuje da uzme abdest.

Džunupu je zabranjeno učenje Kur'ana, dodirivanje Mushafa, boravak u džamiji i itikafu. Džunupluk kvari mesh po mestvama. U stanju džunupluka čovjek može spominjati Allaha, ali ne može učiti Kur'an.

٢٨ - عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ: ((كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ غَسَلَ يَدَيْهِ، ثُمَّ تَوَضَّأَ وُضُوءَهُ لِلصَّلاةِ، ثُمَّ اغْتَسَلَ، ثُمَّ يُخَلِّلُ بِيَدَيْهِ شَعْرَهُ، حَتَّى إِذَا ظَنَّ أَنَّهُ قَدْ أَرْوَى بَشَرَتَهُ، أَفَاضَ عَلَيْهِ الْمَاءَ ثَلاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ غَسَلَ سَائِرَ جَسَدِهِ،

28. Od Aiše, radijellahu 'anha, prenosi se da je rekla: " Kada bi se Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, kupao radi džunupluka, oprao bi prvo ruke, a zatim bi uzeo abdest kakav se uzima radi obavljanja namaza, zatim bi se okupao, a nakon toga je poljevao vodu po kosi tri puta dok se ne bi uvjerio da je i kožu pod njom (tjeme) natopio vodom. Poslije ovoga oprao bi cijelo tijelo (ostatak)."

Mnogobrojni su hadisi koji govore o gusulu (kupanju) Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem. Da bi gusul sa šeriatskog stanovišta bio valjan i punovažan, potrebno je da se izvrše njegovi osnovni elementi, koji su ujedno i njegovi farzovi:

a) tri puta oprati usta usrkujući vodu iz desne ruke;

b) tri puta oprati nos ušmrkavajući vodu iz desne ruke, a izbacujući je lijevom rukom;

c) čitavo tijelo dobro oprati tako da svaki dio bude dohvaćen vodom.

Neophodno je pročistiti kosu kod svakog obaveznog kupanja. Također, pokvasiti kožu na glavi spada u strogu dužnost, prilikom gusula, dok se kod uzi-

manja abdesta to nije obaveza. Većina islamskih učenjaka stoji na stanovištu da žena prilikom kupanja od džunupluka ili nakon mjesečnog i poslijeporođajnog ciklusa ne mora rasplesti kosu (ukoliko je duga). Dovoljno je da svu kosu tri puta polije vodom. Od potvrđenog i lijepog sunneta Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, jeste da prilikom kupanja treba prvo uzeti abdest. Žene trebaju paziti na svoju kozmetiku, tj. prije gusula ili abdesta, skinuti sa sebe vodootpornu šminku koja abdest i gusul čini ništavnim (zato što sprječava da voda dopre do kože).

٢٩ – وَكَانَتْ تَقُولُ: كُنْتُ أَغْتَسِلُ أَنَا وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ، نَغْتَرِفُ مِنْهُ جَمِيعاً)).

أَرْوَى بَشَرَتَهُ: أوصلَ الماءَ إلى أُصولِ الشعرِ، والبشرةُ: الجلدُ.

أَفَاضَ عَلَيْهِ: أسالَ الماءَ على شعرِهِ.

29. Od Aiše, radijellahu 'anha, prenosi se da je rekla: "Ja i Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, kupali smo se iz jedne posude grabeći skupa vodu iz nje."

Nema smetnje da se muž i žena zajedno okupaju radi uklanjanja džunupluka. Ne smeta ukoliko voda koja pada sa onog koji se kupa poprska neke stvari koje se nalaze u blizini. Ne postoji utvrđen redoslijed kupanja, tj. i muškarac i žena mogu se prvi okupati, a i drugi.

٣٠ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ: أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ ﷺ قَالَ: ((يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيَرْقُدُ أَحَدُنَا وَهُوَ جُنُبٌ؟ قَالَ: نَعَمْ، إِذَا تَوَضَّأَ أَحَدُكُمْ فَلْيَرْقُدْ)).

يرقد: ينام.

30. Od Omera b. El-Hataba, radijellahu 'anhu, prenosi se da je upitao Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem: "Allahov Poslaniče, možemo li spavati u stanju džunupluka?" "Možete" - reče Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem - "Uzmite abdest i spavajte!"

Na osnovu ovog i drugih hadisa lijepo je i poželjno da džunup uzme abdest: pred objed, spavanje, ponovno spolno općenje, stupanje u društvo i drugo. Istini za volju, dosta je islamskih učenjaka koji kažu da ne smeta ukoliko džunup spava bez abdesta - ali je svakako bolje da spava sa abdestom. Među ovim učenjacima je i Ebu-Hanife. Ko hoće to može uraditi. I ovdje se ogleda veličina, širina i lahkoća islama.

٣١ - عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رضي الله عنها - زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ - قَالَتْ: ((جَاءَتْ أُمُّ سُلَيْمٍ امْرَأَةُ أَبِي طَلْحَةَ - إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ اللَّهَ لا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ، فَهَلْ عَلَى

الْمَرْأَةِ مِنْ غُسْلٍ إِذَا هِيَ احْتَلَمَتْ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: نَعَمْ، إِذَا رَأَتِ الْمَاءَ)).

احتلمتْ: الاحتلامُ: هوَ مايراهُ النائمُ في نومِهِ، ومايصحبُ ذلكَ منْ إنزالِ المنيِّ، ويكونُ منَ الرجلِ والمرأةِ.

31. Od Ummu Seleme, radijellahu 'anha, žene Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, prenosi se da je rekla: "Dođe (jednom prilikom) Ummu Sulejma, žena Ebu Talhina, Allahovom Poslaniku, sallellahu 'alejhi ve sellem, i reče: "Allahov Poslaniče, uistinu se Allah ne stidi istine, pa da li je žena dužna da se okupa kada u snu polucira?" "Jeste" - odgovori, Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem" kada primijeti vlažnost (mokrinu na odjeći)".

Opći je stav islamskih učenjaka da je i žena, poput muškarca, dužna da se okupa ukoliko sanja i u snu ejakulira (polucira). Ovo pod uvjetom da se primijeti trag na odjeći. Ukoliko se ne primijeti trag, nema obaveze kupanja. Ovo je stav većine islamskih učenjaka. Također, ukoliko neko sanja da ejakulira, ali kad se probudi ne primijeti nikakav trag, ne treba se kupati.

٣٢ – عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ: ((كُنْتُ أَغْسِلُ الْجَنَابَةَ مِنْ ثَوْبِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَيَخْرُجُ إِلَى الصَّلاةِ، وَإِنَّ بُقَعَ الْمَاءِ فِي ثَوْبِهِ)).

وَفِي لَفْظٍ لِمُسْلِمٍ ((لَقَدْ كُنْتُ أَفْرُكُهُ مِنْ ثَوْبِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَرْكاً, فَيُصَلِّي فِيهِ)).

32. Od Aiše, radijellahu 'anha, prenosi se da je rekla: "Ja sam sa odjeće Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, saprala spermu i on bi izlazio na namaz, a na njegovoj odjeći bi ostao trag od pranja (mokrina vode)".

Većina islamskih učenjaka smatra da je sperma, u osnovi, čista, te da se čovjek neće isprljati u dodiru sa spermom. Stoga, dovoljno je odjeću na kojoj se nađe sperma samo istrati ukoliko je sperma osušena. Ovako smatra i Ebu Hanife. Spermu koja je još u vlažnom stanju, kako se to navodi i u tematskom hadisu, najbolje je saprati i ukloniti njen trag.

٣٣ – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: ((إِذَا جَلَسَ بَيْنَ شُعَبِهَا الأَرْبَعِ، ثُمَّ جَهَدَهَا، فَقَدْ وَجَبَ الْغُسْلُ))، وَفِي لَفْظٍ ((وَإِنْ لَمْ يُنْزِلْ)).

شعبُها الأَربعُ: رجلاها ويداها، وهو كنايةٌ عنِ الجِماعِ.

جَهَدَها: بلغَ المشقةَ بِكَدِّها، وهوَ كنايةٌ عنِ المباشرةِ بالتقاءِ الخِتانَيْنِ.

33. Od Ebu Hurejrea, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Kada se (muškarac) smjesti između ženina četiri uda (kukova i nogu), a zatim se potrudi oko nje (spolno opći), kupanje im je obavezno."

Kupanje je za muškarca i ženu neophodno čim se spolni organi međusobno uklope, tj. kada vrh muškog uda uđe u spolni organ žene, bilo to u snu ili na javi, dobrovoljno ili pod prisilom. Ukoliko se spolni organi samo dotaknu, po mišljenju Ebu Hanife, kupanje nije obavezno.

6- Poglavlje o tejemmumu – بابُ التَّيَمُّمِ

Riječ tejemmum u arapskom jeziku znači namjera, nakana. U šeriatu tejemmum predstavlja obredni postupak (ibadet) koji na simboličan način zamjenjuje abdest ili gusul kada se ovi iz opravdanih razloga ne mogu uzeti. Ti razlozi mogu biti, uglavnom nedostatak vode ili bolest. Tejemmum se ostvaruje potiranjem čiste zemlje ili onoga što je od zemlje (kreč, kamen, drvo, zid, pijesak), a zatim potiranjem lica; nakon toga se ponovo dotakne zemlja, a zatim se potare prvo desna ruka do iznad lakta, a zatim isto tako i lijeva ruka.

٣٤ - عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ ﷺ: ((أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ رَأَى رَجُلاً مُعْتَزِلاً، لَمْ يُصَلِّ فِي الْقَوْمِ؟ فَقَالَ: يَا فُلانُ، مَا مَنَعَكَ أَنْ تُصَلِّيَ فِي

الْقَوْمِ؟ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَصَابَتْنِي جَنَابَةٌ، وَلا مَاءَ، فَقَالَ: عَلَيْكَ بِالصَّعِيدِ، فَإِنَّهُ يَكْفِيكَ)).

التيممُ لغةً: القصدُ، قال تعالى: (وَلا آمِّينَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ) [المائدة: ٢].

التيممُ شَرْعاً: هو القصدُ إلى الصعيدِ لمسحِ الوجهِ واليدينِ بنيَّةِ استباحةِ الصلاةِ وغيرِها

الصعيدُ: الترابُ.

يَكفيكَ: يُجزئُكَ عنِ الماءِ.

34. Od Imrana b. Husejna, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, vidio (nakon obavljenog namaza) čovjeka koji se izdvojio i nije klanjao s njima (džematom). Upita ga: "Čovječe, šta te je spriječilo pa nisi klanjao za nama?" "Odžunupio sam se, Allahov Poslaniče, a nema vode." "Ima zemlje, ona ti je dovoljna", reče mu Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem

Islamski učenjaci su, na osnovu ovoga i drugih hadisa, saglasni da osoba koja je džunup i žena nakon hajza (menzisa), ukoliko nemaju vode, mogu uzeti tejemmum i klanjati. Tejemmum ima status abdesta ili gusula i sa tejemmumom se mogu punovažno, do pronalaska vode, vršiti svi vjerski obredi.

Ukoliko bi čovjek, nakon obavljenog namaza, a prije isteka namaskog vremena došao do vode sa ko-

jom se može okupati, mora se okupati i obnoviti namaz. Međutim, ukoliko čovjek nije džunup, ali nema vode za abdest pa klanja sa tejemmumom, nije dužan obnavljati taj namaz ukoliko dođe do vode prije isteka tog namaskog vakta. Ovo je put sunneta Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem.

٣٥ - عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنهما: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: ((أُعْطِيتُ خَمْسًا, لَمْ يُعْطَهُنَّ أَحَدٌ مِنْ الأَنْبِيَاء قَبْلِي: نُصِرْتُ بِالرُّعْبِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ، وَجُعِلَتْ لِي الأَرْضُ مَسْجِدًا وَطَهُورًا، فَأَيُّمَا رَجُلٌ مِنْ أُمَّتِي أَدْرَكَتْهُ الصَّلاةُ فَلْيُصَلِّ، وَأُحِلَّتْ لِي الْمَغَانِمُ، وَلَمْ تَحِلَّ لأَحَدٍ قَبْلِي، وَأُعْطِيتُ الشَّفَاعَةَ، وَكَانَ النَّبِيُّ يُبْعَثُ إِلَى قَوْمِهِ خَاصَّةً، وَبُعِثْتُ إِلَى النَّاسِ عَامَّةً)).

نُصِرْتُ بِالرُّعْبِ: أَي ينصرُنِي الله بإلقاءِ الخوفِ فِي قلوبِ أَعدائي.

35. Od Džabira b. Abdullaha, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Dato mi je pet blagodati koje nisu date nijednom poslaniku prije mene: pomognut sam tako što moj neprijatelj osjeća strah od mene (moje vojske) na mjesec dana hoda razdaljine; cijela Zemlja mi je učinjena čistom za obavljanje namaza pa kada nekog čovjeka iz mog Ummeta zatekne vrijeme namaza, neka ga tu i klanja; dozvoljen mi je ratni plijen, a nikome prije mene nije bio dozvoljen; dat mi je šefa't (zauzimanje za moje sljedbenike na Sudnjem da-

nu); i svaki poslanik je bio upućen samo svome narodu, a ja sam upućen cijelom čovječanstvu."

U hadisu je naglašena, kao jedna od pet blagodati datih od Allaha samo Muhammedu, sallellahu 'alejhi ve sellem, ta da se namaz može obaviti u bilo kojem dijelu Zemljine kugle, jer je Zemlja čista i za uzimanje tejemmuma i za obavljanje namaza na njoj, naravno, ukoliko se tu ne nalaze velike nečistoće, što je i ranije spomenuto.

Također, u hadisu je još jedna potvrda da je namaz punovažan, bio on obavljen sa abdestom ili zbog opravdanih razloga (bolest, nedostatak vode, strah od žeđi) i sa tejemmumom uzetim pomoću zemlje, pijeska, kreča...

7- Poglavlje o hajzu (menzisu) – بابُ الحيض

Pojam hajz dolazi od arapske riječi *hajd*, što znači lučenje soka iz drveta zvanog samura. U šeriatu, hajz se definiše kao redovno čišćenje maternice kod spolno zrele žene. Ovaj proces traje najmanje tri dana, a najviše deset dana. U ovom periodu žena neće učiti Kur'an, dohvaćati Mushaf, klanjati namaz, postiti, obilaziti oko Ka'be, zadržavati se u džamiji, osim u prolazu. Može spominjati Allaha (zikr činiti), ali, kako je naglašeno, bez učenja Kur'ana. U ovom periodu također strogo joj je zabranjen spolni odnos sa mužem.

Namaze, propuštene uslijed menzisa, žena nije dužna naklanjavati, a neispoštene dane ramazana napostit će kada joj to bude najlakše. Najkraći razmak

između dvije menstruacije je period od petnaest dana.

٣٦- عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها ((أَنَّ فَاطِمَةَ بِنْتَ أَبي حُبَيْشٍ: سَأَلَت النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَتْ: إِنِّي أُسْتَحَاضُ فَلا أَطْهُرُ، أَفَأَدَعُ الصَّلاةَ؟ قَالَ: لا، إِنَّ ذَلِكَ عِرْقٌ، وَلَكِنْ دَعِي الصَّلاةَ قَدْرَ الأَيَّامِ الَّتِي كُنْتِ تَحِيضِينَ فِيهَا، ثُمَّ اغْتَسِلِي وَصَلِّي)).

وَفي رِوَايَةٍ ((وَلَيْسَتْ بِالْحَيْضَةِ، فَإِذَا أَقْبَلَتْ الْحَيْضَةُ: فَاتْرُكِي الصَّلاةَ فِيهَا، فَإِذَا ذَهَبَ قَدْرُهَا فَاغْسِلِي عَنْكِ الدَّمَ وَصَلِّي)).

الحَيْضُ: جريانُ دَمِ المرأَةِ في أَوقاتٍ معلومةٍ يُرخيه رَحِمُها بعدَ بُلوغِها.

الاستحاضَةُ: جريانُ الدَّمِ في غيرِ أَوانه.

عِرْقٌ: يقالُ له: العاذِلُ، ويكونُ في أَدْنى الرَّحِمِ يسيلُ منه الدَّمُ في غيرِ أَيامِ الحيضِ.

36. Od Aiše, radijellahu 'anha, prenosi se da je Fatima b. Ebi Hubejš upitala Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem: "Imam odljev, nisam čista, pa da li ću izostavljati namaz?" Reče joj Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem: "Nemoj, to je krv iz žila. Namaz izostavi otprilike onoliko dana koliko ti inače traje menzis, zatim se okupaj i klanjaj."

U navedenom hadisu spominje se odljev krvi koji

se dešava nakon završene menstruacije, a koji se stručno naziva istihaza. Ovo stanje kod žene nastupa nakon što prođe deseti (maksimalni) dan hajza, (menzisa), ili četrdeseti (maksimalni) dan nifasa (postporođajnog krvarenja). Svaka žena obično zna minimum i maksimum trajanja svog hajza kao i boju krvi koja je, po nekim hadisima, opisana kao crna. Ako se krvarenje nastavi i nakon maksimalnog broja dana kod žene, još ako je boja krvi drukčija od boje krvi kod hajza, znat će da se radi o istihazi te će postupati u skladu sa gore navedenim hadisom. Većina islamskih učenjaka smatra da je žena sa vanrednim odljevom krvi (istihazom) dužna za svaki farz namaz uzeti novi abdest, zatim se zaštititi krpom (uloškom) i klanjati namaz ne obazirući se na krv koja ističe. Na ovaj način može klanjati jedan farz i više sunneta (nafila). Također, žena u ovakvom stanju može boraviti u džamiji, učiti Kur'an, postiti, imati odnos sa mužem.

٣٧ – عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ: ((كُنْتُ أَغْتَسِلُ أَنَا وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ، كِلانَا جُنُبٌ)).

37. Od Aiše, radijellahu 'anha, prenosi se da je rekla: "Kupala sam se, zajedno sa Allahovim Poslanikom, sallellahu 'alejhi ve sellem, iz jedne posude, a oboje smo bili džunupi."

V. hadis broj 29 i komentar.

٣٨- ((وَكَانَ يَأْمُرُنِي فَأَتَّزِرُ، فَيُبَاشِرُنِي وَأَنَا حَائِضٌ)).

أَتَّزِرُ: أي تشدُّ إزاراً يسترُها منَ السُّرَّةِ إلى الرُّكبةِ وماتحتها.

38. Od Aiše, radijellahu 'anha, prenosi se da je rekla: "Kada bih bila u hajzu, Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, bi od mene tražio da se prekrijem čaršafom (donjom haljinom), a onda bi me milovao."

Islamski učenjaci su na stanovištu da je čovjeku dopušteno da se igra sa svojom ženom i da je miluje kada je u stanju hajza. Dopušteno mu je da sa njom čini sve osim spolnog odnosa, koji im je u takvom stanju haram (strogo zabranjen). Iz hadisa je vidljivo da prekrivanje žene od pasa do koljena iz opreza i da, vjerovatno, za taj čin ne postoji nikakav drugi razlog.

٣٩ - ((وَكَانَ يُخْرِجُ رَأْسَهُ إِلَيَّ، وَهُوَ مُعْتَكِفٌ، فَأَغْسِلُهُ وَأَنَا حَائِضٌ)).

يباشِرُنِي: المباشرةُ هنا الاستمتاعُ منْ غيرِ جماعٍ.

39. Od Aiše, radijellahu 'anha, prenosi se da je rekla: "Kada je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, bio u i'tikafu, pružao mi je glavu i ja sam mu je prala, a bila sam u hajzu."

Hadisi ukazuju na dozvoljenost navedenih radnji sa ženom koja ima menzis. To znači da žena u islamu ima posebno mjesto te da je stanje hajza normalno, od Allaha određeno, stanje kćerima Ademovim, kako

kaže Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, Sve ovo je, opet, zaokruženo jednim lijepim i normalnim islamskim putem sredine; bez pretjerivanja i bez nemara (gafleta). To znači, sa ženom se ne može spolno općiti u stanju hajza, ali ženu u takvom stanju ne treba potpuno odbaciti i zapostaviti kao što rade pripadnici nekih drugih vjera.

٤٠ - عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ: ((كَانَ رَسُولُ اللَّه ﷺ يَتَّكِئُ فِي حِجْرِي، فَيَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَأَنَا حَائِضٌ)).

الحِجْرُ: حضنُ الإنسان.

40. Od Aiše, radijellahu 'anha, prenosi se da je rekla: "Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, bi se naslanjao na moja prsa dok sam bila u hajzu, a zatim bi učio Kur'an."

Žena za vrijeme menstruacije, kao i džunup osoba, mogu spominjati Allaha, dž.š., ali trebaju izbjegavati učiti kur'anske ajete i doticanje Mushafa, dok se ne okupaju. Iz hadisa je vidljivo da čista osoba može učiti Kur'an pored osobe koja je nečista (hajz, nifas, džunupluk).

٤١ - عَنْ مُعَاذَةَ قَالَتْ: ((سَأَلْتُ عَائِشَةَ رضي الله عنها فَقلتُ: مَا بَالُ الْحَائِضِ تَقْضِي الصَّوْمَ، وَلا تَقْضِي الصَّلاةَ؟ فَقَالَتْ: أَحَرُورِيَّةٌ أَنْتِ؟ فَقُلْتُ: لَسْتُ بِحَرُورِيَّةٍ، وَلَكِنِّي أَسْأَلُ. فَقَالَتْ: كَانَ يُصِيبُنَا ذَلِكَ، فَنُؤْمَرُ بِقَضَاءِ الصَّوْمِ، وَلا نُؤْمَرُ بِقَضَاءِ الصَّلاةِ)).

أَحروريةٌ أَنت: نسبةٌ إلى بلدة قربَ الكوفة، اسمُها حَروراءُ، خرجتْ منها فرقةٌ منَ الخوارجِ على عليٍّ بنِ أَبي طالبٍ ﷺ، ويُسمَّى الخوارجُ حَروريةً لِتَعَنُّتِهِمْ ومخالفتِهِمُ السُّنَّةَ وخروجِهِمْ على جَماعةِ المسلمينَ.

41. Od Muaze Bintu Abdullah prenosi se da je rekla: "Upitala sam Aišu, radijellahu 'anha: "Zar zbog hajza napaštamo propuštene dane (ramazana), a ne naklanjavamo propuštene namaze?" Aiša, radijellahu 'anha, odgovori pitanjem: "Jesi li ti Harurijka?" Rekoh: "Nisam, samo pitam." Reče zatim Aiša, radijellahu 'anha: "Nama se to dešavalo (hajz u ramazanu), pa nam je naređivano da napaštamo propuštene dane posta, a nije nam naređivano da naklanjavamo propuštene namaze."

Harurije su jedna od takvih sekti koja se vezuje za islam. Između ostalog, odlikovali su se i po tome što su im žene naklanjavale propuštene namaze zbog menstruacije. Islam je, uistinu vjera olakšice, milosti i središnjeg puta koji ne dozvoljava nemar, ali ni pretjerivanje u vjeri. Usljed toga, Allah Uzvišeni i nije propisao ženama da naklanjavaju, zbog menstruacije, propuštene namaze.

NAMAZ – كتابُ الصلاةِ

8- Poglavlje o vaktovima – باب المواقيت

Namaz je perzijska riječ koja se ustalila u našem jeziku, a označava pregibanje. Arapska riječ za namaz je es-salât.

﴿اتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ﴾

"Kazuj Knjigu koja ti je objavljena i obavljaj namaz; namaz, zaista odvraća od razvrata i svega što je ružno". (El-Ankebut, 45).

٤٢- عَنْ أَبِي عَمْرٍو الشَّيْبَانِيِّ وَاسْمُهُ سَعْدُ بْنُ إِيَاسٍ - قَالَ: حَدَّثَنِي صَاحِبُ هَذِهِ الدَّارِ - وَأَشَارَ بِيَدِهِ إِلَى دَارِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ﷺ قَالَ: ((سَأَلْتُ النَّبِيَّ ﷺ: أَيُّ الْعَمَلِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ؟ قَالَ: الصَّلَاةُ عَلَى وَقْتِهَا. قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: بِرُّ الْوَالِدَيْنِ، قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنِي بِهِنَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَلَوْ اسْتَزَدْتُهُ لَزَادَنِي)).

42. Od Abdullaha b. Mes'uda, radijellahu 'anhu, prenosi se da je rekao: "Upitao sam Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem: "Koje djelo je najdraže Allahu?" Reče Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem: "Namaz na vrijeme obavljen." "Upitah, a zatim?" "Dobročinstvo prema roditeljima," odgovori. "Upitah, a zatim?" "Džihad na Allahovom Putu", odgovori Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem. Reče Abdullah b. Mes'ud: "Obavijestio me je o ovome Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, i da sam još pitao, još bi mi odgovarao."

Namaz u islamu ima najviše mjesto, više od svih drugih ibadeta. Smisao namaza jeste u tome što vjernik kroz njega čisti svoju dušu i oplemenjuje je. Namaz vjerniku još na ovom Svijetu, omogućava direktno komuniciranje sa Allahom, dž.š., i sprječava ga od zaborava na njegova Gospodara. Jedna od osnovnih funkcija namaza jeste da štiti od zla i razvrata, kao što stoji u 45. ajetu sure El-Ankebut, koji je na početku naveden.

٤٣- عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ: ((لَقَدْ كَانَ رَسُولُ اللَّه ﷺ **يُصَلِّي الْفَجْرَ، فَيَشْهَدُ مَعَهُ نِسَاءٌ مِنْ الْمُؤْمِنَاتِ، مُتَلَفِّعَاتٍ بِمُرُوطِهِنَّ ثُمَّ يَرْجِعْنَ إِلَى بُيُوتِهِنَّ مَا يَعْرِفُهُنَّ أَحَدٌ، مِنْ الْغَلَسِ))**.

الْمُرُوطُ: أَكْسِيَةٌ مُعَلَّمَةٌ تَكُونُ مِنْ خَزٍّ، وتَكُونُ مِنْ صُوفٍ. أهـ

مُتَلَفِّعات: مُتَلَحِّفات.

والغَلَسُ: اخْتِلاطُ ضِياءِ الصُبْحِ بِظُلْمَةِ اللَّيلِ.

43. Od Aiše, radijellahu 'anha, prenosi se da je rekla: "Vjernice su zajedno sa Allahovim Poslanikom, sallellahu 'alejhi ve sellem, prisustvovale sabah-namazu u džematu, umotane u haljine koje su pokrivale čitavo tijelo. Po završetku namaza bi se vraćale kućama, a od tame noći ih niko ne bi mogao prepoznati."

U hadisu su sadržane mnoge poruke za muslimane. Primarna od njih ukazuje na rano klanjanje sabah-namaza od strane Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, i Njegovih sljedbenika, među kojima su bile i žene.

Prvi dnevni namaz je sabah-namaz (salatu'l-fedžri). Vrijeme sabah-namaza počinje od momenta pojave tzv. druge zore i traje do pred izlazak Sunca. Prva zora nastupa onda kada se na istočnom horizontu pojavi prvi tračak bjeline, nakon čega nebo na istoku potpuno potamni. Nekoliko trenutaka iza toga, na istočnom horizontu pojavljuje se druga bjelina, i to je druga zora. Tada počinje sabahsko vrijeme. Ono traje do pojave sunčevih zraka na obroncima zapadnih brda.

٤٤ - عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّه رضي الله عنهما قَالَ: ((كَانَ ﷺ **يُصَلِّي الظُّهْرَ بِالْهَاجِرَةِ، وَالْعَصْرَ وَالشَّمْسُ نَقِيَّةٌ وَالْمَغْرِبَ إِذَا**

وَجَبَتْ، وَالْعِشَاءَ أَحْيَاناً وَأَحْيَاناً إِذَا رَآهُمْ اجْتَمَعُوا عَجَّلَ. وَإِذَا رَآهُمْ أَبْطَئُوا أَخَّرَ، وَالصُّبْحُ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّيهَا بِغَلَسٍ)).

الهاجرة: شدة الحرّ بعدَ الزوال.

نقيّة: صافية.

وجَبَتْ: غابَتْ.

44. Od Džabira b. Abdullaha, radijellahu 'anhu, prenosi se da je rekao: " Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, klanjao je podne-namaz u vrijeme podnevne žege, ikindiju je klanjao kada bi Sunce bilo čisto (kada je krenulo ka zapadu), akšam je klanjao nakon zalaska Sunca, a jaciju je klanjao kako kad: kada bi vidio da su se ljudi okupili, požurio bi s jacijom، a ako bi ljudi kasnili, odgodio bi jaciju. Sabah je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, klanjao u tami noći."

Mnogobrojni su hadisi koji ukazuju na vrijeme i način te dužinu klanjanja pojedinih namaza od strane Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, a ovo je samo jedan od takvih hadisa. Postoje predaje koje ukazuju da je podne dobro odgoditi dok žega ne popusti, a isto tako i sabah ukoliko to situacija i stanje zahtijevaju. Podne-namaz ili salatu-z-zuhri počinje kad Sunce krene sa sredine neba i traje sve dok se sjena okomito postavljenog predmeta ne poveća za jedan put. Ovo je mišljenje Ebu Hanife i prema njemu se izrađuje takvim (računanje namaskih vremena).

Treći dnevni namaz je ikindija ili salatu-l-'asri. Vrijeme ovog namaza započinje nakon što se sjena okomito postavljenog predmeta uveća za jedan put i traje sve do pred zalazak Sunca.

Akšam-namaz ili salatu-l-magribi je četvrti dnevni namaz čije vrijeme počinje onda kada nestane i posljednji tračak svjetlosti na zapadnom horizontu i traje sve dok se na čitavom nebeskom svodu ne izjednači noćna tmina.

Peti, posljednji dnevni namaz je jacija ili salatu-l-'išai. Započinje od momenta kada se noćna tmina izjednači na svim stranama svijeta i traje sve do pred zoru.

٤٥ - عَنْ عَلِيٍّ ﷺ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ يَوْمَ الْخَنْدَق: ((مَلأَ اللَّهُ قُبُورَهُمْ وَبُيُوتَهُمْ نَارًا، كَمَا شَغَلُونَا عَنْ الصَّلاةِ الْوُسْطَى حَتَّى غَابَتْ الشَّمْسُ)). وَفِي لَفْظٍ لِمُسْلِمٍ ((شَغَلُونَا عَنْ الصَّلاةِ الْوُسْطَى - صَلاةِ الْعَصْرِ - ثُمَّ صَلاهَا بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ)).

45. Od Alije, radijellahu 'anha, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao na Dan Hendeka:[8] "Allah im napunio kaburove i kuće njihove vatrom zato što su nas spriječili od središnjeg namaza sve dok Sunce nije zašlo". Kod Imama Muslima se kaže: "Odvratili su

---

[8] Bitka na Hendeku ili Gazvetu-l-Ahzab odigrala se 5. godine po Hidžri ili 18. godine od početka objave Kur'ana. Jedna je od najznačajnijih bitki u historiji islama.

nas od središnjeg namaza, od ikindije, a zatim je klanjao između akšama i jacije."

Hadis ukazuje na naklanjavanje namaza radi opravdanog razloga. Propuštanje namaza i njegovo neklanjanje u propisano vrijeme je jedan od najvećih grijeha koji se mogu počiniti. (V. hadis br. 51).

٤٦ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ: ((أَعْتَمَ النَّبِيُّ ﷺ بِالْعِشَاءِ. فَخَرَجَ عُمَرُ، فَقَالَ: الصَّلاةُ، يَا رَسُولَ اللَّهِ. رَقَدَ النِّسَاءُ وَالصِّبْيَانُ. فَخَرَجَ وَرَأْسُهُ يَقْطُرُ يَقُولُ: لَوْلا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي - أَوْ عَلَى النَّاسِ - لأَمَرْتُهُمْ بِهَذِهِ الصَّلاةِ هَذِهِ السَّاعَةَ)).

أعتم: دخل في العتَمَة وهي ظلمةُ الليلِ، والمقصودُ أنه أخرَ صلاةَ العشاء بعدَ ذهابِ الشَّفَقِ.

46. Od Abdullaha b. Abbasa, radijellahu 'anhuma, prenosi se da je rekao: "Odgodio je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, jaciju, pa iziđe da klanja ljudima, a sa glave mu je kapala voda, te reče: "Da se ne bojim da ću otežati ljudima, naredio bih da se jacija uvijek ovako kasno klanja."

Na osnovu hadisa koji se prenose o ovoj temi, islamski učenjaci stoje na stanovištu da je jaciju moguće klanjati sve do zore, a najefdalnije i najbolje u prvoj trećini, kako se inače i klanja u našim džamijama.

٤٧ - عَنْ عائشَةَ رضي الله عنها: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: ((إذَا أُقِيمَتْ الصَّلاةُ، وَحَضَرَ الْعَشَاءُ، فَابْدَءُوا بِالْعَشَاءِ)).

وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ نَحْوُهُ.

47. Od Aiše, radijellahu 'anha, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Kada se prouči ikamet za namaz, a večera vam je spremna, počinite s večerom".

٤٨ - وَلِمُسْلِمٍ عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّه ﷺ يقُولُ: ((لا صَلاةَ بِحَضْرَةِ طَعَامٍ، وَلا وَهُوَ يُدَافِعُهُ الأَخْبَثَانِ)).

الأَخبثان: البولُ والغائطُ.

48. Od Aiše, radijellahu 'anha, u drugoj predaji koju bilježi i Muslim prenosi se da je čula Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, kako govori:" Nema namaza kada je hrana pripremljena, niti onda kada čovjeka pritisne jedna od dvije nužde (fiziološke potrebe)."

Dva posljednja hadisa govore o olakšicama datim vjernicima, Ummetu Muhammedovom, sallellahu 'alejhi ve sellem, da mogu u nekim situacijama ostati, a da se ne odazovu pozivu na namaz. Te situacije su onda kada je pripremljena hrana te kada čovjek ima fiziološku potrebu. U drugim situacijama, čovjeku nije dozvoljeno da se ne odazove, ukoliko čuje poziv

mujezina, osim zbog opravdanog razloga kakav je bolest, strah ili nevrijeme.

٤٩ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ: ((شَهِدَ عِنْدِي رِجَالٌ مَرْضِيُّونَ - وَأَرْضَاهُمْ عِنْدِي عُمَرُ - أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَى عَنْ الصَّلاةِ بَعْدَ الصُّبْحِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ، وَبَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ)).

49. Od Abdullaha b. Abbasa, radijellahu 'anhuma, prenosi se da je rekao: "Potvrdili su mi pouzdani ljudi, a najdraži od njih mi je Omer, radijellahu 'anhu, da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, zabranio namaz nakon sabaha, dok Sunce ne odskoči, i nakon ikindije dok Sunce ne zađe".

٥٠- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ﷺ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: ((لا صَلاةَ بَعْدَ الصُّبْحِ حَتَّى تَرْتَفِعَ الشَّمْسُ، وَلا صَلاةَ بَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغِيبَ الشَّمْسُ)).

50. Od Ebu Seida el-Hudrija, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Nema namaza poslije sabaha sve dok Sunce ne odskoči, niti poslije ikindije sve dok Sunce ne zađe."

Dvije posljednje gotovo identične predaje ukazuju na pokuđenost obavljanja nafile-namaza u naznače-

nom vremenu. U osnovi postoje četiri vremena u kojima je pokuđeno obavljati nafilu-namaz. To su: kada Sunce izlazi, zatim kada iziđe, pa dok ne odskoči za jedno koplje (otprilike 45 min.), zatim kada je Sunce u zenitu (otprilike pola sahata prije takvimskog početka podne-namaza) i nakon ikindije, dok Sunce ne zađe. U ovom vremenu treba izbjegavati i činjenje sehvi sedžde.

٥١ - عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنهما ((أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رضي الله عنه جَاءَ يَوْمَ الْخَنْدَقِ بَعْدَ مَا غَرَبَتِ الشَّمْسُ فَجَعَلَ يَسُبُّ كُفَّارَ قُرَيْشٍ، وَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا كِدْتُ أُصَلِّي الْعَصْرَ حَتَّى كَادَتِ الشَّمْسُ تَغْرُبُ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: وَاللَّهِ مَا صَلَّيْتُهَا. قَالَ: فَقُمْنَا إِلَى بُطْحَانَ، فَتَوَضَّأَ لِلصَّلاةِ، وَتَوَضَّأْنَا لَهَا، فَصَلَّى الْعَصْرَ بَعْدَ مَا غَرَبَتْ الشَّمْسُ. ثُمَّ صَلَّى بَعْدَهَا الْمَغْرِبَ)).

بَطْحَان: اسمُ مكانٍ بالمدينة.

51. Od Džabira, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Omer b. El-Hatab, radijellahu 'anhu, došao na Dan bitke na Hendeku, nakon što je Sunce zašlo, žestoko koreći kurejševičke mušrike i govoreći: "O, Allahov Poslaniče, nisam stigao klanjati ikindiju sve dok Sunce nije zašlo." Reče Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem: "Tako mi

Allaha, ni ja je nisam klanjao."[9] Nastavlja Ebu Seid, radijellahu 'anhu: "Zatim se abdestio za namaz Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, pa se i mi abdestismo, te klanja ikindiju, nakon što je Sunce zašlo, a nakon ikindije klanja i akšam."

Namaz se ne smije propuštati osim tek onda kada se ne može nikako obaviti. Ovaj hadis je dokaz da propuštene namaze treba naklanjavati onim redom kako su prolazili, osim ako ih ima više od šest, kako kaže Ebu Hanife, a tada se više nije obavezno paziti na redoslijed naklanjavanja propuštenih namaza. Međutim, ako osoba dođe u tjesnac s vremenom i ističe

---

[9] Zbog žestine nevjerničkih napada, u Bitki na Hendeku, nije stigao Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, , i većina ashaba, da klanjaju ikindiju. Namaz se ne smije propuštati osim tek onda kada se ne može nikako obaviti. Ukoliko čovjek ne može obaviti namaz na normalan način (sa stajanjem - kijamom), klanjat će onda sjedeći. Ukoliko ne može obavljati ruku' (prijegib) ili sedždu, onda će ih simulirano obavljati tako što će se za ruku' malo manje sageti (pri obavljanju namaza sjedeći), a simulaciju sedžde će obaviti tako što će se više sageti prema zemlji. Ukoliko čovjek, zbog objektivnih uvjeta, nije u stanju obaviti namaz ni na ovakav način, onda će klanjati ležeći tako što će pokretima glave simulirati izvršavanje namaskih pokreta i radnji. Ukoliko nije u stanju obaviti namaz ni na ovaj način, klanjat će u mislima, tj. zamišljajući sebe na namazu, uz učenje Kur'ana i drugih zikrova u namazu. Tek ako ni na ovaj način ne može obaviti namaz, naklanjat će ga čim bude mogao.

mu redovni namaski vakat, prvo će klanjati taj redovni namaz, a zatim će naklanjavati propušteno.

9- Poglavlje o vrijednosti namaza obavljenog u džem'atu – بابُ فضل صلاة الجماعةِ ووجوبِها

Riječ džemat dolazi od arapske riječi *džeme'a - jedžme'u*, što znači skupiti. U fikhskoj nauci, džemat se definiše kao zajednički namaz koji se obavlja na propisan način. Klanjanje u džematu je obavezni sunnet za svakog vjernika koji nema opravdan razlog da izostane iz džemata. Taj obavezni razlog može biti nemogućnost da se čuje ezan (v. hadis br. 48).

Allahov poslanik Muhammed, sallellahu 'alejhi ve sellem, redovno je uspostavljao namaz u džematu, i to je veoma bitna poruka muslimanima, čiji je osnovni smisao: Ili ćete biti organizovani ili vas neće biti. – Ovo znači da džemat nije puko okupljanje muslimana nego okupljanje sa dubokim smislom.

﴿يَا مَرْيَمُ اقْنُتِي لِرَبِّكِ وَاسْجُدِي وَارْكَعِي مَعَ الرَّاكِعِينَ﴾

"O, Merjema, budi poslušna svome Gospodaru, sedždu Mu čini sa onima koji Mu se klanjaju" (Alu Imran, 43).

٥٢- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: ((صَلاةُ الْجَمَاعَةِ أَفْضَلُ مِنْ صَلاةِ الْفَذِّ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً)).

الفَذ: المنفرد.

52. Od Abdullaha b. Omera, radijellahu 'anhuma, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Namaz obavljan u džematu vrjedniji je od namaza obavljenog zasebno za dvadeset i sedam stepeni (deredža)."

٥٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ((صَلاةُ الرَّجُلِ فِي جَمَاعَةٍ تُضَعَّفُ عَلَى صَلاتِهِ فِي بَيْتِهِ وَفِي سُوقِهِ خَمْساً وَعِشْرِينَ ضِعْفاً، وَذَلِكَ: أَنَّهُ إِذَا تَوَضَّأَ، فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ. ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الْمَسْجِدِ لا يُخْرِجُهُ إِلا الصَّلاةُ لَمْ يَخْطُ خَطْوَةً إِلا رُفِعَتْ لَهُ بِهَا دَرَجَةٌ، وَحُطَّ عَنْهُ خَطِيئَةٌ. فَإِذَا صَلَّى لَمْ تَزَلْ الْمَلائِكَةُ تُصَلِّي عَلَيْهِ، مَا دَامَ فِي مُصَلاهُ: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ، اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ، وَلا يَزَالُ فِي صَلاةٍ مَا انْتَظَرَ الصَّلاةَ)).

53. Od Ebu Hurejrea, radijellahu 'anha, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Čovjeku je namaz obavljen u džematu vrjedniji od njegovog namaza obavljenog u kući ili radnji (dućanu, pijaci) za dvadeset i pet

deredža (stepeni).[10] Ovo zato što, kada neko od vas lijepo i pažljivo uzme abdest, pa samo radi namaza u džematu krene u džamiju, neće učiniti niti jedan korak, a da njime ne bude uzdignut za jednu deredžu i da mu njime ne bude obrisan jedan grijeh. Pa kada klanja namaz, tretira se da je i dalje u namazu sve dok ostane da sjedi na mjestu na kojem je klanjao, a meleki ga ne prestaju blagosiljati i moliti Allaha riječima: "Allahu, oprosti mu grijehe, Allahu, smiluj mu se!"

Ovaj veliki hadis ukazuje na mnoge blagodati i nagrade za one koji obavljaju namaz u džematu. Kada bi o toj temi postojao samo ovaj hadis i ništa više, i to bi bilo dovoljno zbog njegovog značaja i veličine.

٥٤ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﵁ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ((أَثْقَلُ الصَّلاةِ عَلَى الْمُنَافِقِينَ: صَلاةُ الْعِشَاءِ، وَصَلاةُ الْفَجْرِ. وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِيهَا لأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْوًا. وَلَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ آمُرَ بِالصَّلاةِ فَتُقَامَ، ثُمَّ آمُرَ

[10] U prethodnom hadisu se spominje nagrada od dvadeset i sedam deredža, a u ovom hadisu od dvadeset i pet deredža, za onog ko obavi namaz u džematu. Iz ovoga se, kako su to islamski učenjaci rekli, da razumjeti, između ostalog, i to da su za različite vrste klanjača različite i nagrade, ovisno od toga kako su pristupili namazu, kakvi su uvjeti i okolnosti odziva na namaz bili te koliko su skrušeno i ponizno obavili taj namaz.

رَجُلاً فَيُصَلِّيَ بِالنَّاسِ، ثُمَّ أَنْطَلِقَ مَعِي بِرِجَالٍ مَعَهُمْ حُزَمٌ مِنْ حَطَبٍ إِلَى قَوْمٍ لا يَشْهَدُونَ الصَّلاةَ، فَأُحَرِّقَ عَلَيْهِمْ بُيُوتَهُمْ بِالنَّارِ)).

حبواً: الحَبْوُ: الزحفُ على اليدينِ والرُّكبتين.

54. Od Ebu Hurejrea, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Najteži namazi za munafike (dvoličnjake) jesu jacija i sabahski namaz, a kada bi znali kakva je u njima vrijednost (nagrada), prisustvovali bi im pa makar i pužući. Razmišljao sam da naredim da se prouči ikamet, a zatim da nekom čovjeku naredim da ljudima klanja kao imam, a da ja sa sobom povedem ljude sa sakupljenim drvima do onih koji ne prisustvuju namazu u džematu i da im, zbog toga, popalim kuće!"

Islamski učenjaci vele da je ovaj hadis oštro upozorenje te da niko nije povlašten da izostaje iz džemata osim kada za to ima opravdan razlog. Taj opravdan razlog je: bolest, strah, nemogućnosti da se čuje ezan, fiziološke potrebe (nužda), postavljena i servirana hrana, nevrijeme. Ovaj hadis istinski i zorno ukazuje na značaj i vrijednosti zajedničkog klanjanja i ima značenje podsticaja, a ne stroge obaveze. U drugim hadisima se ukazuje na to da onaj ko klanja jaciju i sabah u džematu ima nagradu kao da je cijelu noć proveo klanjajući dobrovoljni namaz (nafilu).

٥٥ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: ((إذَا اسْتَأْذَنَتْ أَحَدَكُمْ امْرَأَتُهُ إلَى الْمَسْجِدِ فَلا يَمْنَعُهَا. قَالَ: فَقَالَ بِلالُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ: وَاللَّهُ لَنَمْنَعُهُنَّ. قَالَ: فَأَقْبَلَ عَلَيْهِ عَبْدُ اللَّهِ، فَسَبَّهُ سَبّاً سَيِّئاً، مَا سَمِعْتُهُ سَبَّهُ مِثْلَهُ قَطُّ، وَقَالَ: أُخْبِرُكَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَتَقُولُ: وَاللَّهُ لَنَمْنَعُهُنَّ؟)) وَفِي لَفْظٍ ((لا تَمْنَعُوا إمَاءَ اللَّهِ مَسَاجِدَ اللَّهِ)).

55. Od Abdullaha b. Omera, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Kada neka od vaših žena zatraži da ide u džamiju, nemojte im braniti." Kod Muslima stoji:" Ne branite Allahovim robinjama Allahove kuće (mesdžide, džamije)".

Iz ovog hadisa je jasno da je ženama dozvoljeno posjećivati džamije radi obavljanja namaza u džematu ukoliko ne postoji prepreka za to, kao što je hajz, nifas (poslijeporođajno čišćenje), pretjerana namirisanost, itd. Općenito uzevši, kao što to i drugi hadisi potvrđuju, ženi je najbolje klanjati u njenoj kući. Ukoliko odlazi u džamiju, lijepo bi bilo da se ograniči na noćne namaze (sabah, akšam, jaciju).

٥٦ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ: ((صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ الظُّهْرِ، وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَهَا، وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْجُمُعَةِ، وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ، وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعِشَاءِ)).

وَفِي لَفْظ: ((فَأَمَّا الْمَغْرِبُ وَالْعِشَاءُ وَالْجُمُعَةُ: فَفِي بَيْتِه)).

وَفِي لَفْظ للبخاري: أَنَّ ابْنَ عُمَرَ قَالَ: حَدَّثَتْنِي حَفْصَةُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ: ((كَانَ يُصَلِّي سَجْدَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ بَعْدَمَا يَطْلُعُ الْفَجْرُ. وَكَانَتْ سَاعَةً لا أَدْخُلُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فِيهَا)).

56. Od Abdullaha b. Omera, radijellahu 'anhu, prenosi se da ga je obavijestila njegova sestra Hafsa, radijellahu 'anha, (žena Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem), kako je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, klanjao dva kratka rekjata sabahskih sunneta i to u vremenu kada bi se osamio i kada mu ona ne bi ulazila." (Ovo bilježi Buhari.)

Ovaj hadis ukazuje na klanjanje, tj. obavljanje sabahskih sunneta, prije farza. Ovo je potvrđeni sunnet Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, koji bi, uglavnom, kao što i hadis govori, praktikovao u svojoj kući. Hadis, također, ukazuje na brzo obavljanje ovog namaza, što potvrđuju i druge predaje. Inače, sunnete, osim sabahskog, ne bi brzo klanjao.

٦٤- عنْ عائشَةَ رضِيَ اللهُ عنْها قالَتْ: ((لَمْ يَكُنِ النَّبيُّ ﷺ على شيءٍ منَ النَّوافِلِ تَعاهُداً منْهُ على ركْعَتَي الفَجْرِ)).

وفي لفْظٍ لِمُسْلِمٍ: ((رَكْعَتا الفَجْرِ خيرٌ منَ الدُّنيا وما فيها)).

57. Od Aiše, radijellahu 'anha, prenosi se da je rekla: "Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sel-

lem, se nije striktnije pridržavao nijedne nafile od sabahskih sunneta."
Kod Muslima stoji hadis: "Dva rekjata sabaha (sunneta) bolji su od dunjaluka i svega što je na njemu."

Ovo je još jedan hadis koji izvanredno ukazuje na veličinu i fadilet klanjanja sabahskih sunneta. U drugim predajama, koje ovu potvrđuju, kaže se da bi na putu, kao musafir, Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, klanjao samo sabahske sunnete i vitr-namaz.

10- Poglavlje o ezanu – بابُ الأذان

Riječ ezan u arapskom jeziku znači: doznati, saznati za, čuti, obznaniti. U fikhskoj terminologiji, ezan se definiše kao oglašavanje početka namaza, tj. po jednog namaskog vakta, izgovaranjem propisanih riječi.

٥٨ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ: ((**أُمِرَ بِلالٌ أَنْ يَشْفَعَ الأَذَانَ، وَيُوتِرَ الإِقَامَةَ**)).

الأَذان لغة: الإعلام.

الأَذان شرعاً: الإعلام بدخول وقت الصلاة بألفاظ مخصوصةٍ.

يشفع الأَذان: يأْتي بأَلفاظِه شفعاً.

يوتر الإقامة: يأْتي بأَلفاظِها وتراً.

58. Od Enesa, radijellahu 'anhu, prenosi se da je rekao: "Bilalu je naređeno da prilikom učenja ezana (riječi) izgovara po dva puta, a kod ikameta po jednom."

Ezan je ustanovljen u Medini, nakon hidžre Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, i muslimana muhadžira.

Mnogi hadisi koji govore o ezanu i ikametu pouzdani su i vjerodostojni te potvrđeni od strane Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, Ebu Hanife, utemeljitelj hanefijskog mezheba, smatra da prilikom učenja ikameta, prvi tekbir treba izgovoriti četiri puta, a sve ostalo po dva puta.

٥٩ – عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ وَهْبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ السُّوَائِيِّ قَالَ: ((أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ – وَهُوَ فِي قُبَّةٍ لَهُ حَمْرَاءَ مِنْ أَدَمٍ – قَالَ: فَخَرَجَ بِلالٌ بِوَضُوءٍ، فَمِنْ نَاضِحٍ وَنَائِلٍ، قَالَ: فَخَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ عَلَيْهِ حُلَّةٌ حَمْرَاءُ، كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى بَيَاضِ سَاقَيْهِ، قَالَ: فَتَوَضَّأَ وَأَذَّنَ بِلالٌ، قَالَ: فَجَعَلْتُ أَتَتَبَّعُ فَاهُ هَهُنَا وَهَهُنَا، يَقُولُ يَمِيناً وَشِمَالاً: حَيَّ عَلَى الصَّلاةِ ; حَيَّ عَلَى الْفَلاحِ ثُمَّ رُكِزَتْ لَهُ عَنَزَةٌ، فَتَقَدَّمَ وَصَلَّى الظُّهْرَ رَكْعَتَيْنِ، ثُمَّ نَزَلَ يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ حَتَّى رَجَعَ إِلَى الْمَدِينَةِ)).

قبة: خيمة.

ناضح: النضحُ: الرَّشُّ، والمرادُ هنا الأَخذُ منَ الماءِ الذي توضأَ بِهِ النبيُّ ﷺ للتبركِ.

نائل: النائلُ: الآخذُ ممّنْ أَخذَ مِنْ وَضُوءِ النبيِّ ﷺ.

عَنَزَة: عصا صغيرةٌ في آخرها حَرْبَةٌ.

59. Od Vehba b. Abdullaha, radijellahu 'anhu, (Ebu Džuhejfea) prenosi se da je rekao: "Dođoh Allahovom Poslaniku, sallellahu 'alejhi ve sellem, u njegov crveni šator od kože, pa iziđe Bilal da se abdesti, a zatim iziđe Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, u svome crvenom ogrtaču - kao da sad gledam sjaj njegovih potkoljenica! Zatim se Bilal abdesti i zauči ezan. Dok je učio ezan, okretao se desno i lijevo, i to, kada bi izgovarao: Hajje alessalah i Hajje alelfelah. Nakon toga je Billal zabo štap ispred Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, a zatim je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, klanjao podne i ikindiju od dva rekjata, i nije prestao tako raditi dok se nije vratio u Medinu."

Ovaj veliki hadis nosi sa sobom mnogobrojne pouke i poruke. Prije svega, ukazuje na fizičku i tjelesnu ljepotu Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem. Zatim hadis upućuje na to da je lijepo da se mujezin okrene na desnu stranu kada izgovara: Hajje alesselah te na lijevu stranu kada izgovara: Hajje alelfelah. Također, lijepo je (mustehab) kada se klanja na otvorenom, da imam ispred sebe stavi perdu (u hadisu je to štap), kako eventualni prolaznici ne bi ometali namaz. I na kraju, hadis ukazuje na to da je sunnet Allahovog poslanika Muhammeda, sallellahu

'alejhi ve sellem, na putu (kao musafir) kratiti četverorekjatne namaze (podne, ikindija, jacija) na dva rekjata, i po potrebi spajati namaze - podne i ikindiju u podnevskom ili ikindijskom vremenu, te akšam i jaciju u akšamskom ili jacijskom vremenu. Hanefijski pravnici dozvoljavaju spajanje namaza samo za vrijeme hadža (podne i ikindija na Arefatu, a akšam i jacija na Muzdelifi), dok ostali pravnici spajanje smatraju olakšicom za svakog musafira – putnika, bez obzira da li putovanje bilo radi hadža ili nečega drugog. Također, Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, nije kao musafir klanjao sunnete osim sabbaskih sunneta i vitr namaza. Redovno bi učio na sabahskim sunnetima: "Kul ja ejjuhe-l-kafirun" na prvom rekjatu i "Kulhuvallahu ehad" na drugom rekjatu. Isto to učio je i na akšamskim sunnetima, nakon farza.

٦٠ – عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: ((إِنَّ بِلالاً يُؤَذِّنُ بِلَيْلٍ، فَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى تَسْمَعُوا أَذَانَ ابْنِ أُمِّ مَكْتُومٍ)).

60. Od Abdullaha b. Omera, radijellahu 'anhuma, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Bilal je noćni mujezin, pa kada ga čujete, jedite i pijte sve dok ne zauči ezan Abdullah b. Ummi Mektum[11]".

---

[11] Abdullah b. Ummi Mektum, r.a., još je jedan mujezin Allahovog poslanika Muhammeda, sallellahu 'alejhi ve sellem.

٦١ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ((إِذَا سَمِعْتُمْ الْمُؤَذِّنَ فَقُولُوا مِثْلَ مَا يَقُولُ))

61. Od Ebu Seida el-Hudrija, radijellahu 'anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Kada čujete mujezina, ponavljajte za njim ono što on izgovara."

Poželjno je da musliman, povodeći se za ovim hadisom, izgovara ono što izgovara i mujezin, tj. da ponavlja za njim, osim kod riječi: 'Hajje alessalahi i Hajje alel felahi' kada se izgovara 'La havle ve la kuvvete illa billah".

11- Poglavlje o okretanju prema Kibli – بابُ استقبال القبلةِ

﴿قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ﴾

Bio je slijep. Ovaj hadis ukazuje na praksu muslimana u mladoj medinskoj državi za vrijeme mjeseca ramazana. Učila su se dva ezana - jedan koji bi muslimane obavještavao o vremenu sehura i drugi koji bi ukazivao na početak zore, tj. sabahskog namaza i na prestanak jela.
Bilal b. Rebbah, Abesinac, (Etiopljanin), prvi je mujezin u islamu. Po naredbi Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, prvi je proučio ezan i bit će predvodnik svih mujezina na Sudnjem danu.

Vidimo Mi kako ti sa žudnjom bacaš pogled prema nebu i mi ćemo učiniti da se okreneš prema strani koju ti želiš. Okreni, zato, lice svoje prema Časnom Hramu – (sura Bekare – 144).

٦٢ - عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما: ((أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُسَبِّحُ عَلَى ظَهْرِ رَاحِلَتِهِ، حَيْثُ كَانَ وَجْهُهُ، يُومِئُ بِرَأْسِهِ، وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَفْعَلُهُ)).

وَفِي رِوَايَةٍ: ((كَانَ يُوتِرُ عَلَى بَعِيرِهِ)).

وَلِمُسْلِمٍ: ((غَيْرَ أَنَّهُ لا يُصَلِّي عَلَيْهَا الْمَكْتُوبَةَ)).

وَلِلْبُخَارِيِّ: ((إِلاَّ الْفَرَائِضَ)).

يُسَبِّحُ: يُصَلِّي.

يومِىءُ بِرأْسِهِ: يشيرُ برأْسِهِ.

62. Od Abdullaha b. Omera, radijellahu 'anhuma, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, klanjao na leđima svoje jahalice okrenuvši lice tamo gdje bi ga ona (jahalica) nosila. Abdullah b. Omer bi radio isto ovako.

Ovaj namaz se odnosi na musafira (putnika) u prijevoznom sredstvu. U drugom rivajetu se kaže da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, klanjao

vitr-namaz na svojoj jahalici, na ovakav način, tj. da se u ovom hadisu opisuje nafila-namaz Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, na putovanju. Također, Muslim je rekao: "On (sallellahu 'alejhi ve sellem) nije klanjao farzove na jahalici (u prijevoznom sredstvu)." Ovo ukazuje na to da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, imao mogućnost da se zaustavi i na normalan način obavi farz kao musafir. I imam Buhari prenosi slično.

Ukoliko čovjek nema mogućnost da kao musafir obavi farz namaz van prijevoznog sredstva, a ističe mu namasko vrijeme, onda nema smetnje da klanja u prijevoznom sredstvu.

٦٣ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ: ((بَيْنَمَا النَّاسُ بِقُبَاءَ فِي صَلاةِ الصُّبْحِ إِذْ جَاءَهُمْ آتٍ، فَقَالَ: إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَدْ أُنْزِلَ عَلَيْهِ اللَّيْلَةَ قُرْآنٌ، وَقَدْ أُمِرَ أَنْ يَسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةَ، فَاسْتَقْبِلُوهَا. وَكَانَتْ وُجُوهُهُمْ إِلَى الشَّامِ، فَاسْتَدَارُوا إِلَى الْكَعْبَةِ)).

قباء: مسجدٌ بالمدينة قريبٌ منَ المسجدِ النَّبويِّ.

63. Od Enesa b. Sirina, radijellahu 'anhu, prenosi se da je ugledao Enesa b. Malika, radijellahu 'anhu[12] kako klanja na svome magarcu s licem

---

[12] Enes b. Malik, r.a., bio je jedan od najmlađih ashaba i jedan od onih koji su posljednji preselili na Ahiret. Bio je, kao mladić, sluga i pratilac Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, te stoga prenosi mnogobrojne hadise, tačnije

okrenutim udesno od Kible. Rekoh mu, nastavlja dalje prenosilac, "Vidjeh te da klanjaš suprotno od Kible?" Odgovori Enes b. Malik: "Da nisam vidio Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, da tako radi, ni ja to ne bih radio."

٦٤ – عَنْ أَنَسِ بْنِ سِيرِينَ قَالَ: ((اسْتَقْبَلْنَا أَنَساً حِينَ قَدِمَ مِنْ الشَّامِ، فَلَقِينَاهُ بِعَيْنِ التَّمْرِ، فَرَأَيْتُهُ يُصَلِّي عَلَى حِمَارٍ، وَوَجْهُهُ مِنْ ذَا الْجَانِبِ – يَعْنِي عَنْ يَسَارِ الْقِبْلَةِ – فَقُلْتُ: رَأَيْتُكَ تُصَلِّي لِغَيْرِ الْقِبْلَةِ؟ فَقَالَ: لَوْلا أَنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَفْعَلُهُ مَا فَعَلْتُهُ)).

64. Od Abdullaha b. Omera, radijellahu 'anhu, prenosi se da su ljudi klanjali sabah-namaz u medinskoj džamiji Kubaa kada im dođe glasnik i reče: "Allahovom Poslaniku, sallellahu 'alejhi ve sellem, u toku noći je objavljeno da se u namazu okreće Ka'bi", pa se klanjači okrenuše prema njoj, a klanjali su okrenuti prema Šamu, te se okrenuše prema Kibli.

U ovoj predaji je opisan događaj koji se desio u prvoj džamiji u islamu, džamiji Kubaa. Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, i muslimani, svoje su namaze u Mekki prije Hidžre obavljali okrenuti pre-

2286. Hadis ukazuje na to da musafiru koji klanja u prijevoznom sredstvu nije obaveza da se okrene prilikom namaza u pravcu kible, ako to ne može, tj. ako mu prijevozno sredstvo ide u drugačijem smjeru.

ma Šamu (Kudsu, Jerusalemu). Isto tako su radili i 17 mjeseci nakon Hidžre, u Medini. Ovom predajom se ukazuje na Objavu koja je došla noću i kojom prilikom je objavljen 144. ajet sure El-Beqare, kojim je naređeno Allahovom Poslaniku, sallellahu 'alejhi ve sellem, da se u namazu okreće prema Kibli, tj. K'abi u Mekki.

12- Poglavlje o ravnanju safova – بابُ الصُّفوفِ

٦٥ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ((سَوُّوا صُفُوفَكُمْ، فَإِنَّ تَسْوِيَةَ الصُّفُوفِ مِنْ تَمَامِ الصَّلاةِ)).

65. Od Enesa b. Malika, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Poravnajte vaše saffove! Uistinu je ravnanje safova upotpunjavanje namaza!"

Ovaj hadis ukazuje na praksu Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, da prije namaza poreda i poravna safove klanjača, te da upozori na to. Ovo je putokaz i uputa imamima kako da postupe pred početak namaza, tj. prije početnog tekbira.

٦٦ - عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رضي الله عنهما، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: ((لَتُسَوُّنَّ صُفُوفَكُمْ أَوْ لَيُخَالِفَنَّ اللَّهُ بَيْنَ وُجُوهِكُمْ)).

وَلِمُسْلِمٍ: ((كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُسَوِّي صُفُوفَنَا، حَتَّى كَأَنَّمَا يُسَوِّي بِهَا الْقِدَاحَ، حَتَّى إِذَا رَأَى أَنْ قَدْ عَقَلْنَا عَنْهُ، ثُمَّ خَرَجَ يَوْمًا فَقَامَ، حَتَّى إِذَا كَادَ أَنْ يُكَبِّرَ، فَرَأَى رَجُلاً بَادِياً صَدْرُهُ، فَقَالَ: عِبَادَ اللَّهِ، لَتُسَوُّنَّ صُفُوفَكُمْ أَوْ لَيُخَالِفَنَّ اللَّهُ بَيْنَ وُجُوهِكُمْ)).

القِدَاح: خشبُ السِّهامِ حينَ تُنْحَتُ وتُبرى.

عَقَلْنا عَنْهُ: فَهِمْنا ماأَمَرَنا بِهِ مِنَ التَّسوِيَةِ.

بادياً صَدْرُهُ: ظاهراً صدرُهُ مِنَ الصفِّ.

66. Od Nu'mana b. Beširа, radijellahu 'anhu, prenosi se da je rekao: "Uistinu, ili ćete poravnati vaše saffove, ili će vas Allah učiniti razjedinjenim."

Ovaj hadis nadopunjuje prethodni i još vjerodostojnije ukazuje na potvrđenu praksu Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, prije započinjanja namaza. Najbolji muslimani i drugovi Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, (Ebu Bekr, Omer, Osman, Alija, r.a.) nastavili su ovu praksu Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, i ne bi započinjali namaz dok ne bi dobro poravnali safove.

٦٧ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه: ((أَنَّ جَدَّتَهُ مُلَيْكَةَ دَعَتْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لِطَعَامٍ صَنَعَتْهُ، فَأَكَلَ مِنْهُ، ثُمَّ قَالَ: قُومُوا فَلأُصَلِّيَ لَكُمْ؟ قَالَ أَنَسٌ: فَقُمْتُ إِلَى حَصِيرٍ لَنَا قَدْ اسْوَدَّ مِنْ طُولِ مَا لُبِسَ، فَنَضَحْتُهُ

بِمَاءٍ، فَقَامَ عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَصَفَفْتُ أَنَا وَالْيَتِيمُ وَرَاءَهُ، وَالْعَجُوزُ مِنْ وَرَائِنَا. فَصَلَّى لَنَا رَكْعَتَيْنِ، ثُمَّ انْصَرَفَ)).

وَلِمُسْلِمٍ ((أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ صَلَّى بِهِ وَبِأُمِّهِ فَأَقَامَنِي عَنْ يَمِينِهِ، وَأَقَامَ الْمَرْأَةَ خَلْفَنَا)).

اليتيمُ: ضُميرة جدُّ حسين بن عبد الله بن ضميرة.

فنضحتُه بماءٍ: النَّضْحُ هو الرشُّ، وقدْ يُرادُ به الغُسْلُ.

67. Od Enesa b. Malika, radijellahu 'anhu, prenosi se da je njegova nana Mulejka, pozvala Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, na jelo koje je za njega pripremila. Nakon završenog obroka, reče Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem: "Ustanite da vam klanjam!" Enes je rekao: Ustao sam i poprskao vodom našu hasuru koja je bila pocrnila od česte upotrebe. Na nju je stao Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, a ja i jedno siroče stali smo u saff iza njega. Starica je stala iza nas. Zatim je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, klanjao dva rekjata i otišao."

Ovaj hadis je vrlo bitan, s mnogobrojnim poukama za muslimane. Prije svega, uočljiv je lijepi ahlak Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, koji se odaziva na poziv jedne starice. Zatim je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, klanjao, radi berićeta u kući dva rekjata nafile-namaza. Obavezne namaze je uvijek klanjao u džamiji. Na kraju, iz hadisa je vidljivo redanje u saffove koje je općeprihvaće-

no. Iza imama klanjaju odrasli i učeni muškarci, zatim iza njih muška djeca, a iza njih žene. Treba paziti, na osnovu ovoga i drugih hadisa, da ne dođe do remećenja ovakvog redoslijeda.

٦٨ - وعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما: قَالَ: ((بِتُّ عِنْدَ خَالَتِي مَيْمُونَةَ. فَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ. فَقُمْتُ عَنْ يَسَارِهِ. فَأَخَذَ بِرَأْسِي فَأَقَامَنِي عَنْ يَمِينِهِ)).

68. Od Abdullaha b. Abbasa, radijellahu 'anhu, prenosi se da je rekao: "Jedne noći sam noćio kod svoje tetke Mejmune, radijellahu 'anha, (žene Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem) pa kada Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, ustade da klanja noćni namaz, ja mu se priključih i stadoh sa Njegove lijeve strane. On me uze za potiljak i premjesti na svoju desnu stranu."

Na osnovu ovoga hadisa postupaju islamski učenjaci i muslimani. Kada čovjek klanja sâm sa imamom, stat će sa njegove desne strane, nešto iza njega, kako bi se imamu dala prednost.

13- Poglavlje o imametu (predvođenju u namazu) – بابُ الإمامةِ

٦٩ – عَنْ أَبي هُرَيْرَةَ ﷺ عَنْ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: ((أَمَا يَخْشَى الَّذِي يَرْفَعُ رَأْسَهُ قَبْلَ الإِمَامِ أَنْ يُحَوِّلَ اللَّهُ رَأْسَهُ رَأْسَ حِمَارٍ، أَوْ يَجْعَلَ صُورَتَهُ صُورَةَ حِمَارٍ؟)).

69. Od Ebu Hurejrea, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao "Zar se ne boji onaj koji svoju glavu diže prije imama (u namazu) da mu Allah ne učini glavu glavom magarca, ili da mu njegov lik ne učini magarećim likom?!"

Hadis je alegoričnog značenja i odnosi se na ružnu praksu "utrkivanja" sa imamom u namazu. Ta praksa je, nažalost, i kod nas prisutna, kao što je bila prisutna i kod prijašnjih generacija. Značenje ovog hadisa jeste da onaj ko se utrkuje sa imamom u namazu gubi svoj namaz i može pasti na nivo magarca kojim se ljudi ismijavaju i koji je prezren.

٧٠ – عَنْ أَبي هُرَيْرَةَ ﷺ عَنْ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: ((إِنَّمَا جُعِلَ الإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ. فَلا تَخْتَلِفُوا عَلَيْهِ. فَإِذَا كَبَّرَ فَكَبِّرُوا، وَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا. وَإِذَا قَالَ: سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، فَقُولُوا: رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ. وَإِذَا سَجَدَ فَاسْجُدُوا. وَإِذَا صَلَّى جَالِساً فَصَلُّوا جُلُوساً أَجْمَعُونَ)).

70. Od Ebu Hurejrea, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Imam je postavljen da ga slijedite pa se nemojte razilaziti sa njim, pa kada on donosi tekbir i vi ga donesite, kada obavlja ruku', vi ga obavite, a kada kaže Semi'allahu li men hamideh, vi recite Allahume rabbena ve leke'l-hamd; kada ode na sedždu, i vi sedždu učinite, a kada klanja sjedeći, i vi svi sjedeći klanjajte."

Ovaj hadis je još jedan od velikih hadisa Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, koji sa sobom nosi velike pouke. Za imamom ne treba mnogo zaostajati, niti ga preticati, niti uporedno sa njim činiti pokrete. Imam je tu da se slijedi i treba mu dati prednost i pokrete činiti za njim. Hadis se odnosi i na džematski, tj. farz-namaz. Govor Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, iz ovog hadisa: "...a kada klanja sjedeći, i vi svi sjedeći klanjajte", odnosi se, kako smatra mnogo islamskih učenjaka, na raniji period života Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, i jednu Njegovu tjelesnu slabost kada je kao imam klanjao sjedeći. Međutim, i nakon toga znalo bi se desiti da Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, klanja kao imam u sjedećem položaju, a ljudi bi iza njega klanjali stojeći, a on im to ne bi osporio. Ovako je bilo do kraja njegova života, i to se prihvata. Ovo mišljenje, između ostalih, zastupaju Ebu Hanife, Buhari i dr.

٧١ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ الْخِطْمِيِّ الأَنْصَارِيِّ ﷺ قَالَ: حَدَّثَنِي الْبَرَاءُ - وَهُوَ غَيْرُ كَذُوبٍ - قَالَ:

((كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا قَالَ: سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ: لَمْ يَحْنِ أَحَدٌ مِنَّا ظَهْرَهُ حَتَّى يَقَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ سَاجِدًا، ثُمَّ نَقَعُ سُجُودًا بَعْدَهُ)).

71. Od Abdullaha b. Jezida, radijellahu 'anhu, prenosi se da je rekao: "Obavijestio me je Beraa, a on nije lažljivac, rekavši: "Kada bi Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, izgovorio u namazu Semi'allahu li men hamideh, niko od nas ne bi sedždu učinio dok Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, ne bi učinio sedždu, a zatim smo mi, nakon njega, sedždu činili."

٧٢ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: ((إِذَا أَمَّنَ الإِمَامُ فَأَمِّنُوا، فَإِنَّهُ مَنْ وَافَقَ تَأْمِينُهُ تَأْمِينَ الْمَلائِكَةِ: غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ)).

72. Od Ebu Hurejrea, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao "Kada imam izgovori: Āmīn[13], i vi izgovorite: Āmīn, jer će onome čije se amīn podu-

[13] Āmīn je dova koja se izgovara u sklopu učenja Fatihe i kod učenja dova, u značenju: Uslišaj nam, Allahu.

dari sa āminovanjem meleka biti oprošteni raniji grijesi."

Hadis ukazuje na potrebu imamovog izgovaranja âmîn nakon Fatihe, kao i izgovaranje od strane onih koji klanjaju za imamom sabah, akšam i jaciju. Ovo je bila praksa Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem.

٧٣ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: ((إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ لِلنَّاسِ فَلْيُخَفِّفْ فَإِنَّ فِيهِمُ الضَّعِيفَ وَالسَّقِيمَ وَذَا الْحَاجَةِ، وَإِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ لِنَفْسِهِ فَلْيُطَوِّلْ مَا شَاءَ)).

السقيمُ: المريضُ.

73. Od Ebu Hurejrea, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Kada neko od vas klanja ljudima kao imam, neka im olakša, jer iza njega, uistinu, može biti i starih, bolesnih te onih koji imaju potrebu. Kada klanja sâm, onda neka odulji koliko hoće."

Hadis ukazuje da je preporučljivo za imama da dužinu namaza uskladi sa mogućnostima i raspoloženjem džemata. Sve ovo ukazuje na ljepotu i lahkoću islama i sunneta Muhammedovog, sallellahu 'alejhi ve sellem.

٧٤ - وَمَا فِي مَعْنَاهُ مِنْ حَدِيثِ أَبِي مَسْعُودٍ الأَنْصَارِيِّ ﷺ قَالَ: ((جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: إِنِّي لأَتَأَخَّرُ عَنْ صَلاةِ الصُّبْحِ مِنْ أَجْلِ فُلانٍ، مِمَّا يُطِيلُ بِنَا، قَالَ: فَمَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ غَضِبَ فِي مَوْعِظَةٍ قَطُّ أَشَدَّ مِمَّا غَضِبَ يَوْمَئِذٍ، فَقَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّ مِنْكُمْ مُنَفِّرِينَ، فَأَيُّكُمْ أَمَّ النَّاسَ فَلْيُوجِزْ، فَإِنَّ مِنْ وَرَائِهِ الْكَبِيرَ وَالضَّعِيفَ وَذَا الْحَاجَةِ)).

74. Od Ebu Mes'uda, el-Ensarija, radijellahu 'anhu, prenosi se kako je Allahovom Poslaniku, sallellahu 'alejhi ve sellem, došao jedan čovjek i rekao mu: "Allahov Poslaniče, ja izostavljam sabah u džematu zbog toga što nam taj i taj oduljuje." Nisam nikada vidio Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, da se žešće obraća ljudima kao tada, kazavši: "Ima vas koji razgonite džemat". Ko od vas bude imamio ljudima neka skrati, jer iza njega, u džematu, ima starih, bolesnih i onih koji imaju potrebu!"

Ovaj hadis zorno i upečatljivo nadopunjuje prethodni.

14- Poglavlje o svojstvima Poslanikovog, sallellahu 'alejhi ve sellem, namaza – بابُ صفةِ صلاةِ النبيٍّ

"Vi u Allahovom Poslaniku imate divnog uzora." (El-Ahzab, 21)

٧٥ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﵁ قَالَ: ((كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا كَبَّرَ فِي الصَّلاةِ سَكَتَ هُنَيْهَةً قَبْلَ أَنْ يَقْرَأَ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي، أَرَأَيْتَ سُكُوتَكَ بَيْنَ التَّكْبِيرِ وَالْقِرَاءَةِ: مَا تَقُولُ؟ قَالَ: أَقُولُ: اللَّهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ. اللَّهُمَّ نَقِّنِي مِنْ خَطَايَايَ كَمَا يُنَقَّى الثَّوْبُ الأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ. اللَّهُمَّ اغْسِلْنِي مِنْ خَطَايَايَ بِالْمَاءِ وَالثَّلْجِ وَالْبَرَدِ)).

هُنَيهةً: زمناً يسيراً.

أَرأيتَ: أخبرني.

الدَّنس: الوسخ.

75. Od Ebu Hurejrea, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, nakon što bi, u namazu, učinio početni tekbir, malo zašutio prije nego bi započeo sa učenjem. Rekoh mu, veli Ebu Hurejre: "Allahov Poslaniče, žrtvovao bih za tebe i oca i majku, šta učiš između početnog tekbira i Fatihe?" Reče: "Učim: Allahu moj, udalji me od mojih grijeha

kao što si udaljio istok od zapada; Allahu moj, očisti me od grijeha kao što se bijela odjeća čisti od prljavštine; Allahu moj, operi me od grijeha mojih vodom, snijegom i ledom!"

Ovo je jedna od najvjerodostojnijih predaja, o temi: Šta se uči nakon početnog tekbira. Istini za volju, mnogi hadisi govore o tome šta je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, učio prije Fatihe, a najviše njih ukazuje na to da je, nakon proučenog tekbira, učio, Subhaneke, allahumme. Na osnovu toga, većina islamskih učenjaka stoji na stanovištu da se, nakon početnog tekbira, uči Subhaneke.

٧٦ - عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ: ((كَانَ رَسُولُ اللَّه ﷺ يَسْتَفْتِحُ الصَّلاةَ بِالتَّكْبِيرِ، وَالْقِرَاءَةَ بِـ " الْحَمْدُ للَّه رَبِّ الْعَالَمِينَ " وَكَانَ إِذَا رَكَعَ لَمْ يُشْخِصْ رَأْسَهُ وَلَمْ يُصَوِّبْهُ وَلَكِنْ بَيْنَ ذَلِكَ، وَكَانَ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنْ الرُّكُوعِ لَمْ يَسْجُدْ حَتَّى يَسْتَوِيَ قَائِماً، وَكَانَ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنْ السَّجْدَةِ لَمْ يَسْجُدْ، حَتَّى يَسْتَوِيَ قَاعِداً، وَكَانَ يَقُولُ فِي كُلِّ رَكْعَتَيْنِ التَّحِيَّةَ، وَكَانَ يَفْرِشُ رِجْلَهُ الْيُسْرَى وَيَنْصِبُ رِجْلَهُ الْيُمْنَى، وَكَانَ يَنْهَى عَنْ عُقْبَةِ الشَّيْطَانِ، وَيَنْهَى أَنْ يَفْتَرِشَ الرَّجُلُ ذِرَاعَيْهِ افْتِرَاشَ السَّبُعِ، وَكَانَ يَخْتِمُ الصَّلاةَ بِالتَّسْلِيمِ)).

يُشْخِص بصره: لم يرفعه.

لم يصوبْهُ: لم يخفضْهُ خفضاً بليغاً.

عُقبة الشيطانِ: هو الإقعاءُ في الجلوسِ، وصفتُهُ أن يُلْصِقَ الرجلُ إليتَهُ بالأرضِ، وينصبَ ساقَيْهِ ويضعَ يديْهِ على الأرضِ.

76. Od Aiše, radijellahu 'anha, prenosi se da je rekla: " Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, započinjao bi namaz tekbirom (iftitahi - početni tekbir), a zatim učenjem Fatihe. Kada bi obavljao ruku' (prijegib), glavu nije držao posve dignutu, niti spuštenu, nego između toga. Sedždu ne bi činio dok se, nakon ruku'a, ne bi posve ispravio, a isto tako ne bi, nakon prve, činio drugu sedždu dok se ne bi potpuno ispravio u sjedećem položaju. Na svakom drugom i četvrtom rekjatu učio bi Ettehijjatu. Tada bi opružio lijevo stopalo, a uspravio desno. Zabranjivao je sjedenje na petama pri obavljanju namaza pružanje laktova po zemlji poput lava. Završavao bi namaz selamom."

Ovo je jedan od hadisa koji zorno ukazuju na način obavljanja namaza Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, njegovu smirenost, skrušenost i upotpunjavanje.

٧٧ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

((**أُمِرْتُ أَنْ أَسْجُدَ عَلَى سَبْعَةِ أَعْظُمٍ: عَلَى الْجَبْهَةِ – وَأَشَارَ بِيَدِهِ إِلَى أَنْفِهِ – وَالْيَدَيْنِ، وَالرُّكْبَتَيْنِ، وَأَطْرَافِ الْقَدَمَيْنِ**)).

أَطراف القدمين: أَصابع القدمين.

77. Od Abdullaha b. Abbasa, radijellahu 'anhuma, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Naređeno mi je da sedždu činim sa sedam tjelesnih organa (kostiju): čelom, pokazujući rukom na svoj nos, rukama (dlanovima), koljenima i vrhovima stopala."

Hadis ukazuje na organe koji su obavezni učestvovati u činjenju sedžde. Ukoliko izostane jedan od ovih organa, po mišljenju velikog broja islamskih učenjaka, namaz neće biti ispravan i punovažan. Imam hanefijskog mezheba, Ebu Hanife, radijellahu 'anhu, smatra da će namaz biti ispravan i punovažan ukoliko se sedžda učini čelom, nosom, (dodirivanje tla nosom u toku sedžde jeste vadžib po mišljenju hanefija, a spuštanje čela farz).

٧٨ - عَنْ مُطَرِّفِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: ((صَلَّيْتُ أَنَا وَعِمْرَانُ بْنُ حُصَيْنٍ خَلْفَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ. فَكَانَ إِذَا سَجَدَ كَبَّرَ، وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ كَبَّرَ، وَإِذَا نَهَضَ مِنَ الرَّكْعَتَيْنِ كَبَّرَ، فَلَمَّا قَضَى الصَّلاةَ أَخَذَ بِيَدِي عِمْرَانُ بْنُ حُصَيْنٍ، وَقَالَ: قَدْ ذَكَّرَنِي هَذَا صَلاةَ مُحَمَّدٍ ﷺ - أَوْ قَالَ: صَلَّى بِنَا صَلاةَ مُحَمَّدٍ ﷺ)).

78. Od Mutarrifa b. Abdullaha prenosi se da je rekao: "Klanjasmo Imran b. Husajn i ja iza Alije

b. Ebi Taliba, radijellahu 'anhu. Kada bi činio sedždu, izgovarao bi: Allahu ekber; kada bi se vraćao sa sedžde, izgovarao bi Allahu ekber; kada je ustao sa drugog na treći rekjat izgovarao je Allahu ekber; kada se završi namaz, uzeo me za ruku Imran b. Husajn i reče: "Podsjetio me ovaj namaz na namaz Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem", reče: "Klanjao nam je Poslanikovim, sallellahu 'alejhi ve sellem, namazom."

٧٩ – عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ: ((إِنِّي لا آلُو أَنْ أُصَلِّيَ بِكُمْ كَمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي بِنَا قَالَ ثَابِتٌ فَكَانَ أَنَسٌ يَصْنَعُ شَيْئاً لا أَرَاكُمْ تَصْنَعُونَهُ. كَانَ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ: انْتَصَبَ قَائِماً، حَتَّى يَقُولَ الْقَائِلُ: قَدْ نَسِيَ، وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنْ السَّجْدَةِ: مَكَثَ، حَتَّى يَقُولَ الْقَائِلُ: قَدْ نَسِيَ)).

لاآلو: لاأُقصِّرُ.

79. Od Sabita el-Bunanija prenosi se da je Enes b. Malik, radijellahu 'anhu, rekao: "Klanjat ću vam kao što je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, klanjao nama." Sabit nastavlja: "Zatim Enes učini nešto, vas ne vidim da to radite; kada je podigao glavu sa ruku'a, stajao je uspravno toliko da bi neko pomislio: Zaboravio je (da ode na sedždu)! –Kada je podigao glavu sa sedžde, zadržao se toliko da bi neko pomislio: Zaboravio je (da ode na drugu sedždu)!"

Hadis ukazuje na skrušenost i kvalitet namaza Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, i Njegovi drugovi su vjerno slijedili njegovu praksu. Sabit el-Bunani, koji prenosi ovaj hadis, je tabiin (generacija iza ashaba), a Enes b. Malik, kao što je ranije rečeno, jedan je od posljednjih živih ashaba, od kojeg su tabiini učili. Već je spomenuto da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, zavisno od situacije, klanjao duže ili kraće, a isto to je preporučivao svojim drugovima.

٨٠ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ﷺ قَالَ: ((مَا صَلَّيْتُ خَلْفَ إِمَامٍ قَطُّ أَخَفَّ صَلاَةً. وَلاَ أَتَمَّ صَلاَةً مِنَ النَّبِيِّ ﷺ)).

80. Od Enesa b. Malika, radijellahu 'anhu, prenosi se da je rekao: "Nisam klanjao ni iza jednog imama skrušeniji i potpuniji namaz nego što sam ga klanjao iza Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem"

Ovo je još jedan hadis koji prenosi Enes b. Malik o kvalitetu namaza Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, a koji vjerodostojno nadopunjuje prethodni hadis.

٨١ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَالِكٍ بْنِ بُحَيْنَةَ ﷺ: ((أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا صَلَّى فَرَّجَ بَيْنَ يَدَيْهِ، حَتَّى يَبْدُوَ بَيَاضُ إِبْطَيْهِ)).

81. Od Abdullaha b. Malika (Ibn Buhejne), radijellahu 'anhu, prenosi se da je rekao: "Kada bi

Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, klanjao (činio sedždu) raširio bi svoje ruke tako da bi se ukazala bjelina pod njegovim pazuhom."

Hadis ukazuje na bitnu karakteristiku u namazu Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem: izbacivanje i podizanje laktova od tla doprinosi boljem smještanju čela na sedždi, skromnijem stavu i otklanjanju lijenosti. Pokuđeno je zanemarivati ovu naredbu.

٨٢ - عَنْ أَبِي مَسْلَمَةَ سَعِيدِ بْنِ يَزِيدَ قَالَ: ((سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ: أَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي فِي نَعْلَيْهِ؟ قَالَ: نَعَمْ)).

82. Od Ebu Mesleme, S'ada b. Jezida, radijellahu 'anhu, prenosi se da je upitao Enesa b. Malika, radijellahu 'anhu: "Da li je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, klanjao u obući?" "Jeste", odgovori mu Enes b. Malik.

Hadis ukazuje da je sunnet Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, klanjati ponekad u obući, nanulama, papučama i sl. Mnogobrojni su hadisi koji ukazuju na ovu praksu Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, Također, osobina kojom se muslimani razlikuju od nemuslimana jeste klanjanje u obući. U cipelama se može klanjati na otvorenom, u papaučama se klanja u sobi... Obuća se skida tamo gdje je zastrto, kao što su naše džamije. Suprotno sunnetu Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, bilo bi shvatiti ovaj hadis "bukvalno", pa klanjati

obuven, tj. u cipelama u džamijama koje su prostrte i čiste, a isto tako, mahsus skidati papuče, koje se inače u kući nose, kada se hoće klanjati.

٨٣ – عَنْ أَبِي قَتَادَةَ الأَنْصَارِيِّ ﷺ: ((أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُصَلِّي وَهُوَ حَامِلٌ أُمَامَةَ بِنْتَ زَيْنَبَ بِنْتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ)).

83. Od Ebu Katadea el-Ensarija, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, klanjao držeći u naručju svoju unuku Umamu, kćerku Zejnebinu, radijellahu 'anha"

U osnovi ovog hadisa dozvoljeno je klanjaču uzeti u naručje dijete koje plače ili koje je nemirno, ili, ako strahuje za njega, sa djetetom u naručju obaviti namaz.

٨٤ – وَلأَبِي الْعَاصِ بْنِ الرَّبِيعِ بْنِ عَبْدِ شَمْسٍ: ((فَإِذَا سَجَدَ وَضَعَهَا، وَإِذَا قَامَ حَمَلَهَا)).-

84. Od Ebu-l-Asa b. Rebije, radijellahu 'anhu, prenosi se da bi Allahov Poslanik, kada bi činio sedždu, spustio dijete, a kada bi ustao na kijam, uzeo bi ga u naručje.

Ovaj hadis potvrđuje i nadopunjuje prethodni i ukazuje na detalje obavljanja namaza u situaciji kada je potreba da se klanja sa djetetom u naručju.

٨٥ – عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه عَنْ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: ((اعْتَدِلُوا فِي السُّجُودِ وَلا يَبْسُطْ أَحَدُكُمْ ذِرَاعَيْهِ انْبِسَاطَ الْكَلْبِ)).

85. Od Enesa b. Malika, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Na sedždi ispravite leđa i ne opružajte laktove po tlu kao što pas čini (tj. budite umjereni)."

15- Poglavlje o smirenosti na ruku'u i sedždi – بابُ وجوب الطمأنينة في الركوع والسجود

٨٦– عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه: ((أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ الْمَسْجِدَ، فَدَخَلَ رَجُلٌ فَصَلَّى، ثُمَّ جَاءَ فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: ارْجِعْ فَصَلِّ، فَإِنَّك لَمْ تُصَلِّ. فَرَجَعَ فَصَلَّى كَمَا صَلَّى، ثُمَّ جَاءَ فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: ارْجِعْ فَصَلِّ، فَإِنَّك لَمْ تُصَلِّ – ثَلاثاً – فَقَالَ: وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ لا أُحْسِنُ غَيْرَهُ، فَعَلِّمْنِي، فَقَالَ: إذَا قُمْتَ إلَى الصَّلاةِ فَكَبِّرْ، ثُمَّ اقْرَأْ مَا تَيَسَّرَ مِنْ الْقُرْآنِ، ثُمَّ ارْكَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ رَاكِعاً، ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَعْتَدِلَ قَائِماً، ثُمَّ اُسْجُدْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ سَاجِداً، ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ جَالِساً. وَافْعَلْ ذَلِكَ فِي صَلاتِكَ كُلِّهَا))

86. Od Ebu Hurejrea, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, ušao u džamiju, a zatim je ušao čovjek i kla-

njao. Kada je završio, došao je do Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, i nazivao mu selam. Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, mu je uzvratio na selam, a zatim mu rekao: "Vrati se i klanjaj, jer ti, uistinu, nisi klanjao!" Čovjek se vrati i obavi namaz kao što je to učinio i prethodni put, a zatim ponovo dođe i poselami Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, mu odgovori na selam, a zatim mu reče: "Vrati se i klanjaj, jer ti, uistinu, nisi klanjao!" Čovjek reče: "Tako mi Onoga koji te je poslao sa Istinom, ja ne znam bolje od ovoga, pa me poduči. "Reče mu Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem: "Kada staneš da klanjaš, počni tekbirom, a zatim iz Kur'ana prouči ono što ti je lahko, a nakon toga učini ruku' i potpuno se smiri u tom položaju. Zatim se potpuno ispravi, a nakon toga učini sedždu i potpuno se smiri na sedždi. Zatim se ispravi i potpuno se smiri u sjedećem položaju. Ovako čini svaki put kada budeš klanjao."

Ovo je jedan od mnogobrojnih hadisa koji govori o temi smirenog, skrušenog i potpunog obavljanja namaza. U mnogim drugim predajama koje datiraju od Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, oštro se osuđuju i upozoravaju oni koji obavljaju namaz bez skrušenosti i smirenosti u njemu. Nažalost, danas je mnogo takvih. U nekim hadisima se ovakvi klanjači nazivaju najvećim kradljivcima, jer kradu od svog namaza. Također se kaže da, ako bi s

takvim namazom umrli, umrli bi u drugom milletu, a ne u Ummetu Muhammeda, sallellahu 'alejhi ve sellem, Sve ovo ukazuje da čovjek na ruku'u, u namazu, može učiti i više od tri puta: Subhane rabije-l-azim, a isto tako i na sedždi više od tri puta: Suhbane rabbije-l-e'ala.

16- Poglavlje o učenju u namazu – بابُ القراءةِ في الصَّلاةِ

﴿فَاقْرَؤُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ﴾

"*A vi iz Kur'ana učite ono što je lahko*" *(El-Muzemmil, 20)*

٨٧- عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ ﷺ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: ((لا صَلاةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ)).

87. Od Ubadea b. Samita, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Nema namaza onaj ko ne prouči Fatihu.

Ovaj hadis je jedan od brojnih hadisa koji ukazuju na obaveznost učenja Fatihe u namazu. Postoji više od dvadeset naziva za Fatihu od kojih su: Ummu-l-kitabi (Majka Knjige), Eš-Šifâ' (Lijek), Er-Rukje" (Duhovni lijek), (Es-Salâ, (Namaz)... Većina islamskih učenjaka smatra da je učenje Fatihe u namazu farz, da njeno učenje spada u sastavne dijelove namaza (ruknove), te da je ništa drugo ne može nadomjes-

titi niti zamijeniti. Dok ulema hanefiskog mezheba smatra da je učenje Fatihe u namazu vadžib, to jest da ako se ne prouči ona a prouči se neka druga sura ili ajeti, namaz će biti ispravan, ali uz obavezu činjenja sehvi sedžde, koja nadoknađuje propušteni vadžib u namazu.

٨٨ - عَنْ أَبِي قَتَادَةَ الأَنْصَارِيِّ رضي الله عنه قَالَ: ((كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقْرَأُ فِي الرَّكْعَتَيْنِ الأُولَيَيْنِ مِنْ صَلاةِ الظُّهْرِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَسُورَتَيْنِ، يُطَوِّلُ فِي الأُولَى، وَيُقَصِّرُ فِي الثَّانِيَةِ، وَيُسْمِعُ الآيَةَ أَحْيَاناً، وَكَانَ يَقْرَأُ فِي الْعَصْرِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَسُورَتَيْنِ يُطَوِّلُ فِي الأُولَى، وَيُقَصِّرُ فِي الثَّانِيَةِ وَفِي الرَّكْعَتَيْنِ الأُخْرَيَيْنِ بِأُمِّ الْكِتَابِ. وَكَانَ يُطَوِّلُ فِي الرَّكْعَةِ الأُولَى مِنْ صَلاةِ الصُّبْحِ، وَيُقَصِّرُ فِي الثَّانِيَةِ)).

88. Od Ebu Katadea el-Ensarija, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, učio na prva dva rekjata podnevskog namaza Fatihu, a zatim po suru, s tim što bi duže učio na prvom, a kraće na drugom rekjatu, dok bi na preostala dva rekjata učio samo Fatihu. Na sabahskom namazu, Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, bi učio duže na prvom, a kraće na drugom rekjatu.

Hadis ukazuje na praksu i sunnet Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, da duže uči na pr-

vom, a kraće na drugom rekjatu. Različite su predaje, koje datiraju shodno okolnostima namaza, o tome kako je i koliko dugo Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, klanjao određeni namaz. Nekada bi klanjao dugo, a nekada kraće. Na podne namazu bi ponekad ostajao duže, a zatim bi ikindiju skratio koliko je pola podnevskog namaza. Ukoliko bi podne-namaz klanjao kraće, isto tako bi klanjao i ikindiju. Na sabahskom namazu bi najčešće, dugo učio na prvom rekjatu (i po 100 ajeta), a kraće na drugom. Međutim, u nekim predajama stoji da bi, nekada, na oba rekjata sabaha proučio kratko sure Iza zulziletil-erdu...

٨٩ - عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ ﷺ قَالَ: ((سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقْرَأُ فِي الْمَغْرِبِ بِالطُّورِ)).

89. Od Džubejra b. Mut'ima, radijellahu 'anhu, prenosi se da je čuo Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, kako uči suru Tur na akšamskom namazu.

Najčešće bi Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, na akšamu učio sure srednje dužine. U jednoj predaji se kaže da je učio i suru El-E'araf (duga sura), podijelivši je na dva rekjata.

٩٠- عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رضي الله عنهما: ((أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ فِي سَفَرٍ، فَصَلَّى الْعِشَاءَ الآخِرَةَ، فَقَرَأَ فِي إِحْدَى الرَّكْعَتَيْنِ بِالتِّينِ وَالزَّيْتُونِ فَمَا سَمِعْتُ أَحَداً أَحْسَنَ صَوْتاً أَوْ قِرَاءَةً مِنْهُ)).

90. Od Bera'a b. Aziba, radijellahu 'anhu, prenosi se da je jednom prilikom Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem kao musafir klanjao kasnu jaciju i na jednom od dva rekjata učio suru Ve't-tini, ve'z-zejtuni. Kaže Berra (prenosilac hadisa): "Nisam čuo nikoga da ima prijatniji glas i da ljepše uči od Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem"

Jacija je noćni namaz sa četiri obavezna rekjata. Na prva dva se uči Fatiha i sura naglas, a na druga dva Fatiha u sebi. Hadis ukazuje na lijepo učenje Kur'ana od strane Allahovog Poslanika, ﷺ, i na potrebu lijepog učenja svih onih koji predvode ljude u namazu.

٩١- عَنْ جَابِرِ بنِ عبدِ الله رضي الله عنهما: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِمُعَاذ: ((فَلَوْلا صَلَّيْتَ بِسَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الأَعْلَى، وَالشَّمْسِ وَضُحَاهَا، وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى؟ فَإِنَّهُ يُصَلِّي وَرَاءَكَ الْكَبِيرُ وَالضَّعِيفُ وَذُو الْحَاجَةِ))

بابُ تركِ الجَهرِ ببسمِ اللهِ الرَّحمنِ الرَّحيمِ

91. Od Džabira, radijellahu 'anhu, prenosi se kako je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sel-

lem, kazao Muazu b. Džebelu, radijellahu 'anhu: "Zašto ljudima nisi klanjao sa surama Sebbih isme rabbike-l-e'ala, Veš-šemsi, ve duhaha, Vellejli iza jagša, jer iza tebe klanjaju stari i bolesni i ljudi s nekom potrebom?"

Ovaj govor Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, odnosi se na jacijski namaz i upućen je Muazu b. Džebelu, r.a., poznatom i velikom ashabu, koji je jednom prilikom dugo učio na jaciji (suru El-Beqare) pa tako otežao ljudima (v. hadise br. 73 i 74). Sve ove navedene predaje oko učenja u namazu sunneti su Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, i lijepo ih je primjenjivati naizmjenično, zavisno od mogućnosti u kojima se klanjač nalazi.

٩٢ - عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها: ((أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَعَثَ رَجُلاً عَلَى سَرِيَّةٍ فَكَانَ يَقْرَأُ لأَصْحَابِهِ فِي صَلاتِهِمْ، فَيَخْتِمُ بِـ " قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ " فَلَمَّا رَجَعُوا ذَكَرُوا ذَلِكَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ: سَلُوهُ لأَيِّ شَيْءٍ صَنَعَ ذَلِكَ؟ فَسَأَلُوهُ. فَقَالَ: لأَنَّهَا صِفَةُ الرَّحْمَنِ عَزَّ وَجَلَّ، فَأَنَا أُحِبُّ أَنْ أَقْرَأَ بِهَا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَخْبِرُوهُ: أَنَّ اللهَ تَعَالَى يُحِبُّهُ)).

92. Od Aiše, radijellahu 'anha, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, jednom prilikom poslao vojnu na čijem čelu se nalazio čovjek koji je vojsci klanjao kao imam. Namaz bi završavao uvijek sa Kul huvallahu

ehad. Kada se vratiše u Medinu, spomenuše ovo Allahovom Poslaniku, sallellahu 'alejhi ve sellem, pa on reče: "Upitajte ga zbog čega je radio tako?" Kada ga upitaše, on im odgovori: "Zbog toga što se u toj suri spominju osobine Milostivog Allaha, pa ja zbog toga volim da je učim." Na to reče Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem: "Obavijestite ga da i Allah voli njega!"

17- Poglavlje o tihom učenju (u sebi) "Bismillahi-r-rahmani-r-rahim" (na početku Fatihe) – بابُ تركِ الجَهر ببسمِ اللهِ الرَّحمن الرَّحيم

٩٣ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِك ﷺ: ((أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ وَأَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ رضي الله عنهما: كَانُوا يَسْتَفْتِحُونَ الصَّلاةَ بِـ " الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ")).

وَفِي رِوَايَةٍ: ((صَلَّيْتُ مَعَ أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ وَعُثْمَانَ، فَلَمْ أَسْمَعْ أَحَدًا مِنْهُمْ يَقْرَأُ بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ))

93. Od Enesa b. Malika, radijellahu 'anhu, prenosi se da su Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, Ebu Bekr i Omer, radijellahu 'anhuma, u namazu učenje naglas otpočinjali od Fatihe ('El Hamdulillahi rabi-l-alemin').
U drugom rivajetu se kaže: "Klanjao sam sa Ebu Bekrom, Omerom i Osmanom, radijellahu

'anhuma, i nisam čuo nijednog od njih da uči Bismillahi-r-Rahmani-r-Rahim (glasno).

٩٤ – وَلِمُسْلِم: ((صَلَّيْتُ خَلْفَ النَّبِيِّ ﷺ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ وَعُثْمَانَ فَكَانُوا يَسْتَفْتِحُونَ بِـ " الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ", لا يَذْكُرُونَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ فِي أَوَّلِ قِرَاءَةٍ وَلا فِي آخِرِهَا)).

94. Kod Imama Muslima ovaj hadis glasi: "Klanjao sam za Allahovim Poslanikom, sallellahu 'alejhi ve sellem, Ebu Bekrom, Omerom i Osmanom, radijellahu 'anhu, svi oni bi započinjali glasno učenje sa El-hamdu lillahi rabi-l-alemin, a nisu učili glasno Bismillahi-r-Rahmani-r-Rahim niti na početku, niti na kraju učenja."

Na osnovu navedenih predaja, koje su jasne, lijepo je učiti Bismillu u namazu. Na ovom stanovištu je i imam Ebu Hanife. Iz navedenih hadisa uočljivo je da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, Bismillu, prije glasnog učenja Fatihe, učio u sebi. Isto tako su postupali najbliži i najučevniji drugovi Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem.

18- Poglavlje o sehvi sedždi – بابُ سجودِ السَّهو

Pojam sehv znači previd, zaborav, nemar, dok riječ sedžda znači spuštanje lica na zemlju. U fikhskoj na-

uci sehvi-sedžda se definira kao postupak ispravljanja nenamjerno ispuštenog ili krivo urađenog namaskog vadžiba. Jedna sehv-i sedžda je dovoljna za više grešaka. Ukoliko klanjač grešku učini klanjajući za imamom, nije dužan činiti sehv-i sedždu. Ukoliko, pak, imam pogriješi, a zatim učini sehv-i sedždu, i džemat je dužan učiniti sehv-i sedždu za njim.

٩٥ – عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُحَيْنَةَ – وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ – ((أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى بِهِمْ الظُّهْرَ فَقَامَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ الأُولَيَيْنِ، وَلَمْ يَجْلِسْ. فَقَامَ النَّاسُ مَعَهُ، حَتَّى إِذَا قَضَى الصَّلاةَ، وَانْتَظَرَ النَّاسُ تَسْلِيمَهُ: كَبَّرَ وَهُوَ جَالِسٌ. فَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يُسَلِّمَ ثُمَّ سَلَّمَ)).

95. Od Abdullaha b. Buhejnea, druga Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, klanjao podne ustavši na treći rekjat bez obavljenog sjedenja. Džemat ustade za njim, pa pošto završi namaz, učini dvije sedžde prije selama, a zatim preselami.

Prema mišljenju islamskih učenjaka, postoje četiri situacije kada se čini sevh-i sedžda:

a) kada se uslijed zaborava skrati namaz i preda se selam ranije. U tom slučaju se doklanja broj propuštenih rekjata, a zatim se učini sehv-i sedžda;

b) kada se, uslijed zaborava, klanja više rekjata, tj. pet ili tri, odnosno četiri kod akšama. Prema mišlje-

nju Ebu Hanife, klanjat će se i četvrti rekjat kod sabaha, odnosno šesti kod četverorekjatnih namaza, te peti kod akšama, a zatim se uči Et-Tehijatu, salavati, dova, preda se selam i učini se sehv-i sedžda;

c) ukoliko se propusti bilo koji od namaskih vadžiba;

d) kada se klanjač nađe u dilemi koliko je rekjata klanjao, uzet će manji broj, tj. ono u što je siguran. Nakon toga će učiniti sehv-i sedždu. Na osnovu drugih vjerodostojnih predaja, koje datiraju od Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, praksa je u Bosni, Sandžaku, Kosovu i šire, a to je stav učenjaka hanefijskog mezheba, da se sehv-i sedžda obavlja nakon što se preda selam na desnu stranu. Nakon toga se, ponovo, uči Et-Tehijjatu, salavati i dova, a zatim se preda selam za kraj namaza.

19- Poglavlje o prolasku ispred klanjača
بابُ المرور بينَ يدي المصلي –

٩٦ - عَنْ أَبِي جُهَيْمِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ الصِّمَّةِ الأَنْصَارِيِّ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ((لَوْ يَعْلَمُ الْمَارُّ بَيْنَ يَدَيْ الْمُصَلِّي مَاذَا عَلَيْهِ مِنْ الإِثْمِ؟ لَكَانَ أَنْ يَقِفَ أَرْبَعِينَ خَيْرًا لَهُ مِنْ أَنْ يَمُرَّ بَيْنَ يَدَيْهِ)). قَالَ أَبُو النَّضْرِ: لا أَدْرِي: قَالَ أَرْبَعِينَ يَوْماً أَوْ شَهْراً أَوْ سَنَةً.

96. Od Ebu Džuhejmea, Abdullaha b. Harisa el-Ensarija, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao:

"Kada bi znao onaj koji prolazi ispred klanjača koliki je to grijeh, pa morao stajati četrdeset, bolje mu je nego da prođe ispred njega." Kaže Ebu Nadr: "Ne znam je li rečeno četrdeset dana ili četrdest mjeseci ili četrdeset godina."

٩٧ – عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ﷺ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: ((إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ إِلَى شَيْءٍ يَسْتُرُهُ مِنَ النَّاسِ، فَأَرَادَ أَحَدٌ أَنْ يَجْتَازَ بَيْنَ يَدَيْهِ فَلْيَدْفَعْهُ. فَإِنْ أَبَى فَلْيُقَاتِلْهُ. فَإِنَّمَا هُوَ شَيْطَانٌ)).

97. Od Ebu Seida el-Hudrija, radijellahu 'anhu, prenosi se da je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, kako kaže: "Kada neko od vas klanja prema nečemu (perda) što ga zastire od ljudi (prolaznika) i neko bude htio da prođe ispred njega, neka ga on odstrani (neka mu ne dozvoli). Ako ga ovaj odbije pa ponovo bude htio proći, neka upotrijebi silu, jer je on, uistinu, šejtan!"

Perda ili sutra jeste zaštitni znak u namazu koji obavještava eventualne prolaznike da ne prolaze ispred klanjača. Islamska ulema je složna u tome da je lijepo i preporučljivo, kada se klanja na otvorenom prostoru, staviti ispred sebe perdu (sutru). Islamski klasici za perdu preporučuju štap veličine osamdesetak centimetara, debljine jednog prsta, premda za perdu mogu poslužiti i drugi predmeti, niži ili viši od naznačenog. Prolaznik se odstranjuje dizanjem glasa učenja, gestikulacijom ruke, a bliži prolaznik se može

spriječiti rukom.

٩٨ - عَنْ عَبْدِ اللَّه بْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ: ((أَقْبَلْتُ رَاكِباً عَلَى حِمَارٍ أَتَانٍ، وَأَنَا يَوْمَئِذ قَدْ نَاهَزْتُ الاحْتِلامَ، وَرَسُولُ اللَّه ﷺ يُصَلِّي بِالنَّاسِ بِمِنًى إِلَى غَيْرِ جِدَارٍ. مَرَرْتُ بَيْنَ يَدَيْ بَعْضِ الصَّفِّ فَنَزَلْتُ، فَأَرْسَلْتُ الأَتَانَ تَرْتَعُ. وَدَخَلْتُ فِي الصَّفِّ، فَلَمْ يُنْكِرْ ذَلِكَ عَلَيَّ أَحَدٌ)).

الأَتانُ: أُنثى الحمار.

ناهزتُ الاحتلامَ: قاربتُ البلوغَ.

ترتعُ: تَرعى.

98. Od Abdullaha b. Abbasa, radijellahu 'anhuma[14] prenosi se da je rekao: "Krenuo sam jašući na magarcu, a tada sam već osjećao punoljetnost. Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, klanjao je sa svijetom na Mini bez zida (ispred sebe). Prošao sam ispred jednog dijela saffa klanjača, sišao sa magarca, pustio ga da pase, a zatim stao u saff, a da mi niko nije zamjerio!"

U osnovi, prolaznik ispred klanjača ne šteti kla-

[14] Abdullah b. Abbas, r.a., zvani Bahru-l-ilm (More znanja), bio je jedan od najučevnijih drugova Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, koji je ostavio naročito jak doprinos na polju nauke nakon smrti Muhammeda, sallellahu 'alejhi ve sellem

njaču, nego onome koji prolazi. To se odnosi na namaz u kojem klanjač klanja kao munferid (sam), ili na imama u džematskom namazu. Međutim, ovaj hadis je stanoviti izuzetak, koji ukazuje da prolaznik ispred klanjača u džematskom namazu ne smeta i ne kvari namaz ni prolazniku, ni onima ispred kojih je prošao, osim ako bi se prolazilo ispred imama, što je ranije istaknuto. Namaz će klanjaču pokvariti, ukoliko klanja bez perde, ili sa njom pa prođu ispred nje, jedino pas i magarac. Kada klanjač koji je propustio početni tekbir dolazi na namaz i želi da se priključi džematu, radit će to polahko, dostojanstveno i bez žurbe. Neće trčati niti lupati nogama po džamiji. Ukoliko se priključi džematu prije ruku'a, ili ih pristigne na ruku'u, brojat će mu se taj rekjat. Ukoliko im se priključi nakon ruku'a, taj mu se rekjat neće brojati. Zatim će naklanjati onoliko rekjata koliko je propustio. Ukoliko se priključi džematu na posljednjem rekjatu iza ruku'a, morat će sve rekjate naklanjati, ali će imati nagradu za obavljeni namaz u džematu.

٩٩ - عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ: ((كُنْتُ أَنَامُ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ - وَرِجْلايَ فِي قِبْلَتِهِ - فَإِذَا سَجَدَ غَمَزَنِي، فَقَبَضْتُ رِجْلَيَّ. فَإِذَا قَامَ بَسَطْتُهُمَا. وَالْبُيُوتُ يَوْمَئِذٍ لَيْسَ فِيهَا مَصَابِيحُ)).

99. Od Aiše, radijellahu 'anha, prenosi se da je rekla: "Spavala sam ispred Allahovog Poslanika,

sallellahu 'alejhi ve sellem, a noge su mi bile ispružene u pravcu njegove Kible, pa kada bi se spuštao na sedždu, dotakao bi me i ja bih svoje noge povukla, a kada bi ustao, ja bih ih ispružila." Kuće – rekla je ona – tada nisu imale rasvjetu." Ovaj hadis ukazuje na situaciju koja se zna desiti među supružnicima te na ono što je dozvoljeno u takvim situacijama. Bitno je istaći, kao što misle neki islamski učenjaci, da se u ovom hadisu spominje nafila, (sunnet)-namaz Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, jer je on sve farz-namaze obavljao u džamiji.

20- Zajedničko poglavlje – بابٌ جامعٌ

١٠٠ – عَنْ أَبِي قَتَادَةَ بْنِ رِبْعِيٍّ الأَنْصَارِيِّ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ ﷺ: ((إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ الْمَسْجِدَ فَلا يَجْلِسْ حَتَّى يُصَلِّيَ رَكْعَتَيْنِ)).

100. Od Ebu Katadea, Harisa b. Rebie, el-Ensarija, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Kada uđete u džamiju, nemojte sjedati dok ne klanjate dva rekjata."

Ovaj hadis ukazuje na nafilu ili dobrovoljni namaz, koji je potvrđeni sunnet Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, a koji se naziva Tehijjetul-mesdžid (Pozdrav u čast džamije). Lijepo bi bilo

svaki put kada se uđe u džamiju klanjati ovaj namaz koji se klanja kao i sabahski sunneti ili farzi, osim u četiri vremenska perioda, kada je kako drži većina islamskih učenjaka, pokuđeno (mekruh) klanjati nafile, a to su a) kada Sunce izlazi, b) kada izađe dok ne odskoči za jedno koplje c), kada je Sunce u zenitu d) i nakon ikindije, kada krene ka zapadu, dok ne zađe. (V. hadis br. 49. i 50.)

١٠١ - عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ قَالَ: ((كُنَّا نَتَكَلَّمُ فِي الصَّلاةِ، يُكَلِّمُ الرَّجُلُ صَاحِبَهُ، وَهُوَ إِلَى جَنْبِهِ فِي الصَّلاةِ، حَتَّى نَزَلَتْ " وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ " فَأُمِرْنَا بِالسُّكُوتِ وَنُهِينَا عَنْ الْكَلامِ)).

101. Od Zejda b. Erkama, radijellahu 'anhu, prenosi se da je rekao: "Razgovarali smo za vrijeme klanjanja (dok bismo klanjali namaz) onako kako razgovara čovjek sa svojim drugom, dok nije objavljeno: "Čuvajte namaz, naročito srednji, i pred Allahom ponizno stojte!"[15]

١٠٢ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ وَأَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنهم عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: ((إِذَا اشْتَدَّ الْحَرُّ فَأَبْرِدُوا بِالصَّلاةِ. فَإِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ)).

أبردوا بالصلاة: أخِّروها إلى الوقتِ الذي تخفُّ فيهِ شدةُ الحَرِّ.

---

[15] El-Beqare, 238.

فَيْح جهنم: شدةُ حرِّها وغليانِها.

102. Od Abdullaha b. Omera i Ebu Hurejrea, radijellahu 'anhum, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Kada bude jaka vrućina, odgodite klanjanje podnenamaza dok ne zahladi, jer je žestoka žega odraz Džehennema."

U ovom hadisu sadržana je svojevrsna olakšica ummetu Muhammeda, sallellahu 'alejhi ve sellem, Ona je, svakako, izraženija i potrebnija u predjelima sa višim temperaturama tokom ljetnih mjeseci. Također, preporuka sadržana u hadisu odnosi se na grupno (džematsko) klanjanje svakodnevnih namaza u džamiji.

١٠٣ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ((مَنْ نَسِيَ صَلاةً فَلْيُصَلِّهَا إِذَا ذَكَرَهَا، وَلا كَفَّارَةَ لَهَا إِلاَّ ذَلِكَ " أَقِمْ الصَّلاةَ لِذِكْرِي)).

وَلِمُسْلِمٍ ((مَنْ نَسِيَ صَلاةً، أَوْ نَامَ عَنْهَا. فَكَفَّارَتُهَا: أَنْ يُصَلِّيَهَا إِذَا ذَكَرَهَا)).

103. Od Enesa b. Malika, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Ko zaboravi da klanja namaz (u njegovom vaktu) neka ga klanja kada se sjeti, nema mu za to drugog iskupa (kefareta)", a zatim je proučio govor Uzvišenog: "I obavljaj namaz da

bih Ti na umu bio".[16] Kod Muslima stoji: "Ko zaboravi da klanja namaz (u njegovom vaktu) ili ga prespava otkup za to mu je da ga klanja kada se sjeti."

Institucija kefareta (otkupa od grijeha) ima svoje jako mjesto u islamu. Kefaret (otkup) za zaboravljeni ili prespavani namaz jeste njegovo obavljanje kada ga se sjeti, odnosno kada se probudi. U ovom se ogleda velika Allahova milost, Koji ne kažnjava zbog zaborava i Koji diže pero koje zapisuje djela od onoga koji spava.

١٠٤ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: ((كُنَّا نُصَلِّي مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي شِدَّةِ الْحَرِّ. فَإِذَا لَمْ يَسْتَطِعْ أَحَدُنَا أَنْ يُمَكِّنَ جَبْهَتَهُ مِنَ الأَرْضِ: بَسَطَ ثَوْبَهُ فَسَجَدَ عَلَيْهِ)).

104. Od Enesa b. Malika, radijellahu 'anhu, prenosi se kako je rekao: "Kada bismo klanjali sa Allahovim Poslanikom, sallellahu 'alejhi ve sellem, podne-namaz i kada od silne žege ne bismo mogli lice zadržati na zemlji, prostrli bismo svoju odjeću, a zatim bismo na njoj činili sedždu."

[16] Ta-ha, 14.

١٠٥ - عَنْ جَابِرِ بنِ عبدِ الله رضي الله عنهما أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: ((مَنْ أَكَلَ الثُّومَ وَالْبَصَلَ وَالْكُرَّاثَ فَلا يَقْرَبَنَّ مَسْجِدَنَا، فَإِنَّ الْمَلائِكَةَ تَتَأَذَّى مِمَّا يَتَأَذَّى مِنْهُ بنو آدمَ)).

105. Od Džabira (b. Abdullaha), radijellahu 'anhuma, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Ko bude jeo crvenog ili bijelog luka, neka se ne približava džamiji, jer, zaista, meleke uznemirava ovo što uznemirava i čovjeka."

Jesti povrće pobrojano u hadisu u osnovi je dozvoljeno i nije haram. Međutim, jasno je iz navedenog hadisa da treba izbjegavati konzumiranje ovih namirnica pred odlazak u džemat, gdje skupnom namazu prisustvuju i meleci koje ezijjeti ružan miris kao i ljude. Ovo, opet, ne smije poslužiti kao izgovor ljudima "bolesne" duše koji ne žele da idu u džemat bez opravdanog razloga, kao izgovor zašto ne posjećuju džamije.

21- Poglavlje o tešehhudu – بابُ التَّشهدِ

Tešehhud predstavlja sjedenje i učenje nakon drugog i nakon trećeg rekjata kod akšamskog namaza te nakon četvrtog rekjata kod ostalih namaza, osim sabbaskog. U tom smislu tešehhud predstavlja učenje Et-Tehijjatu.

١٠٦ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بنِ مَسْعُودٍ ﷺ قَالَ: ((عَلَّمَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ التَّشَهُّدَ - كَفِّي بَيْنَ كَفَّيْهِ - كَمَا يُعَلِّمُنِي السُّورَةَ مِنْ الْقُرْآنِ: التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ، وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ، السَّلامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ. السَّلامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ. أَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ)) وَفِي لَفْظٍ: ((إِذَا قَعَدَ أَحَدُكُمْ فِي الصَّلاةِ فَلْيَقُلْ: التَّحِيَّاتُ لله - وَذَكَرَهُ - وَفِيهِ: فَإِنَّكُمْ إِذَا فَعَلْتُمْ ذَلِكَ فَقَدْ سَلَّمْتُمْ عَلَى كُلِّ عَبْدٍ صَالِحٍ فِي السَّمَاءِ وَالأَرْضِ - وَفِيهِ - فَلْيَتَخَيَّرْ مِنْ الْمَسْأَلَةِ مَا شَاءَ))

التحياتُ: جمع تحيةٍ وتشمل كل أنواع التعظيم.

الطيباتُ: الطيب من الأقوال والأعمال والأوصاف.

106. Od Abdullaha b. Mes'uda, radijellahu 'anhu, prenosi se da je rekao: "Podučio me je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, tešehhudu, kao što me je podučio i poglavlju iz Kur'ana: "Et-Tehijjatu lillahi ves-salavatu vet-tajjibatu es-selamu alejke ejjuhe n-nebijju ve rahmetullahi ve berekatuhu. Es-selamu alejna ve ala ibadi-llahi-s-salihin. Ešhedu en la ilahe illallahu ve ešhedu enne Muhammeden abduhu ve resulluhu." (Pozdrav i molitve i lijepe riječi pripadaju Allahu. Neka je na tebe, Allahov Poslaniče, Allahova milost i Njegov blagoslov. Neka je Allahov spas na nas i na ostale dobre Allahove robove. Svjedočim

da ne postoji niko ko zaslužuje da se obožava osim Allaha i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i Njegov Poslanik).

Tešehhud (sjedenje), (učenje) jeste sastavni dio svakog namaza, bio on obavezan ili fakultativan (neobavezan - nafila), tj. tešehhud spada u red namaskih vadžiba kojih, pored tešehhuda, ima još 14. Islamski učenjaci stoje na stanovištu da je Et-Tehijjatu objavljeno Allahovom Poslaniku, sallellahu 'alejhi ve sellem, prilikom Mi'radža - duhovno-tjelesnog putovanja Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, u nebeske visine koje se desilo 12. godine od početka Objave ili početkom trinaeste godine.

U drugoj predaji ovog hadisa stoji: "Kada neko od vas bude na sjedenju (tešehhudu) u namazu, neka izgovori Et-Tehijjatu... "Uistinu, kada ovako uradite, poselamili ste sve dobre Allahove robove na nebesima i na Zemlji. Nakon toga neka odabere dovu koju želi i kojom će moliti."

١٠٧ - عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى قَالَ: ((لَقِيَنِي كَعْبُ بْنُ عُجْرَةَ فَقَالَ أَلا أُهْدِي لَكَ هَدِيَّةً؟ أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم خَرَجَ عَلَيْنَا، فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّه، قَدْ عَلَّمَنَا اللَّهُ كَيْفَ نُسَلِّمُ عَلَيْكَ: فَكَيْفَ نُصَلِّي عَلَيْكَ؟ فقَالَ: قُولُوا: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ،

وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ)).

حميدٌ: محمودُ الأفعالِ مستحقٌ لجميعِ المَحامدِ.

مجيدٌ: المتصفُ بالمجدِ، وهو كمالُ الشرفِ والكرمِ والصفاتِ المحمودةِ.

107. Od Abdurrahmana b. Ebi Lejle se prenosi da je rekao: "Sreo me je K'ab b. Udžre, radijellahu 'anhu, pa reče: "Zar ne želiš da ti poklonim hediju? Jednom prilikom nam iziđe Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, pa mu rekosmo: "Allahov Poslaniče, poznato nam je kako ćemo Te poselamiti, a kako ćemo donositi salavate na Tebe?" On reče: "Govorite: "Allahumme salli ala Muhammedin ve ala ali Muhammed kema sallejte ala Ibrahime ve ala ali Ibrahim, inneke hamidun medžid, ve barik ala Muhammedin va ala ali Muhammed kema barekte ala Ibrahime ve ala ali Ibrahime, inneke hamidun medžid." (Gospodaru, blagoslovi Muhammeda i porodicu njegovu kao što si blagoslovio Ibrahima i njegovu porodicu, uistinu Si Ti dostojan hvale i slave. Gospodaru, podari berićet Muhammedu i porodici njegovoj, kao što si ga podario Ibrahimu i porodici njegovoj, uistinu Si Ti dostojan hvale i slave."

Ovo su poznati salavati na Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem. Ovaj hadis služi kao izvor

saznanja o načinu donošenja salavata na Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, Ujedno, ovo su najvrjedniji i najbolji salavati - kako u namazu, tako i izvan namaza. Učenje ovih salavata preporučuje se naročito petkom, u danu džuma-namaza, kada je njegovo učenje mnogostruko nagrađeno kod Allaha, dž.š.

١٠٨ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: ((كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَدْعُو: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَعَذَابِ النَّارِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ)).

وَفِي لَفْظٍ لِمُسْلِمٍ: ((إِذَا تَشَهَّدَ أَحَدُكُمْ فَلْيَسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنْ أَرْبَعٍ، يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ)).

فتنة المحيا والممات: ما يعرضُ للإنسانِ مدةَ حياته منَ الافتتانِ بالدنيا وعندَ الموتِ، وبعدَ الموتِ.

108. Od Ebu Hurejrea, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, u namazu učio dovu: "Allahumme inni euzu bike min azabi-l-kabri ve azabi Džehennem ve min fitnetil mahja ve memat ve min šerri fitnetil-mesihi Dedžal." "Gospodaru, kod Tebe tražim zaštitu od kaburskog azaba, i od džehhenemskog azaba, i od iskušenja života, i smrti od Džedždžalovog iskušenja." Kod imama Muslima ovaj hadis glasi: "Kada neko od vas bude na tešehhudu, neka se Allahu utječe od četvero", a zatim je rekao:

"Gospodaru, kod tebe tražim zaštitu od džehennemskog azaba", a zatim je spomenuo slično njemu."

U hadisu je spomenuta jedna od namaskih dova Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, koja je na svoj način cjelokupna i sveobuhvatna, jer se njome čovjek utječe od pet velikih iskušenja: kabura, Džehennema, života, smrti i Dedždžala.

١٠٩ – عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رضي الله عنهم أَنَّهُ قَالَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ:

((عَلِّمْنِي دُعَاءً أَدْعُو بِهِ فِي صَلاتِي. قَالَ: قُلْ: اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْماً كَثِيراً. وَلا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ أَنْتَ. فَاغْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ. وَارْحَمْنِي، إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ)).

109. Od Abdullaha b. Amra, radijellahu 'anhuma, prenosi se da je Ebu Bekr es-Siddik, radijellahu 'anhu, rekao Allahovom Poslaniku, sallellahu 'alejhi ve sellem: "Poduči me dovi koju ću učiti u namazu!" Pa mu je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Allahumme inni zalemtu nefsi zulmen kesira fela jagfiruz-zunube illa ente, fegfirli magfireten min indike verhamni inneke ente-l-gafuru-r-rahim." (Gospodaru moj, zaista sam se mnogo ogriješio prema sebi, a grijehe niko ne može oprostiti osim Tebe, pa oprosti mi oprostom Svojim i smiluj Mi se, uistinu, Si Ti Onaj koji prašta i koji je milostiv).

Ovo je još jedna od dova Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, koju je praktikovao u namazu i preporučivao drugim muslimanima da je uče. Njeno značenje svakako je vrlo autentično i podsticaj je muslimanima da je nauče i praktikuju.

١١٠- عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ: ((مَا صَلَّى رَسُولُ اللَّه ﷺ - بَعْدَ أَنْ نَزَلَتْ عَلَيْه " إذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّه وَالْفَتْحُ " - إلاَّ يَقُولُ فِيهَا: سُبْحَانَكَ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي)).

وَفِي لَفْظٍ: ((كَانَ رَسُولُ اللَّه ﷺ يُكْثِرُ أَنْ يَقُولَ فِي رُكُوعِه وَسُجُودِه: سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي)).

110. Od Aiše, radijellahu 'anha, prenosi se da je rekla: "Nakon što je Allahovom Poslaniku, sallellahu 'alejhi ve sellem, objavljeno: "Iza džae nasrullahi ve'l-feth..."[17], **nije klanjao nijedan namaz, a da u njemu nije učio: "Subhaneke allahumme rabbena ve bi hamdike allahumme gfir li.**

"Slava Tebi, Gospodaru naš, i hvala Ti! Gospodaru, oprosti mi". Ovaj hadis je podsticaj na povećanje ibadeta, jer je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, ovu dovu učio na ruku'u, nakon SUBHANE RABBIJEL AZIM, i na sedždi nakon SUBHANE RABBIJEL EALA.

[17] Sura En-Nasr, 1.

U drugom rivajetu se kaže: " Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, bi često učio na rukuu i sedždi: "SUBHANEKE ALLAHUMME RABBENA VE BI HAMDIKE, ALLAHUMMEGFIRLI."

22- Poglavlje o vitr–namazu – بابُ الوِتْرِ

Pojam vitr u arapskom jeziku znači jedan, jedini, pojedinačan. U fikhskoj nauci vitr je poseban noćni namaz koji se može klanjati od jacije do pred zoru. Vitr-namaz spada u red vadžiba i, kako tvrdi Ebu Hanife, vitr-namaz je na višem stepenu od običnog sunneta. Kod nas se obično klanja tri rekjata, uz jacijski namaz, a najefdalnije (najvrjednije) je klanjati ovaj namaz pred samu zoru (u zadnjoj trećini noći), za one koji se mogu probuditi i koji su sigurni da neće zakasniti ili da im neće proći sabahski namaz. U protivnom, vitr treba klanjati pred spavanje, kako je to praktikovao Ebu Bekr, r.a., i drugi poznati drugovi Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, Sunnet je, kada se klanjaju tri rekjata, učiti na prvom rekjatu suru SEBIH ISME RABBIKE-L-EALA, na drugom KUL-JAEJJUHE-L KAFIRUN, a na trećem KULHUVALLAHU EHAD.

١١١ – عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ: ((سَأَلَ رَجُلٌ النَّبِيَّ ﷺ – وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ – مَا تَرَى فِي صَلاةِ اللَّيْلِ؟ قَالَ:

مَثْنَى، مَثْنَى. فَإِذَا خَشِيَ أَحَدُكُمْ الصُّبْحَ صَلَّى وَاحِدَةً. فَأَوْتَرَتْ لَهُ مَا صَلَّى. وَإِنَّهُ كَانَ يَقُولُ: اجْعَلُوا آخِرَ صَلاتِكُمْ بِاللَّيْلِ وِتْراً)).

مَثْنَى مَثْنَى: أي ركعتين ركعتين.

111. Od Abdullaha b. Omera, radijellahu 'anhuma, prenosi se da je jedan čovjek upitao Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, dok je bio na minberu (držao hutbu): "Šta misliš o noćnom namazu?" Reče Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem: "Kako kad. Ko se boji da će mu proći sabahski farz, neka klanja jedan rekjat. To će mu biti vitr." Još je govorio: "Učinite vitr-namaz vašim posljednjim namazom u toku noći."

١١٢ - عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ: ((مِنْ كُلِّ اللَّيْلِ أَوْتَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مِنْ أَوَّلِ اللَّيْلِ، وَأَوْسَطِهِ، وَآخِرِهِ. وَانْتَهَى وِتْرُهُ إِلَى السَّحَرِ)).

112. Od Aiše, radijellahu 'anha, prenosi se da je rekla: "Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, klanjao bi vitr u svakom dijelu noći: na njenom početku, u sredini i na kraju noći; tada bi završavao ovaj namaz pred zoru."

Ovaj hadis je jasan dokaz da je vitr-namaz dozvoljeno klanjati u svako doba noći, neposredno poslije jacije (kao što se uglavnom kod nas radi), u sredini i

na kraju noći, s tim što ga je najvrjednije klanjati na kraju noći.

23- Poglavlje o zikru po završetku namaza – بابُ الذكر عَقِبَ الصَّلاةِ

١١٣ - عَنْ سُمَيٍّ مَوْلَى أَبِي بَكْرِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ هِشَامٍ عَنْ أَبِي صَالِحٍ السَّمَّانِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ: ((أَنَّ فُقَرَاءَ الْمُسْلِمِينَ أَتَوْا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَدْ ذَهَبَ أَهْلُ الدُّثُورِ بِالدَّرَجَاتِ الْعُلَى وَالنَّعِيمِ الْمُقِيمِ. قَالَ: وَمَا ذَاكَ؟ قَالُوا: يُصَلُّونَ كَمَا نُصَلِّي، وَيَصُومُونَ كَمَا نَصُومُ، وَيَتَصَدَّقُونَ وَلا نَتَصَدَّقُ. وَيُعْتِقُونَ وَلا نُعْتِقُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَفَلا أُعَلِّمُكُمْ شَيْئًا تُدْرِكُونَ بِهِ مَنْ سَبَقَكُمْ، وَتَسْبِقُونَ مَنْ بَعْدَكُمْ. وَلا يَكُونُ أَحَدٌ أَفْضَلَ مِنْكُمْ، إلاَّ مَنْ صَنَعَ مِثْلَ مَا صَنَعْتُمْ؟ قَالُوا: بَلَى، يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: تُسَبِّحُونَ وَتُكَبِّرُونَ وَتَحْمَدُونَ دُبُرَ كُلِّ صَلاةٍ: ثَلاثاً وَثَلاثِينَ مَرَّةً. قَالَ أَبُو صَالِحٍ: فَرَجَعَ فُقَرَاءُ الْمُهَاجِرِينَ، فَقَالُوا: سَمِعَ إخْوَانُنَا أَهْلُ الأَمْوَالِ بِمَا فَعَلْنَا، فَفَعَلُوا مِثْلَهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ)).

الدُّثور: المال الكثير.

113. Od Ebu Hurejrea, radijellahu 'anhu, prenosi se da su Allahovom Poslaniku, sallellahu 'alejhi

ve sellem, došli siromašni muslimani muhadžiri i rekli: "Allahov Poslaniče, ljudi sa imetkom dospjeli su (kod Allaha) na visoke položaje i postojano uživanje." Reče Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, "A zbog čega?" Rekoše: "Klanjaju kao što i mi klanjamo, poste kao što i mi postimo, udjeljuju, a mi nemamo da udjeljujemo, napreduju (zbog toga), a mi ne napredujemo." Reče im Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem: "Hoćete li vi da vas podučim nečemu čime ćete sustići one koji su ispred vas, a prestići one koji su iza vas, i niko neće doći s boljim od toga, izuzev onaj ko radi onako kako vi radite?" Svakako, Allahov Poslaniče, rekoše. "Nakon svakog namaza proučite po 33 puta Subhanellah, elhamdullillah, allahu ekber". Nakon ovoga ponovo dođoše siromašni muhadžiri Allahovom Poslaniku, sallellahu 'alejhi ve sellem, i rekoše: Allahov Poslaniče, čuli su i naši bogati drugovi što si nam preporučio, pa i oni tako čine. Reče im Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, nakon toga: To je Allahova blagodat koju daje kome hoće."

Ovo je samo jedna od mnogobrojnih predaja koje govore o sličnoj tematici, tj. zikru nakon namaza. Iz hadisa je uočljiva želja ashaba Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, te najbolje generacije prvih muslimana, da se takmiče u dobrim djelima ne bi li zaslužili više džennetske deredže. Također, iz hadisa se da uočiti mudrost Allahovog Poslanika, sallellahu

'alejhi ve sellem, koji daljnju raspravu i prepirku smiruje na mudar i dostojanstven način, što je mu'džiza Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem.

24- Poglavlje o spajanju namaza na putovanju – بابُ الجمع بين الصلاتين في السفر

١١٤ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ: ((كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَجْمَعُ فِي السَّفَرِ بَيْنَ صَلاةِ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ، إذَا كَانَ عَلَى ظَهْرِ سَيْرٍ، وَيَجْمَعُ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ)).

114. Od Ibn Abbasa, radijellahu 'anhuma, prenosi se da je rekao: " Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, bi sastavljao podne i ikindiju kad god bi bio na užurbanom putovanju, a isto tako bi sastavljao akšam i jaciju."

Hadisi o ovome su mnogobrojni. Većina islamskih učenjaka dozvoljava spajanje dva namaza na putu, bez ikakvog uvjetovanja tog čina. Iz ovog i drugih hadisa jasno je da se spajaju podne i ikindija u podnevskom ili ikindijskom vaktu, te akšam i jacija u akšamskom ili jacijskom vaktu. Prilikom spajanja dva namaza proučit će se, po mogućnosti, jedan ezan, a po jedan ikamet za svaki od dva namaza koji se spajaju. Sabah-namaz se ne može spajati ni sa podnevskim ni sa jacijskim namazom. On se klanja odvojeno, samostalno od ostalih. Također, ne mogu se spajati ikindija i akšam namaz. Nakon klanjanja spojenih namaza uči se jedan zikr poslije toga. Hanefije nedo-

zvoljavaju spajanje osim na hadžu ili u izuzetnim prilikama.

25- Poglavlje o skraćivanju namaza na putovanju – بابُ قصر الصلاة في السفر

١١٥ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ: ((صَحِبْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَكَانَ لا يَزِيدُ فِي السَّفَرِ عَلَى رَكْعَتَيْنِ، وَأَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ وَعُثْمَانَ كَذَلِكَ)).

115. Od Abdullaha b. Omera, radijellahu 'anhuma, prenosi se da je rekao: "Putovao sam sa Allahovim Poslanikom, sallellahu 'alejhi ve sellem, i on bi na putovanju klanjao ne više od dva rekjata, a isto su tako radili i Ebu Bekr, Omer i Osman."

Na putovanju dužem od 80 km u jednom smjeru čovjek iz statusa mukima (mještanina) prelazi u status musafira (putnika) i kao takav ima pravo i obavezu posegnuti za sunnetskim olakšicama 15 dana i noći, ukoliko se prije isteka tog perioda ne vrati u svoje mjesto. Jedna od olakšica jeste i skraćivanje četverorekjatnih namaza (jacije, podneva, ikindije) na dva rekjata. Ove olakšice proizlaze iz činjenice da je putovanje napor za čovjeka, a islam je vjera koja teži olakšici. Ukoliko musafir u jednom mjestu ostane duže od 15 dana, on tada gubi status musafira i postaje obavezan postupati kao mukim (mještanin), klanjati puni namaz od četiri rekjata farza i uvesti kla-

njanje sunneta. Ukoliko musafir klanja za imamom mukimom (mještaninom), u tom slučaju slijedi imama klanjajući puni farz, namaz za imamom. Kao musafir neće klanjati sunnete izuzev sabahskih sunneta i vitr-namaza. Sunnete sa posebnim povodom (2 rekjata iza abdesta, ezana ili tehijjetu-l-mesdžid...) može klanjati ukoliko želi.

26- Poglavlje o džuma–namazu – بَابُ الجُمُعَةِ

Pojam džuma dolazi od arapskog glagola džemeajedžmeu, što znači skupiti, sabrati, sjediniti. U fikhskoj nauci džuma se definira kao glavni heftični namaz koji se obavlja petkom u podnevsko vrijeme. Kao islamska obaveza, džuma-namaz, svakog petka, pada na:

a) svakog muškarca, punoljetnog, umno zdravog (mukellefa), slobodnog,

b) na onog ko je fizički sposoban da ode na džumu namaz,

c) na onog kome ne prijeti opasnost što po život i zdravlje na putu do džamije (radi džume).

Iz ovih uvjeta se vidi da džumu nisu obavezni obaviti:

a) dijete,

b) žena,

c) bolesna osoba,

d) rob (zarobljena, zatvorena) osoba,

c) putnik (musafir).

Džuma se sastoji od dva rekjata farza. Kod nas se obično prije farza klanja četiri rekjata sunneta.

١١٦ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: ((مَنْ جَاءَ مِنْكُمْ الْجُمُعَةَ فَلْيَغْتَسِلْ))

116. Od Abdullaha b. Omera, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Kad neko od vas hoće da ide na džumu, neka se okupa."

Mnogobrojni su hadisi koji govore o vrijednosti gusula petkom radi džume-namaza. Obaveza je muslimanu okupati se, makar jednom, u sedmici, a lijepo bi bilo to činiti petkom. Sumirajući sve predaje koje govore o ovoj temi, većina islamskih učenjaka zauzela je stav da je petkom, radi džume, dovoljan abdest, a da kupanje nije vadžib, tj. strogo naređeno, nego je u domenu mustehaba: onaj ko se okupa petkom radi džume bit će za to nagrađen, a onaj koji ne obavi kupanje neće zbog toga biti grješan. Radi džume treba obući najljepše odijelo, namirisati se, oprati zube.

١١٧ — عَنْ عبد الله بن عمر ﷺ قَالَ: ((كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَخْطُبُ خُطْبَتَيْنِ وَهُوَ قَائِمٌ، يَفْصِلُ بَيْنَهُمَا بِجُلُوسٍ)).

117. Od Abdullaha b. Omera, radijellahu 'anhu, prenosi se kako je rekao: " Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, (petkom) bi držao dvije hutbe stojeći, a (kratkim) sjedenjem bi rastavljao između njih."

Hutba (govor) je sastavni i neizostavni dio džu-

me-namaza. Može se sastojati – premda je to pokuđeno – iz samo jedne kratke rečenice, pa do mnogo govora. Također je pokuđeno (mekruh) duljiti s hutbom, a optimalna dužina hutbe jeste oko 20 minuta. Hutba mora sadržavati zahvalu Allahu, dž.š., salavate na Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, makar jedan proučeni ajet, vaz i opomenu prisutnima, sjedenje imamovo između dvije hutbe, dovu za hajr i dobro muslimana, dva šehadeta.

١١٨ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: ((إِذَا قُلْتَ لِصَاحِبِكَ: أَنْصِتْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالإِمَامُ يَخْطُبُ - فَقَدْ لَغَوْتَ)).

لغوت: تكلمت بكلام ساقط ليس فيه فائدة.

118. Od Ebu Hurejrea, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Ukoliko kažeš onome do sebe (svome drugu-koji govori): Šuti! petkom na džumi, dok imam drži hutbu, pokvario si sebi džumu i ostao bez nagrade."

Iz hadisa je jasno da je zabranjeno (haram) šta progovarati dok imam petkom drži hutbu, pa makar i ušutkati onoga do sebe. Hutba se mora saslušati pažljivo i u tišini. Mekruh je (pokuđeno), kada se imam popne na minber, jesti, žvakati, igrati se tespihom, gladiti bradu i dr. Ružna je praksa i sasvim suprotna ovom hadisu, a koja se, nažalost, može vidjeti u mnogim našim džamijama, jeste da mnogo prisutnih klanjača priča dok imam drži hutbu.

١١٩ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ قَالَ: ((كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقْرَأُ فِي صَلاةِ الْفَجْرِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ: الم تَنْزِيلُ السَّجْدَةَ وَ: هَلْ أَتَى عَلَى الإِنْسَانِ)).

119. Od Ebu Hurejrea, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, petkom na sabahu učio suru Es-Sedžde i suru Ed-Dehr.

Ovo je potvrđeni sunnet Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem. Sura "Dehr" ima i svoj drugi naziv – "Insan". Ovaj se naziv često koristi.

27- Poglavlje o bajramima – بابُ صلاةِ العيدين

Bajram je turska riječ koja označava dan radosti. Izvorni arapski termin za bajram je 'îd, što je također, sinonim za dane radosti. Poznato je da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, muslimanima ostavio dva Bajrama, Ramazanski i Kurbanski, i da, osim toga muslimani nemaju praznika koji se svetkuju. Ramazanski bajram traje tri dana, a Kurbanski bajram traje četiri dana. Resulullah, ﷺ praktikovao je čestitati Bajram riječima: "Tekabbelallahu minna ve minkum." (Allah ukabulio od nas i od vas).

١٢٠ - عَنْ عَبْدِ اللَّه بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ: ((كَانَ النَّبِيُّ ﷺ وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ يُصَلُّونَ الْعِيدَيْنِ قَبْلَ الْخُطْبَةِ)).

120. Od Abdullaha b. Omera, radijellahu 'anhuma, prenosi se kako je rekao: "Allahov Pos-

lanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, bi bajram-namaz klanjao prije hutbe. Isto tako su činili Ebu Bekr i Omer."

Bajramska hutba nije na stepenu obaveznosti džumanske hutbe, a bajramski namazi su na stepenu vadžiba. Za razliku od džumanske, bajramska hutba se uči nakon obavljenog bajram-namaza. Bajramski namazi se klanjaju 45 minuta nakon izlaska Sunca, sastoje se od dva rekjata, a sunnet je na prvom rekjatu učiti suru El-E'ala, a na drugom suru El-Gašije. Također, sunnet je na prvom rekjatu nakon početnog tekbira i proučenog Subhaneke, a prije učenja EUZE I BISMILLE, donijeti tri tekbira podižući ruke pri svakom kao kod iftitah-i (početnog) tekbira. Na drugom rekjatu, ovo se isto čini, samo što se tekbiri donose nakon proučene sure, a prije tekbira kojim se ide na ruku'. Za bajramske namaze nisu propisani ni ezan ni ikamet.

١٢١ – عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رضي الله عنه قَالَ: ((**خَطَبَنَا النَّبِيُّ ﷺ يَوْمَ الأَضْحَى بَعْدَ الصَّلاةِ، فَقَالَ: مَنْ صَلَّى صَلاتَنَا وَنَسَكَ نُسُكَنَا فَقَدْ أَصَابَ النُّسُكَ، وَمَنْ نَسَكَ قَبْلَ الصَّلاةِ فَلا نُسُكَ لَهُ. فَقَالَ أَبُو بُرْدَةَ بْنُ نِيَارٍ – خَالُ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ – يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي نَسَكْتُ شَاتِي قَبْلَ الصَّلاةِ. وَعَرَفْتُ أَنَّ الْيَوْمَ يَوْمُ أَكْلٍ وَشُرْبٍ. وَأَحْبَبْتُ أَنْ تَكُونَ شَاتِي أَوَّلَ مَا يُذْبَحُ فِي بَيْتِي. فَذَبَحْتُ شَاتِي، وَتَغَدَّيْتُ قَبْلَ أَنْ آتِيَ الصَّلاةَ. فَقَالَ: شَاتُكَ شَاةُ لَحْمٍ. قَالَ: يَا**

رَسُولَ اللَّهِ، فَإِنَّ عِنْدَنَا عَنَاقاً هِيَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ شَاتَيْنِ أَفَتُجْزِي عَنِّي؟ قَالَ: نَعَمْ، وَلَنْ تَجْزِيَ عَنْ أَحَدٍ بَعْدَكَ)).

النُّسُك: الذبح. والنسيكة: الذَّبيحة.

عناقاً: العَناق: الأُنثى من ولد المعز، لم تتم الحول.

121. Od Beraa b. Aziba, radijellahu 'anhu, prenosi se kako je rekao: " Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, nam je održao hutbu na dan Kurban-bajrama, nakon obavljenog namaza, rekavši: "Ko god klanja ovaj naš namaz i žrtvuje kao i mi bajramsku žrtvu – on je pogodio put žrtvovanja, a ko je zaklao kurban prije bajram-namaza – to je obično ovčije meso." Potom reče Ebu Burde b. Nijar, dajdža Beraa b. Aziba (prenosioca hadisa): " Allahov Poslaniče, ja sam zaklao kurban prije namaza, jer sam mislio da je ovaj dan - dan jela i pića, pa sam želio da moj kurban bude prvo što ću zaklati u svojoj kući, te sam ga zaklao i jeo prije nego sam pošao da obavim bajram-namaz." Reče mu Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem: "Tvoja ovca je obično meso." Ebu Burde ponovo reče: " Allahov Poslaniče, imamo kozu koja je u osmom mjesecu starosti, draža nam je od dvije ovce, hoće li mi ona biti dovoljna?" Reče mu Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem: "Da, ali i više nikome poslije tebe."

Kurban, žrtva ili udhije predstavlja poseban obred

(ibadet) koji je specifičnost islama i nastavak tradicije ranijih Allahovih poslanika, počevši od Ibrahima, a.s. Iz tematskog (navedenog) hadisa jasno je da je obaveza obligatskog karaktera kurban zaklati nakon obavljenog bajram-namaza. Iz drugih predaja jasno je da će onaj ko ne stigne klanjati bajram-namaz klanjat će dva rekjata posebno. Većina islamskih učenjaka klanje kurbana smatra sunnetskom obavezom, dok Ebu Hanife, na osnovu vjerodostojnih predaja od Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, smatra klanje kurbana, za onog ko ima mogućnosti, vadžibskom obavezom.

١٢٢ – عَنْ جُنْدُبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْبَجَلِيِّ ﷺ قَالَ: ((صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ يَوْمَ النَّحْرِ. ثُمَّ خَطَبَ. ثُمَّ ذَبَحَ وَقَالَ: مَنْ ذَبَحَ قَبْلَ أَنْ يُصَلِّيَ فَلْيَذْبَحْ أُخْرَى مَكَانَهَا، وَمَنْ لَمْ يَذْبَحْ فَلْيَذْبَحْ بِاسْمِ اللَّهِ)).

122. Od Džunduba b. Abdullaha el-Bahilija, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, klanjao na dan Kurban-bajrama, zatim održao hutbu, a zatim zaklao kurban i rekao: "Ko zakolje kurban prije obavljenog bajram-namaza neka zakolje drugi kurban, a ko nije klao kurban prije namaza neka ga u ime Allaha zakolje (kada klanja)."

28- Poglavlje o namazu pri pomračenju Sunca – بابُ صلاةِ الكُسُوفِ

١٢٣ - عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها: ((أَنَّ الشَّمْسَ خَسَفَتْ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَبَعَثَ مُنَادِياً يُنَادِي: الصَّلاةُ جَامِعَةٌ. فَاجْتَمَعُوا. وَتَقَدَّمَ، فَكَبَّرَ وَصَلَّى أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ فِي رَكْعَتَيْنِ، وَأَرْبَعَ سَجَدَاتٍ)).

123. Od Aiše, radijellahu 'anha, prenosi se da je došlo do pomračenja Sunca za vrijeme Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, te je on poslao glasnika da pozove ljude na (vanredni) zajednički namaz. Kada su se ljudi okupili i kada su izvršene pripreme, Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, otpočeo je s namazom. Klanjao je dva rekjata čineći na njima četiri ruku'a i četiri sedžde.

١٢٤ - عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّهَا قَالَتْ: ((خَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالنَّاسِ. فَأَطَالَ الْقِيَامَ، ثُمَّ رَكَعَ، فَأَطَالَ الرُّكُوعَ، ثُمَّ قَامَ، فَأَطَالَ الْقِيَامَ - وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الأَوَّلِ - ثُمَّ رَكَعَ، فَأَطَالَ الرُّكُوعَ - وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الأَوَّلِ - ثُمَّ سَجَدَ، فَأَطَالَ السُّجُودَ، ثُمَّ فَعَلَ فِي الرَّكْعَةِ الأُخْرَى مِثْلَ مَا فَعَلَ فِي الرَّكْعَةِ الأُولَى، ثُمَّ انْصَرَفَ، وَقَدْ تَجَلَّتْ

الشَّمْسُ، فَخَطَبَ النَّاسَ، فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ، لا يَخْسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلا لِحَيَاتِهِ، فَإِذَا رَأَيْتُمْ ذَلِكَ فَادْعُوا اللَّهَ وَكَبِّرُوا، وَصَلُّوا وَتَصَدَّقُوا، ثُمَّ قَالَ: يَا أُمَّةَ مُحَمَّدٍ، وَاللَّهِ مَا مِنْ أَحَدٍ أَغْيَرُ مِنَ اللَّهِ أَنْ يَزْنِيَ عَبْدُهُ، أَوْ تَزْنِيَ أَمَتُهُ، يَا أُمَّةَ مُحَمَّدٍ، وَاللَّهِ لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمُ لَضَحِكْتُمْ قَلِيلاً وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيراً)).

وَفِي لَفْظٍ: ((فَاسْتَكْمَلَ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ وَأَرْبَعَ سَجَدَاتٍ)).

أَغْيَرُ: أفعل تفضيل، وهي صفة ثابتة لله تليق بجلاله وعظمته.

124. Od Aiše, radijellahu 'anha, prenosi se kako je rekla: "U vrijeme Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, došlo je do pomračenja Sunca, pa iziđe Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, da klanja ljudima džematski namaz. Na kijamu je dugo učio, a zatim je učinio ruku', pa se na njemu dugo zadržao, a zatim se ponovo uspravio na drugi kijam, a nakon toga učinio drugi prijegib (ruku'), a zatim se uspravio i pao na sedždu. Na sedždi se dugo zadržao, a zatim je ustao na drugi rekjat na kome je učio sve kao i na prvom rekjatu. Kada je završio, Sunce je ponovo sjalo. Nakon toga, Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, održao je hutbu, u kojoj je hvalio i veličao Allaha, dž.š., a zatim je rekao: "Uistinu su Sunce i Mjesec dva znaka od Allahovih znakova koji se ne pomračuju zbog nečije

smrti ili nečijeg rođenja! Stoga kada vidite njihovo pomračenje Allaha molite, veličajte Ga, namaz obavite i udjeljujte od imetka." Nakon toga reče: "Ummete Muhammedov, tako mi Allaha, niko nije ljubomorniji od Allaha, kada neki Njegov rob ili robinja zinaluk (blud) počine! Ummete Muhammedov, tako mi Allaha, kada biste vi znali ono što ja znam, malo biste se smijali, a puno biste plakali!"

Islamski učenjaci, kada govore o pomračenju Sunca, koriste termin Kusuf, a za pomračenje Mjeseca kažu Husuf. Tematski hadisi govore o rijetkoj prirodnoj pojavi, koja se (za života Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, dogodila samo jednom, a to je pomračenje Sunca). Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, pokazao je i ostavio muslimanima kako će se i u ovakvoj situaciji ponašati. Potvrđeni sunneti Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, jeste ovom prilikom klanjati zajednički, džematski namaz od dva rekjata, a nakon toga se dovom obratiti Allahu, dž.š., i održavati hutbu. Tematski navedeni hadisi su najautentičniji i najvjerodostojniji za ovu temu i po njima postupa većina islamskih učenjaka. Međutim, Ebu Hanife, r.a. smatra, na osnovu drugih predaja koje datiraju od Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, da je namaz prilikom pomračenja Sunca isti kao i drugi namazi od dva rekjata, s tim što se na ovom namazu duže uči na kijamu, rukuu i sedždi. Za ovaj namaz nije propisan ezan niti ikamet.

29- Poglavlje o kišnoj dovi (i namazu) – بابُ صلاة الاستسقاءِ

١٢٥ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدِ بْنِ عَاصِمٍ الْمَازِنِيِّ ﷺ قَالَ: ((خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ يَسْتَسْقِي، فَتَوَجَّهَ إِلَى الْقِبْلَةِ يَدْعُو، وَحَوَّلَ رِدَاءَهُ، ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ، جَهَرَ فِيهِمَا بِالْقِرَاءَةِ)). وَفِي لَفْظٍ "إِلَى الْمُصَلَّى".

125. Od Abdullaha b. Zejda b. Asima el-Mazinija, radijellahu 'anhu, prenosi se kako je rekao: "Iziđe Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, da moli za kišu (na musalli), okrenu se prema Kibli i prouči dovu. Tom prilikom je izvrnuo svoj ogrtač, a zatim je klanjao dva rekjata glasno učeči."

Ovaj hadis opisuje još jednu prirodnu pojavu - sušu i nedostatak vode. U ovakvoj situaciji sunnet je od Allaha tražiti kišu i pomoć. Tom prilikom izlazi se na otvoren teren (musallu), klanja se dva rekjata nafile-namaza, džematile, bez ezana i ikameta, i čini se dova Allahu, dž.š. Imam i džematlije, tom prilikom, naizvrat mogu obući svoju odjeću simbolizirajući tako promjenu vremena, tj. kišu. Također, imam može održati i jednu hutbu, koja nije obavezna.

30- Poglavlje o namazu u strahu – بابُ صلاةِ الخوفِ

Misli se općenito na način klanjanja obaveznih namaza u situacijama kada postoji opasnost i strah od neprijatelja, specijalno u ratnim uvjetima na fron-

tu, i to kada nije u toku ofanziva i napad, te kada nije stanje direktne borbe. U stanju direktne borbe i ofanzive svako će klanjati individualno (kao munferid), onako kako bude mogao.

١٢٦ - عَنْ عَبْدِ اللَّه بْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضي الله عنهما قَالَ: ((صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صَلاةَ الْخَوْفِ فِي بَعْضِ أَيَّامِهِ، فَقَامَتْ طَائِفَةٌ مَعَهُ، وَطَائِفَةٌ بِإِزَاءِ الْعَدُوِّ، فَصَلَّى بِالَّذِينَ مَعَهُ رَكْعَةً، ثُمَّ ذَهَبُوا، وَجَاءَ الآخَرُونَ، فَصَلَّى بِهِمْ رَكْعَةً، وَقَضَتِ الطَّائِفَتَانِ رَكْعَةً، رَكْعَةً)).

126. Od Abdullaha b. Omera, radijellahu 'anhu, prenosi se kako je rekao: "U danima susreta s neprijateljem, klanjao bi nam Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, namaz u strahu, tako što bi skupina muslimana klanjala sa njim jedan rekjat, a druga skupina bila nasuprot neprijatelju. Nakon toga bi se zamijenili, pa bi i sa drugom skupinom Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, klanjao jedan rekjat. Tako bi obje skupine klanjale po jedan rekjat."

Iz navedenog i drugih hadisa da se zaključiti da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, skraćivao četverorekjatne namaze na dva rekjata u situacijama kada bi postojao strah i bojazan od neprijatelja, a naročito na frontu. Prvo bi sa njim klanjala jedna grupa, i to samo jedan rekjat, dok bi druga grupa bila na vatrenom položaju. Nakon što bi ovi sa Poslani-

kom, sallellahu 'alejhi ve sellem, klanjali jedan rekjat, otišli bi na liniju, a došli bi drugi i klanjali svoj jedan rekjat sa Allahovim Poslanikom, sallellahu 'alejhi ve sellem, Nakon ovoga bi i jedna i druga grupa doklanjala po još jedan rekjat.

١٢٧ - عَنْ يَزِيدَ بْنِ رُومَانَ عَنْ صَالِحِ بْنِ خَوَّاتِ بْنِ جُبَيْرٍ عَمَّنْ صَلَّى مَعَ رَسُولِ اللَّه ﷺ صَلاةَ ذَاتِ الرِّقَاعِ، صَلاةَ الْخَوْفِ: أَنَّ طَائفَةً صُفَّتْ مَعَهُ، وَطَائفَةٌ وِجَاهَ الْعَدُوِّ، فَصَلَّى بِالَّذِينَ مَعَهُ رَكْعَةً، ثُمَّ ثَبَتَ قَائِماً، وَأَتَمُّوا لأَنْفُسِهِمْ، ثُمَّ انْصَرَفُوا، فَصُفُّوا وِجَاهَ الْعَدُوِّ، وَجَاءَتْ الطَّائفَةُ الأُخْرَى، فَصَلَّى بِهِمْ الرَّكْعَةَ الَّتِي بَقِيَتْ، ثُمَّ ثَبَتَ جَالِساً، وَأَتَمُّوا لأَنْفُسِهِمْ، ثُمَّ سَلَّمَ بِهِمْ)).

127. Od Sehla b. Ebi Hasmea, radijellahu 'anhu, prenosi se da je klanjao sa Allahovim Poslanikom, sallellahu 'alejhi ve sellem, namaz u strahu (kod stabla Zatur-r rikai). Tom prilikom je jedna skupina muslimana klanjala sa Allahovim Poslanikom, sallellahu 'alejhi ve sellem, jedan rekjat, a druga skupina je bila naspram neprijatelja. Kada su završili jedan rekjat, Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, je ostao na kijamu, a njegovi drugovi su samostalno završili drugi rekjat. Nakon toga su otišli i stali naspram neprijatelja, a došla je druga skupina muslimana da klanja iza Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, Sa njima je Allahov Poslanik, sallellahu

'alejhi ve sellem, klanjao svoj drugi rekjat koji mu je preostao, a zatim je ostao na sjedenju dok su njegovi drugovi samostalno klanjali i svoj drugi rekjat, a zatim su zajedno sa Allahovim Poslanikom, sallellahu 'alejhi ve sellem, predali selam."

Postoji više mišljenja među islamskim učenjacima kada će i na koji način svaka od dvije skupine doklanjati drugi rekjat. U navedenom hadisu objašnjen je jedan od načina doklanjavanja. Skupina islamskih učenjaka na osnovu navedenog hadisa smatra da će imam, nakon što sa prvom skupinom klanja jedan rekjat, sačekati na kijamu dok ona samostalno klanja još jedan rekjat i ode na položaj, a potom će sa drugom skupinom klanjati svoj drugi rekjat. Sačekat će (na sjedenju) s predajom selama dok druga grupa klanja drugi rekjat, a onda će skupina sa njim predati selam.

31- Poglavlje o dženazi – كتابُ الجنائز

Dženaza-namaz je ibadet koji spada u red farz-i kifaje. To znači, ako se ovaj namaz obavi sa dovoljnim brojem klanjača, onda spada obaveza sa drugih, onih koji nisu mogli doći na dženazu-namaz.

١٢٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: ((نَعَى النَّبِيُّ ﷺ النَّجَاشِيَّ فِي الْيَوْمِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ، خَرَجَ بِهِمْ إِلَى الْمُصَلَّى، فَصَفَّ بِهِمْ، وَكَبَّرَ أَرْبَعاً)).

النَّجاشي: ملك الحبشة، واسمه أَصحمة، توفي في رجب، سنة تسع رضي الله عنه.

128. Od Ebu Hurejrea, radijellahu 'anhu, prenosi se kako je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, objavio svijetu smrt Negusa u danu u kojem je umro, izišao na musallu (otvoreni prostor), stao u saff sa svojim drugovima i izgovorio četiri tekbira.

U hadisu se nalazi dokaz da je bolje i efdalnije dženazu klanjati na otvorenom prostoru premda se ona može - klanjati i u džamiji. Hanefijska ulema smatra da se dženaza treba klanjati van džamije, dok pravnici drugih mezheba smatraju da se može klanjati, kako vani,tako i u džamiji! Sunnet je da se pri klanjanju dženaze klanjači poredaju u neparan broj safova, najmanje tri iza imama. Kada umre musliman, dužnost je drugim muslimanima da mu klanjaju dženazu, osim ako umre u nemuslimanskoj sredini gdje nema onih koji bi mu mogli klanjati dženazu. U tom slučaju muslimani takvoj osobi klanjaju "salatul gaib" - dženazu u odsustvu.

Negus je bio kršćanski vladar u Abesiniji (Egiptu), koji je tajno, pred muslimanima muhadžirima u Eti-

opiji, primio islam. Umro je u 9. godini po Hidžri, na godinu prije smrti Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, Ebu Hanife, r.a., smatra da nema štete u oglašavanju nečije smrti, i to bez pretjerivanja. Pri klanjanju dženaze-namaza, sunnet je donijeti tri tekbira pored početnog, ukupno četiri tekbira.

١٢٩ - عَنْ جَابِرٍ ﷺ: ((أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى عَلَى النَّجَاشِيِّ، فَكُنْتُ فِي الصَّفِّ الثَّانِي، أَوْ الثَّالِثِ)).

129. Od Džabira, radijellahu 'anhu, prenosi se kako je rekao: " Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, klanjao je dženazu Negusu, a ja sam stajao u drugom ili trećem saffu."

Hadis - komentar: "Kod dženaze, pohvalno je formirati neparan broj safova, po mogućnosti tri, a po potrebi i više. Dženazu klanjaju najmanje sedmerica ljudi, a ukoliko se desi da bude upravo ovaj broj (minimum) klanjača, računajući i imama, onda će u prvi saff stati trojica, u drugi dvojica, a u treći saff - jedan klanjač, koji će sam činiti saff, jer su ispale takve okolnosti. Klanjanje dženaze na greblju je, za razliku od ostalih namaza, izuzetak koji se dopušta."

١٣٠ - عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها: ((أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كُفِّنَ فِي أَثْوَابٍ بِيضٍ يَمَانِيَةٍ، لَيْسَ فِيهَا قَمِيصٌ وَلا عِمَامَةٌ)).

أثواب يمانية: نسجت في اليمن، فنسبت إليه.

سُحولِيَّة: بِيضٌ نَقِيَّة، ولاتكون إلا من القطن.

130. Od Aiše, radijellahu 'anha, prenosi se da je rekla: "Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, bio je zamotan u tri bijele jemenske pamučne haljine iz (pokrajine) Sahulijje, među kojima nije bilo košulje i suraka (turbana)."

Obaveza je mejta zamotati u ćefine. Ćefina ima tri vrste, prema broju komada iz kojih se sastoje: košulje koja seže od vrata do nogu, čaršafa od glave do pete zvanog izar, i drugog većeg zvanog lifafe. Kod ženskog mejta ćefini se sastoje od pet dijelova: košulje, izara, lifafe, povezače i krpe za povezivanje prsa.

١٣١ - عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ الأَنْصَارِيَّة قَالَتْ: ((**دَخَلَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّه ﷺ حِينَ تُوُفِّيتْ ابْنَتُهُ، فَقَالَ: اغْسِلْنَهَا ثَلاثاً، أَوْ خَمْساً، أَوْ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ - إِنْ رَأَيْتُنَّ ذَلِك - بِمَاءٍ وَسِدْرٍ، وَاجْعَلْنَ فِي الأَخِيرَةِ كَافُوراً - أَوْ شَيْئاً مِنْ كَافُورٍ - فَإِذَا فَرَغْتُنَّ فَآذِنَّنِي**)).

فَلَمَّا فَرَغْنَا آذَنَّاهُ. فَأَعْطَانَا حَقْوَهُ. وَقَالَ: أَشْعِرْنَهَا بِهِ - تَعْنِي إِزَارَهُ.

وَفِي رِوَايَةٍ "**أَوْ سَبْعاً**"، وَقَالَ: ((**ابْدَأْنَ بِمَيَامِنِهَا وَمَوَاضِعِ الْوُضُوءِ مِنْهَا**))

رَأَيْتُنَّ ذلكِ: بكسر الكاف، لأَنَّ المخاطبة أُنثى.

سدر: هو شجر النبق المعروف.

كافور: نوع من الطِّيبِ.

آذني: أعلمني.

حَقْوه: الحقو بفتح الحاء وكسرها: الإزار.

أشعرنها إياه: الشِّعار، مايلي الجسد من الثياب، ومعناه: اجعلن إزاري مما يلي جسدها.

بميامنها: الميامن: جمع "ميمنة" بمعنى اليمين.

131. Od Ummu Atijje, radijellahu 'anha, prenosi se da je rekla: "Dođe nam Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, kada mu je umrla kći Zejneba, radijellahu 'anha, te reče: "Okupajte je tri ili pet puta, a ako bude potrebno i više od toga vodom sa sidrom, a na kraju stavite kamfor - (ili je rekao nešto kamfora) – i kada završite, javite mi." "Kada smo završile" - reče Ummu Atijje – obavijestile smo ga i on nam je dao svoj donji ogrtač i rekao: "Omotajte joj ga (oko cijelog tijela)." U drugom rivajetu ovog hadisa spominje se i sedam puta (kupanje).
I rekao je: "Počnite (prilikom pranja) s njene desne strane tijela, i to od organa koji se peru prilikom uzimanja abdesta."

Iz hadisa se može izvući mnogo bitnih pouka. Prije svega, preporučljivo je u vodu za kupanje umrlog staviti sidra, kamfora ili sličnog mirisa. Po završetku kupanja, preporučljivo je umrlog poprskati mirisom. Kupanje umrlog je neparan broj puta, počevši sa desne strane tijela umrlog pranjem organa koji se peru

kod abdesta, osim usta i nosa jer je pranje njih teško izvodivo. Umrlu žensku osobu treba kupati žena, a supruga može okupati svog muža. Odjeća živog muškarca može poslužiti na ime ćefina umrloj ženskoj osobi.

١٣٢- عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ الأَنْصَارِيَّةِ رضي الله عنها قَالَتْ: ((نُهِينَا عَنْ اتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ وَلَمْ يُعْزَمْ عَلَيْنَا)).

132. Od Ummu Atije, radijellahu 'anha, prenosi se da je rekla: "Zabranjeno nam je praćenje dženaze, ali to nije strogo učinjeno."

Izjava ove ashabijke (savremenice) Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, ukazuje na zabranu ženama da prate i slijede dženazu. Ovo je jedna od temeljnih izjava o ovom pitanju. Bazirajući se na ovoj izjavi, prisustvovanje žena na dženazama ne podliježe strogoj zabrani, nego je na stepenu pokuđenosti (mekruha). Ovako misli većina islamskih učenjaka, među kojima su Ebu Hanife i Ahmed. Zatim, nije dozvoljeno miješanje sa muškarcima tokom dženaze, kao ni formiranje špalira (redova s desne i lijeve strane puta) kroz koji će prolaziti muškarci sa dženazom, kao što je praksa u nekim mjestima gdje žive muslimani.

١٣٣ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ عَنْ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: ((أَسْرِعُوا بِالْجَنَازَةِ فَإِنَّهَا إِنْ تَكُ صَالِحَةً: فَخَيْرٌ تُقَدِّمُونَهَا إِلَيْهِ. وَإِنْ تَكُ سِوَى ذَلِكَ: فَشَرٌّ: تَضَعُونَهُ عَنْ رِقَابِكُمْ)).

133. Od Ebu Hurejrea, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Požurite sa dženazom, jer ako je bila dobra (osoba), bit će joj dobro kuda je nosite, a ako nije bila takva, onda je (to) zlo koje skidate sa svojih vratova (ramena)."

Sa spremanjem umrlog ne treba odugovlačiti, nego treba požuriti. Naravno, u tome ne treba pretjerivati, nego biti umjeren. Isto tako treba postupati i pri nošenju dženaze: požuriti, ali umjereno. Ovo je, prema većini islamskih učenjaka, lijepo (mustehab).

١٣٤ - عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ ﷺ قَالَ: ((صَلَّيْتُ وَرَاءَ النَّبِيِّ ﷺ عَلَى امْرَأَةٍ مَاتَتْ فِي نِفَاسِهَا فَقَامَ فِي وَسَطِهَا)).

134. Od Semurea b. Džunduba, radijellahu 'anhu, prenosi se kako je rekao: "Klanjao sam iza Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, dženazu jednoj ženi koja je umrla u nifasu (poslijeporođajno krvarenje). Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, stajao je (u namazu) naspram njena pojasa."

Imam Ebu Hanife, r.a., zauzeo je stav da se kod dženaza i muškaraca i žene stoji naspram prsa, dok

drugi učenjaci i mezhebski prvaci imaju drugačije mišljenje. Svi svoje stavove temelje na navedenom i drugim hadisima.

١٣٥ - عَنْ أَبِي مُوسَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قَيْسٍ ﷺ -: ((أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَرِيءٌ مِنْ الصَّالِقَةِ وَالْحَالِقَةِ وَالشَّاقَّةِ)).قال المصنف: الصالقة، التي ترفع صوتها عند المصيبة. أهـ

الحالقة: التي تحلق شعرها، أوتنتفه من شدّة الجزع والهلع.

الشاقّة: التي تشق جيبها أوثوبَها تسَخُّطاً على قضاء الله.

دعوى الجاهلية: هي النياحة، وكل قول بنبيء عن التَّسَخُّطِ والجزع من قَدَرِ الله.

135. Od Ebu Musaa el-Eš'arija, radijellahu 'anhu, prenosi se da se Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, odrekao žene koja prilikom nesreće jauče i kuka, žene koja siječe (čupa) svoju kosu te žene koja cijepa haljine na sebi (prilikom nesreće)."

Prilikom iskušenja (musibeta) i nesreće dozvoljeno je plakati za umrlim iz samilosti i sažaljenja, kao što je činio Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, kada mu je umro sin Ibrahim. Međutim, prakticirati običaje svojstvene nemuslimana kao što su kukanja, jadikovanje i naricanje za umrlim, ili zbog nečije smrti čupati kosu i haljine sa sebe jeste strogo zabranjeno, i to je veliki haram koji vodi do vrata nevjerstva. U ovo spada i izgovaranje riječi koje ga

mogu odvesti u nevjerništvo: "Što ovo baš mene snađe?" ili "Šta sam ja Allahu zgriješio pa da me ovo snađe?" i dr. Sunnet je pravovjernih i od Allaha upućenih, da prilikom musibeta (nesreće) kažu: *Inna lillahi ve inna ilejhi radži'un*", ili da kažu *Bismillah*, ili da kažu *El-hamdu lillah* - jer je osobina istinskih mu'mina da se Allahu zahvaljuju i kada im je dobro i kada im je loše, tj. kada su u iskušenju.

V. sura El-Beqare, 155-157, El-Mubarekfouri, Safijurahmman. – "Zapečaćeni džennetski napitak", str. 295.

١٣٦ - عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَ: ((لَمَّا اشْتَكَى النَّبِيُّ ﷺ ذَكَرَ بَعْضُ نِسَائِه كَنِيسَةً رَأَيْنَهَا بِأَرْضِ الْحَبَشَةِ، يُقَالُ لَهَا: مَارِيَةُ - وَكَانَتْ أُمُّ سَلَمَةَ وَأُمُّ حَبِيبَةَ أَتَتَا أَرْضَ الْحَبَشَةِ - فَذَكَرَتَا مِنْ حُسْنِهَا وَتَصَاوِيرَ فِيهَا، فَرَفَعَ رَأْسَهُ ﷺ وَقَالَ: أُولَئِكَ إِذَا مَاتَ فِيهِمْ الرَّجُلُ الصَّالِحُ بَنَوْا عَلَى قَبْرِهِ مَسْجِداً، ثُمَّ صَوَّرُوا فِيهِ تِلْكَ الصُّوَرَ أُولَئِكَ شِرَارُ الْخَلْقِ عِنْدَ اللَّهِ)).

136. Od Aiše, radijellahu 'anha, prenosi se da je rekla: "Kada se razbolio Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, (pred smrt), spomenule su mu njegove žene Ummu Seleme i Ummu Habiba, radijellahu 'anhuma, jednu crkvu u Abesiniji koju su zvali Marija, govoreći mu o njenoj ljepoti i nacrtanim slikama u njenoj unutrašnjosti. Tada Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, po-

diže svoju glavu i reče: "To su oni koji, kada im umre neki dobar čovjek, podignu na njegovom kaburu bogomolju, a zatim unutar nje nacrtaju te slike. Oni su najgora stvorenja kod Allaha".

Ovaj hadis je iz mnogo razloga vrlo zanimljiv. Mnogi islamski učenjaci uvrstili su ga u svoja akaidska djela. Ovi ljudi, koji su u hadisu okarakterisani kao najgora stvorenja kod Allaha, zaslužili su to zbog svog kufra, svog nevjerovanja, preko kojeg su upali i objedinili dvije zablude:

a) pravljenje bogomolja na kaburima,

b) crtanje slika i pravljenje kipova unutar bogomolja.

Ovaj hadis je, ujedno, dokaz da je vjera svih Allahovih poslanika, islam, odnosno da Isa, a.s., nije došao sa onim što danas kršćani i propovijedaju, niti je Musa, a.s., došao sa onim što danas jevreji rade, iako se oni neprestano pozivaju, u svojim djelima, na ovu dvojicu Allahovih robova i poslanika.

١٣٧ - عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي مَرَضِهِ الَّذِي لَمْ يَقُمْ مِنْهُ: ((**لَعَنَ اللَّهُ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ**)).

قَالَتْ: وَلَوْلا ذَلِكَ أُبْرِزَ قَبْرُهُ غَيْرَ أَنَّهُ خُشِيَ أَنْ يُتَّخَذَ مَسْجِداً.

137. Od Aiše, radijellahu 'anha, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao za vrijeme svoje bolesti od koje se nije oporavio (pred smrt): "Allah je prokleo židove i krš-

ćane, uzeli su grobove svojih poslanika za bogomolje!"

I ova izjava Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, jeste bitna odrednica u islamskom akaidu (ispravnom vjerovanju). Ovaj hadis vezan je za bojazan Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, da mu, nakon njegove smrti, ne bude kabur pretvoren u mjesto obavljanja namaza. Na ovaj način se zatvaraju vrata mnogoboštva i idolatrije (širka), jer ukoliko bi kaburovi bili mjesto klanjanja, vrlo lahko bi i oni u kaburovima postali predmetom obožavanja. I mnogi drugi hadisi ukazuju na zabranu gradnje džamija na kaburovima, zatim na zabranu osvjetljavanja kaburova i, analogno tome, ukrašavanje kaburova cvijećem, vijencima i sl. Sve su ovo nemuslimanski postupci koji sa islamom nemaju ništa zajedničko.

١٣٨ – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ((مَنْ شَهِدَ الْجِنَازَةَ حَتَّى يُصَلِّيَ عَلَيْهَا فَلَهُ قِيرَاطٌ. وَمَنْ شَهِدَهَا حَتَّى تُدْفَنَ فَلَهُ قِيرَاطَانِ. قِيلَ: وَمَا الْقِيرَاطَانِ؟ قَالَ: مِثْلُ الْجَبَلَيْنِ الْعَظِيمَيْنِ)).

وَلِمُسْلِمٍ: ((أَصْغَرُهُمَا مِثْلُ أُحُدٍ)).

138. Od Ebu Hurejrea, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Ko prisustvuje dženazi i klanja je ima nagradu jedan kirat, a ko sačeka dok se ona zakopa ima dva kirata." Upitaše ga: Koliko je to

dva kirata? "Kao dva velika brda," odgovori Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem

Iz hadisa je vidljivo kolika je nagrada i koliki je sevap za onoga koji prisustvuje dženazi. Prikazivanje nagrade duhovnog svijeta u materijalnom obliku jeste srž šeriatskih tekstova (Kur'an i Sunnet), kako bi bili lakše shvaćeni od strane ljudi. (Jezgrovit govor je bila velika mu'džiza Allahovog Poslanika.)

Kod Muslima stoji: "Manji od njih je poput brda Uhuda."

Uhud je brdo nadomak Medine sa velikim značajem za islam. Tu se odigrala jedna od najvažnijih bitaka u historiji islama, između muslimana i idolopoklonika (mušrika) treće godine po Hidžri, što odgovara 625. godini po Isau, a.s.

ZEKJAT – كتابُ الزكاةِ

﴿وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلاَ يُنفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللّهِ فَبَشِّرْهُم بِعَذَابٍ أَلِيمٍ * يَوْمَ يُحْمَى عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَى بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَـذَا مَا كَنَزْتُمْ لأَنفُسِكُمْ فَذُوقُواْ مَا كُنتُمْ تَكْنِزُونَ﴾

Onima koji zlato i srebro gomilaju i ne troše ga na Allahovom Putu - navijesti bolnu patnju na Dan kad se ono u vatri džehennemskoj bude usijalo, pa se njime čela njihova i slabine njihove i leđa njihova budu žigosala. Ovo je ono što ste za sebe zgrtali, iskusite zato kaznu za ono što ste gomilali! – (Et-Tewbe, 34, 35.)

Pojam zekjata dolazi od arapske riječi *zekatun* - što znači čistoća, neporočnost, milostinja. U fikhskoj nauci zekjat se definira kao "Izdvajanje određene sume iz imetka odredjene osobe koji dostižu nisab, i dijeljenje tog izdvojenog imetka siromašnima, ugroženima ili u neke druge vidove dobročinstva. Zekjat je osnovni materijalni ibadet u islamu i jedan od temelja islama. Na mnogim mjestima u Kur'anu žekjat je spomenut uporedo sa namazom, koji je glavni tjelesni ibadet u Allahovoj vjeri. Ovo se

tumači na taj način, kako kažu islamski klasici, da Allah neće primiti namaz od onoga koji klanja, a ne daje zekjat iako je u mogućnosti. Zekjat postaje materijalna obaveza muslimana onda kada posjeduje nisab na imetak koji treba ispunjavati određene šartove (uvjete). Nisab je najmanja potrebna količina imetka koji podliježe zekjatu. Da bi musliman bio obuhvaćen farzom zekjata, mora ispunjavati slijedeće uvjete:

a) da je musliman, punoljetan i umno zdrav,

b) da je (zakonski) vlasnik imovine koja podliježe zekjatu,

c) da posjeduje nisab,

d) da je imovina pod njegovom kontrolom najmanje godinu dana.

١٣٩ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِمُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ - حِينَ بَعَثَهُ إِلَى الْيَمَنِ -: ((**إِنَّكَ سَتَأْتِي قَوْماً أَهْلَ كِتَابٍ. فَإِذَا جِئْتَهُمْ: فَادْعُهُمْ إِلَى أَنْ يَشْهَدُوا أَنْ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللَّهِ. فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ فَأَخْبِرْهُمْ: أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ. فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ، فَأَخْبِرْهُمْ: أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً، تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ فَتُرَدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ. فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ، فَإِيَّاكَ وَكَرَائِمَ أَمْوَالِهِمْ. وَاتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ. فَإِنَّهُ لَيْسَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ**)).

صدقة: زكاة، وسميت الزكاة صدقة لأنها دليل على الصدق في الإيمان.

كرائم: جمع "كريمة" أي نفيسة.

139. Od Abdullaha b. Abbasa, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao Muazu b. Džebelu, radijellahu 'anhu, kada ga je (kao daiju – onoga koji širi islam) slao u Jemen: "Uistinu ćeš doći narodu od Ehlu Kitaba (židovi i kršćani), pa kada do njih stigneš, prvo ih pozovi da posvjedoče da ne postoji niko ko zaslužuje da se obožava osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik. Ako ti se odazovu i prihvate, onda ih obavijesti da im je Allah propisao pet obaveznih namaza u toku dana i noći. Ako ti se odazovu i prihvate, onda ih obavijesti da im je Allah propisao (učinio obaveznim) zekjat, koji se uzima od njihova bogatstva, a dijeli se njihovim siromasima. Ako ti se odazovu i prihvate, onda se pazi da im ne uzmeš njihov najkvalitetniji imetak, i boj se dove mazluma (onog kome je učinjena nepravda), jer, zaista, između njegove dove i Allaha nema pregrade!

Navedeni hadis je jedna od najvažnijih i najvećih izreka Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, u kojoj su sadržani mnogi dijelovi islama. U ovom hadisu govori se o načinu pozivanja u islam, zatim o akaidu, fikhu, dovi, ahlaku... U ovom hadisu spomenut je i zekjat kao jedan od najbitnijih dijelova

islama. Iz hadisa je jasno da se zekjat uzima samo od bogatih muslimana i prosljeđuje siromašnim muslimanima, koji su u jednoj od osam grupa koje mogu uzeti, tj. primiti zekjat, a koje su spomenute u suri "Tevba", 60. Prilikom uzimanja (sakupljanja) zekjata ne uzima se najkvalitetniji imetak, a ni najlošiji, nego srednji. I ovdje je vidljivo da je islam put sredine i vjera umjerenosti, jer ukoliko bi se uzimao najbolji imetak, to bi bila nepravda prema onima koji daju zekjat, a ukoliko bi se uzimao najlošiji imetak, to je, onda, nepravda prema siromasima, a dova onoga kome je učinjen zulum (nepravda) kod Allaha je primljena. Pravo na zekjat imaju siromasi i bijednici, oni koji rade na njegovu skupljanju, oni koji rade na Allahovu Putu, prezaduženi, zarobljeni, putnici namjernici, te da bi se pridobili nemuslimani za islam.

١٤٠ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

((لَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسِ أَوَاقٍ صَدَقَةٌ. وَلا فِيمَا دُونَ خَمْسِ ذَوْدٍ صَدَقَةٌ. وَلا فِيمَا دُونَ خَمْسَةِ أَوْسُقٍ صَدَقَةٌ)).

أَواق: جمع "أُوقية" وهي تعادل أَربعين درهماً.

ذود: الذود يطلق على الثلاث من الإبل إلى العشر.

أَوسق: جمع "وَسق" وهو ستون صاعاً بالصاع النبوي.

140. Od Ebu Seida el-Hudrija, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Nema zekjata na srebreni kovani novac ako ga je manje od pet oka, i

nema zekjata na deve ako ih je manje od pet zevda, niti ima zekjata na plodove i žito ako ih je manje od pet tovara."

Prvi dio hadisa govori o zekjatu na srebreni kovani novac, tj. o zekjatu na srebro. Konkretno, potreban nisab za izdavanje zekjata na srebro jeste 641,50 g. srebra. Nisab za zekjat na zlato jeste 91,60 g. Nisab za gotovinu se određuje prema cijeni nisaba na zlato ili srebro. Ukoliko musliman bude posjedovao ovu ili veću količinu srebra, zlata i gotovine koja je tokom jedne godine bila kod njega, a iz koje nije imao potrebu uzimati radi svakodnevnih potreba, onda on izdvaja 2,5% tog imetka i daje se na ime zekjata.

Drugi dio hadisa govori o zekjatu na deve, tj. o zekjatu na stoku. Zekjat se daje na bravčad (ovce i koze), goveda i deve. Nisab u zekjatu na bravčad (sitnu stoku) jeste 40 komada. Nisab za krupnu stoku (goveda) jeste 30 komada, a zekjat na deve jeste 5 komada. Bitan uvjet kod zekjata na stoku jeste da trebaju na slobodnoj ispaši provesti pola godine i više, te biti u posjedu vlasnika najmanje godinu dana. Krupna stoka, pored ovoga, ne smije biti stoka za obrađivanje zemlje. Kada se postigne potreban nisab za zekjat na stoku, onda se izdvaja po jedan komad navedene stoke.

Treći dio hadisa govori o zekjatu na usjeve, tj. poljoprivredne proizvode. Osnovni poljoprivredni proizvodi na koje se daje zekjat jesu: pšenica, ječam, hurme i suho grožđe, premda se, u osnovi, zekjat daje na sve poljoprivredne proizvode, tj. na sve ono što se koristi kao osnovna hrana, a može dugo da traje

bez potrebnih mjesta zaštite. Imam Ebu Hanife, r.a., smatra da na poljoprivredne proizvode nije uvjetovan nisab, nego da se daje svejedno radilo se o maloj ili velikoj količini. Ukoliko je to višak od osnovnih potreba. Većina islamskih učenjaka smatra da zekjat na poljoprivredne proizvode daje osoba koja posjeduje veću količinu od 5 viskova, a to u kilogramima iznosi 653 kg. Bitan uvjet kod zekjata na poljoprivredne proizvode, i to na osnovu hadisa Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, jeste da se daje 10% nisabskog iznosa zekjata na poljoprivredne proizvode ukoliko je njihovo natapanje bilo prirodnim putem (kiša i sl.). Međutim, ukoliko je natapanje poljoprivrednih proizvoda bilo vještačkim putem (mašine, radna snaga), onda se na ime zekjata izdvaja 5% nisabskog iznosa.

١٤١ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ:
((لَيْسَ عَلَى الْمُسْلِمِ فِي عَبْدِهِ وَلا فَرَسِهِ صَدَقَةٌ)).
وَفِي لَفْظٍ: ((إِلاَّ زَكَاةَ الْفِطْرِ فِي الرَّقِيقِ)).

141. Od Ebu Hurejrea, radijellahu 'anhu, se prenosi da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Muslimanu nema zekjata za njegova roba i njegova konja."

Iz hadisa je jasno da se ne daje zekjat na roba i na konje. Zekjat se daje na ostvarene prihode, a ne na sredstva. Analogno tome, nema muslimanu zekjata na nekretnine poput stana, kuće, kućnih potrepština,

automobila, i sl. - ako služe za ličnu upotrebu. Ipak, imam Ebu Hanife, iz svoje predostrožnosti, drži da je potrebno i na konje izdvojiti zekjat ukoliko se oni drže kao ergela, tj. za priplod, te ako su pomiješani konji i kobile i ako su na slobodnoj ispaši više od godinu dana, tada se od vrijednosti konja u novcu izdvaja 2,5% na ime zekjata.

١٤٢ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: ((بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عُمَرَ رضي الله عنه عَلَى الصَّدَقَةِ. فَقِيلَ: مَنَعَ ابْنُ جَمِيلٍ وَخَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ، وَالْعَبَّاسُ عَمُّ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَا يَنْقِمُ ابْنُ جَمِيلٍ، إِلاَّ أَنْ كَانَ فَقِيراً: فَأَغْنَاهُ اللَّهُ؟ وَأَمَّا خَالِدٌ: فَإِنَّكُمْ تَظْلِمُونَ خَالِداً. وَقَدْ احْتَبَسَ أَدْرَاعَهُ وَأَعْتَادَهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ. وَأَمَّا الْعَبَّاسُ: فَهِيَ عَلَيَّ وَمِثْلُهَا. ثُمَّ قَالَ: يَا عُمَرُ، أَمَا شَعَرْتَ أَنَّ عَمَّ الرَّجُلِ صِنْوُ أَبِيهِ؟)).

أدراعه وأعتاده: هي آلات الحرب من السلاح والدواب.

صِنْوُ أبيه: مثل أبيه وشبيه به.

142. Od Ebu Hurejrea, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, poslao Omera da sakupi zekjat, pa mu bi rečeno: "Ibn Džemil, Halid b. Velid i Abbas b. Abdul Muttalib, amidža Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, nisu ga dali." Reče Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem: "Ibn Džemil ne poriče zekjat, nego je on bio siromah, pa ga je Allah učinio bogatim. A što se tiče Hali-

da, prema njemu činite nepravdu. On je kod sebe zadržao svoje pancire i svoju vojnu opremu, (za borbu) na Allahovom Putu. Što se tiče Abbasa, njemu je zekjat obavezni doprinos i sa njim još toliko." Nakon toga je rekao: "Omere, zar ne znaš da je čovjekov amidža rođeni brat njegova oca?!"

Iz hadisa se vidi da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, garantovao za svog amidžu da će dati obavezni zekjat i još više od toga, jer je on amidža Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, koji neće staviti svoj obraz pod noge. U ovom kontekstu se da razumjeti i zadnji dio hadisa. Također, iz hadisa je jasno da sakupljači zekjata trebaju biti učeni ljudi, upućeni u islamske propise i propise skupljanja zekjata. Jasno je iz hadisa da stvari (oprema) potrebna za borbu na Allahovom Putu ne podliježu zekjatu.

32- Poglavlje o sadekatu-l-fitru – بابُ صدقةِ الفِطر

Sadekatu-l-fitr, ili kako je to kod nas uobičajeno vitre, jeste vadžibska obaveza svakom muslimanu koji ima mogućnosti za nju. To znači, ako je obavi, bit će od Allaha nagrađen, a ako je izostavi, imat će ukor od Allaha, dž.š. Svrha sadekatu-l-fitra jeste čišćenje muslimana od grijeha koji se nakupe kod njega tokom posta mjeseca ramazana. Također, svrha sadekatul-l-fitra jeste i opskrba siromašnih muslimana kako bi i oni bajramske dane doživjeli kao dane rahatluka i

radosti. Upravo iz ovih razloga propisivanja sadekatu-l-fitra, proizlazi i obaveza njegova davanja u posljednjim danima ramazana, a najbolje i najefdalnije ga je dati s pojavom zore prvog bajramskog dana (Ramazanski bajram) pa do pred sam čin klanjanja bajram- namaza.

١٤٣ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ: ((فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صَدَقَةَ الْفِطْرِ - أَوْ قَالَ رَمَضَانَ - عَلَى الذَّكَرِ وَالأُنْثَى وَالْحُرِّ وَالْمَمْلُوكِ: صَاعاً مِنْ تَمْرٍ، أَوْ صَاعاً مِنْ شَعِيرٍ. قَالَ: فَعَدَلَ النَّاسُ بِهِ نِصْفَ صَاعٍ مِنْ بُرٍّ، عَلَى الصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ)).

وَفِي لَفْظٍ: ((أَنْ تُؤَدَّى قَبْلَ خُرُوجِ النَّاسِ إِلَى الصَّلاةِ)).

بُر: قمح.

143. Od Abdullaha b. Omera, radijellahu 'anhuma, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, odredio (davanje) sadekatu-l-fitra, ili je rekao ramazanski sadekatu-l-fitr, na mušku i žensku osobu i na roba, i to sa (četiri pregršti) hurmi ili sa' ječma. Potom je svijet (u vrijeme Mu'avije) to izjednačio sa polovinom sa'a (dvije pregršti) pšenice, za malo i veliko (mlado i staro).

Sadekatu-l-fitr se daje za svaku osobu koju kućedomaćin izdržava, bila ona malodobna ili odrasla, slobodna ili rob. U ovo ne ulaze odmetnici i otpadnici od vjere (komunisti) niti idolopoklonici i višebošci

(mušrici). Sadekatu-l-fitr iznosi jednu polovinu sa'a pšenice, što odgovara količini 1 dg i 666 g, ili čitav sa' ječma, što odgovara 3 kg i 332 g, ili hurme ili suhog grožđa - po osobi. Veliki broj islamskih učenjaka ranijih i kasnijih generacija smatra da se sadekatu-l-fitr može dati i u novcu, jer je svrha sadekatu-l-fitra unošenje radosti u srca ljudi. To se objašnjava i tako što je u vrijeme Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, bio mali broj ljudi koji su posjedovali novac te im je daleko lakše bilo na ime sadekatu-l-fitra izdvojiti hranu i namirnice. Naprotiv, danas je najlakši i najjednostavniji način davanja u novcu, posebno ako se ima u vidu da se sadekatu-l-fitr šalje i iz udaljenih mjesta te da je novac sredstvo koje je u današnjem dobu najpotrebnije ljudima. Na ovaj način se ne mijenja suština i mudrost ovog propisa.

١٤٤ – عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ﷺ قَالَ: ((كُنَّا نُعْطِيهَا فِي زَمَنِ ﷺ صَاعاً مِنْ طَعَامٍ، أَوْ صَاعاً مِنْ شَعِيرٍ، أَوْ صَاعاً مِنْ أَقِطٍ، أَوْ صَاعاً مِنْ زَبِيبٍ. فَلَمَّا جَاءَ مُعَاوِيَةُ، وَجَاءَتِ السَّمْرَاءُ، قَالَ: أَرَى مُدّاً مِنْ هَذِهِ يَعْدِلُ مُدَّيْنِ. قَالَ أَبُو سَعِيدٍ: أَمَّا أَنَا: فَلا أَزَالُ أُخْرِجُهُ كَمَا كُنْتُ أُخْرِجُهُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ)).

أَقِط: لبن مجفف لم تنزع زبدته.

السَّمراء: القمح الشامي.

المُدُّ: حفنة بملء كفي الرَّجلِ المعتدل الكفين.

144. Od Ebu Seida el - Hudrija, radijellahu 'anhu, prenosi se kako je rekao: "Mi smo u doba Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, davali po jedan sa' hrane (pšenice), ili jedan sa' hurmi, ili jedan sa' ječma, ili jedan sa' sira, ili jedan sa' suhog grožđa (grožđica). Kada je došao Muavija (za halifu), došla je i sirijska pšenica, pa je i on rekao: "Čini mi se da je jedan mudd (pregršt) ove pšenice koliko dva mudda (dvije pregršti drugih namirnica)." Rekao je Ebu Seid (prenosilac ovog hadisa):
"Što se tiče mene, ja sam nastavio davanje po svojoj praksi. "

Onaj ko želi dati vitre u hrani može izdvojiti za tu praksu namirnice zobastog oblika - rižu, grah, grašak. Može izdvojiti i brašno, hurme, sir, ječam, pšenicu... Treba voditi računa da udijeli ono što je najlakše za iskoristiti radi spremanja hrane i što je ljudima najpotrebnije. U određivanju visine sadekatu-l-fitra, danas se kod muslimana, Bosne, Sandžaka, itd. uzima protivrijednost jednodnevne ishrane čovjeka, koja obuhvata dva obroka, imajući u vidu da je svrha da se njim pomogne siromahu da se njim prehrani,a da bi se izbjegle manipulacije ovim propisom način određivanja visine sadekatu-l-fitra nam izgleda najprihvatljiviji.

POST – كِتَابُ الصِّيَامِ

﴿شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِيَ أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيدُ اللّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلاَ يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُواْ الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُواْ اللّهَ عَلَى مَا هَدَاكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾

U mjesecu ramazanu počelo je objavljivanje Kur'ana, koji je putokaz ljudima i jasan dokaz pravog puta i razlikovanje dobra od zla. Ko od vas u tom mjesecu bude kod kuće, neka ga u postu provede, a ko se razboli ili se na putu zadesi, neka isti broj dana naposti, - Allah želi da vam olakša, a ne da poteškoće imate -, da određeni broj dana ispunite, i da Allaha veličate zato što vam je ukazao na pravi put, i da zahvalni budete. (El – Beqare, 185.)

Post ili savm (sijam) jedan je od pet temelja ili pet stubova islama. Jezičko značenje riječi savm (post) izvodi se iz oblika glagola same - jesumu - što znači:

ušutiti se, stišati se, stajati bez hrane, ustezati se od nečega...

U šeriatskoj terminologiji, post je sustezanje od jela, pića i svih tjelesnih prohtjeva (spolnog odnosa i dr.) od početka zore pa do zalaska Sunca.

Post je propisan u Medini 3. godine po Hidžri kao post 10. muharrema (Jevmu-l-'ašura), da bi kasnije bio zamijenjen postom mjeseca ramazana. Također, propisan je i post koji ima funkciju vjerskog sankcionisanja (keffare) i to za prekršaj zakletve (post od 3 dana), zatim zbog jedne od formi otkaza braka rasprostranjen u predislamskom periodu, tzv. zihar (post 60 dana uzastopno), zatim zbog prekršaja kod obavljanja hadžskih obreda, itd.

١٤٥ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ((لا تَقَدَّمُوا رَمَضَانَ بِصَوْمِ يَوْمٍ، أَوْ يَوْمَيْنِ إِلاَّ رَجُلاً كَانَ يَصُومُ صَوْماً فَلْيَصُمْهُ)).

لاتَقَدَّموا: أَصله لاتتقدموا.

145. Od Ebu Hurejrea, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Nemojte postiti dan ili dva prije ramazana - osim ako to nije post koji je neko ranije započeo (onda neka ga posti)."

Postiti neposredno pred ramazan dan ili dva, odnosno isto tako poslije ramazana, u vrijeme Bajrama, nije dozvoljeno zbog toga da narod to ne bi prihvatio jednog dana kao nešto obavezno, te da ne bi i te dane

priključili ramazanu. Poznato je da su najpoznatiji drugovi Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, poput Abdullaha b. Omera, r.a., prekidali svoj dobrovoljni post pred sami ramazan. Dozvoljeno je postiti dan ili dva prije ramazana ukoliko je neko ranije započeo sa napaštanjem propuštenog posta, ili sa postom zavjetnog posta, ili, pak, posta kefareta (otkupa), pa taj započeti post u kontinuitetu bude trajao sve do ramazana.

١٤٦ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّه ﷺ يَقُولُ: **((إِذَا رَأَيْتُمُوهُ فَصُومُوا، وَإِذَا رَأَيْتُمُوهُ فَأَفْطِرُوا، فَإِنْ غُمَّ عَلَيْكُمْ فَاقْدُرُوا لَهُ))**.

غُمَّ: حال بينكم وبين رؤيته شيء كغيم وقَتَر.

فاقدروا له: أي أَكملوا عِدَّة شعبان ثلاثين يوماً.

146. Od Abdullaha b. Omera, radijellahu 'anhuma, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Kada vidite mlađak (ramazana), postite, a kada ga (opet) vidite (na kraju mjeseca), prestanite s postom! Ukoliko bude zastrt oblakom (nevidljiv), odredite ga (računanjem)!"

U hadisu se spominje mladi mjesec (mlađak) kao osnovna odrednica pri određivanju početka i kraja posta, tj. mjeseca ramazana. Velika većina islamskih učenjaka stoji na stanovištu, na osnovu ovoga hadisa, da post postaje obavezan i postaje punovažan onda

kada se vidi mlađak za ramazan, a u slučaju oblačnosti, onda sa stupanjem 30. dana ša'bana (prije ramazana). Nije zabranjeno pitati astronome i oslanjati se na njihovo mišljenje, naročito ako je ono jednoglasno.

١٤٧ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ((**تَسَحَّرُوا فَإِنَّ فِي السَّحُورِ بَرَكَةً**)).

السَّحور: بفتحِ السين، مايُتَسحرُ به. وبضمها، الفعل. والبركة تشمل الوقت ومايتسحر به من مأكول ومشروب.

147. Od Enesa b. Malika,a radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Ustajte na sehur, uistinu je u njemu berićet."

Prema jednoglasnom stavu islamskih učenjaka, na osnovu navedenog i drugih hadisa, lijepo je i pohvalno uz ramazan pred zoru ustati na sehur (ili sufur, kako ga nazivaju muslimani Sandžaka, Kosova, itd.), makar to bio gutljaj vode ili zalogaj hrane.

١٤٨ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ رضي الله عنهما قَالَ: **((تَسَحَّرْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. ثُمَّ قَامَ إِلَى الصَّلاةِ. قَالَ أَنَسٌ: قُلْتُ لِزَيْدٍ: كَمْ كَانَ بَيْنَ الأَذَانِ وَالسَّحُورِ؟ قَالَ: قَدْرُ خَمْسِينَ آيَةً))**.

148. Od Enesa b. Malika, radijellahu 'anhu, prenosi se kako je Zejd b. Sabit, radijellahu 'anhu,

rekao: "Sehurili smo (jednom prilikom) sa Allahovim Poslanikom, sallellahu 'alejhi ve sellem, nakon čega je ustao da klanja namaz." Upitao sam", reče Enes b. Malik, radijellahu 'anhu, "Koliko je bilo vremena između (sabahskog) ezana i sehura?" "Otprilike koliko se može proučiti pedeset ajeta", reče Zejd, radijellahu 'anhu.

Vrijeme nakon sehura, do početka sabahskog namaza, treba provoditi u zikru, učenju Kur'ana i drugom ibadetu. Preporučuje se, kao najefdalnije, traženje oprosta i donošenje istigfara, izgovarajući ESTAGFIRULLAH, ESTAGFIRULLAH... i to na osnovu nekih kur'anskih ajeta i drugih šerijatskih dokaza.

V. suru Ali Imran, 17.

١٤٩ – عَنْ عَائِشَةَ وَأُمِّ سَلَمَةَ رضي الله عنهما: ((أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُدْرِكُهُ الْفَجْرُ وَهُوَ جُنُبٌ مِنْ أَهْلِهِ ثُمَّ يَغْتَسِلُ وَيَصُومُ)).

149. Od Aiše i Ummu Seleme, radijellahu 'anhuma, prenosi se da bi Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, znao dočekati sabah (osvanuti) džunup, od odnosa sa nekom od supruga, a zatim bi se okupao i zapostio."

Hadis koji prenose majke pravovjernih, dvije žene Allahova Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, jeste dokaz da džunupluk ne smeta početku posta, tj. da čovjek može u vrijeme zore ući kao džunup, zatim se okupati i zapostiti. Haram je čovjeku, nakon zore u

toku posta, svjesno i namjerno stupati u spolni odnos ili na drugi način prouzrokovati ejakulaciju. Ne smeta ako čovjek, u toku dana, kada je normalno zapostio, probudi i nađe da je džunup. Okupat će se i nastaviti postiti.

١٥٠ – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنْ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: ((مَنْ نَسِيَ وَهُوَ صَائِمٌ. فَأَكَلَ أَوْ شَرِبَ، فَلْيُتِمَّ صَوْمَهُ. فَإِنَّمَا أَطْعَمَهُ اللَّهُ وَسَقَاهُ)).

150. Od Ebu Hurejrea, radijellahu 'anhu, prenosi se kako je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Ko u toku posta iz zaborava nešto pojede ili popije, neka upotpuni svoj post, jer ga je to Allah nahranio i napojio."

Kao što onaj ko zaboravi ili prespava namaz ima obavezu da ga naklanja kada se sjeti, odnosno probudi, tako isto i postač koji iz zaborava pojede ili popije nešto ima obavezu da dovrši post. I u ovome se ogleda velika milost Najmilostivijeg, Allaha, dž.š.

١٥١ – عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ قَالَ: ((بَيْنَمَا نَحْنُ جُلُوسٌ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ. فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَلَكْتُ. قَالَ: مَا أَهْلَكَكَ؟ قَالَ: وَقَعْتُ عَلَى امْرَأَتِي، وَأَنَا صَائِمٌ – وَفِي رِوَايَةٍ: أَصَبْتُ أَهْلِي فِي رَمَضَانَ – فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: هَلْ تَجِدُ رَقَبَةً تُعْتِقُهَا؟ قَالَ: لا. قَالَ: فَهَلْ تَسْتَطِيعُ أَنْ تَصُومَ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ؟

قَالَ: لا.قَالَ: فَهَلْ تَجِدُ إطْعَامَ سِتِّينَ مِسْكِيناً؟ قَالَ: لا.قَالَ: فَمَكَثَ النَّبِيُّ ﷺ فَبَيْنَا نَحْنُ عَلَى ذَلِكَ أُتِيَ النَّبِيُّ ﷺ بِعَرَقٍ فِيهِ تَمْرٌ – وَالْعَرَقُ: الْمِكْتَلُ – قَالَ: أَيْنَ السَّائِلُ؟ قَالَ: أَنَا. قَالَ: خُذْ هَذَا، فَتَصَدَّقْ بِهِ. فَقَالَ الرَّجُلُ: عَلَى أَفْقَرَ مِنِّي: يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَوَاللَّهِ مَا بَيْنَ لابَتَيْهَا – يُرِيدُ الْحَرَّتَيْنِ – أَهْلُ بَيْتٍ أَفْقَرَ مِنْ أَهْلِ بَيْتِي. فَضَحِكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَتَّى بَدَتْ أَنْيَابُهُ. ثُمَّ قَالَ: أَطْعِمْهُ أَهْلَكَ)).

وقعت على امرأتي: أي جامعتها.

عَرَق: هو المِكتل، ويصنع من سعف النخيل، ويسع (١٥) خمسة عشر صاعاً.

لابتيها: تثنية "لابة" وهي الأَرض التي تعلوها حجارة سود، والحرّتان هما الجبلان، يريد أَن المدينة تقع بين حرتين شرقية وغربية.

151. Od Ebu Hurejrea, radijellahu 'anhu, prenosi se da je rekao: "Sjedili smo jednom kod Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, kada mu dođe jedan čovjek i reče: " Allahov Poslaniče, propao sam!" Reče mu Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem: "Šta ti je?" Reče čovjek: "Spolno sam općio sa svojom ženom, a postio sam (u ramazanu)." Na to mu reče Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, "Imaš li roba da ga oslobodiš?" "Nemam," reče čovjek. "Možeš li

da postiš dva mjeseca uzastopno?" upita Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, Reče čovjek: "Ne mogu." "A imaš li mogućnosti nahraniti 60 siromaha?" upita ga Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, Reče čovjek: "Nemam,"
Potom je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, malo zašutio, i dok smo još bili tu - reče Ebu Hurejre (prenosilac hadisa) – donesoše Allahovom Poslaniku, s.a.v.s torbu sa hurmama, pa upita Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem: "Gdje je onaj što je pitao?" On reče: "Evo me." Reče mu Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem: "Uzmi ove hurme i podijeli ih na ime milostinje (sadake)."
"Je li siromašnijem od mene, Allahov Poslaniče? Allaha mi, između dva njena kamenjara (dva krša Medine) nema nikog siromašnijeg, od mojih ukućana."Nasmija se nakon ovoga, Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, tako da mu se ukazaše zubi i reče: "Nahrani njima svoje ukućane."

I u ovom hadisu vidljiv je i izražen izvanredan ahlak (lijepi moral) Allahovog Poslanika, s.a.v.s, i njegov prelijepi postupak sa njegovim drugovima i pomagačina, što treba biti smjernica i vodilja svakom muslimanu i svakom pozivaču u islam.

Kefaret je po šeriatu čin pokajanja i iskupljanja za namjerno pokvareni post. Onaj ko podliježe kefaretu treba, prije svega, osloboditi roba. U današnjem vaktu, kada robova nema, bar ne u zvaničnom smislu,

onda je obaveza onome ko čini kefaret da isposti uzastopno, bez prekida, dva mjeseca, pokvareni dan posta. Ukoliko to nije u stanju, onda će nahraniti 60 siromaha svojom svakodnevnom, prosječnom ishranom (ručak i večera) ili jednog siromaha sa 60 ovakvih obroka.

33- Poglavlje o postu u toku putovanja i u drugim prilikama – بابُ الصومِ فِي السَّفر وغيرِهِ

Većina islamskih učenjaka smatra da je bolje i efdalnije postiti na putu za onoga kome to ne predstavlja poteškoću. Islam je vjera lahkoće, stoga i ovdje čovjek treba uzeti ono što mu je lakše, naravno pod uvjetom da je to dozvoljeno. Ako je osobi lakše postiti prilikom putovanja nego kasnije napaštati, onda je takvoj osobi post na putu efdalniji. Međutim, ukoliko mu je lahko napostiti, onda je za njega bolje da tokom putovanja ne posti. Naročito ako teško podnosi post u putovanju.

١٥٢ – عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها: ((أَنَّ حَمْزَةَ بْنَ عَمْرٍو الأَسْلَمِيَّ قَالَ لِلنَّبِيِّ ﷺ: أَأَصُومُ فِي السَّفَرِ؟ – وَكَانَ كَثِيرَ الصِّيَامِ – فَقَالَ: إِنْ شِئْتَ فَصُمْ وَإِنْ شِئْتَ فَأَفْطِرْ)).

152. Od Aiše, radijellahu 'anha, prenosi se da je Hamza b. Amre el-Eslemi upitao Allahova Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem: "Hoću li postiti na putovanju (a uobičajio je da mnogo posti)?"

Reče mu Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem: "Ako hoćeš, posti, a ako nećeš, nemoj."

١٥٣ – عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ: ((كُنَّا نُسَافِرُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَلَمْ يَعِبِ الصَّائِمُ عَلَى الْمُفْطِرِ. وَلا الْمُفْطِرُ عَلَى الصَّائِمِ)).

153. Od Enesa b. Malika, radijellahu 'anhu, prenosi se kako je rekao: "Bili smo na putovanju sa Allahovim Poslanikom, sallellahu 'alejhi ve sellem. Postači nisu prigovarali onima što ne poste niti su oni što ne poste prigovarali šta postačima."

١٥٤ - عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رضي الله عنه قَالَ: ((خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ. فِي حَرٍّ شَدِيدٍ، حَتَّى إِنْ كَانَ أَحَدُنَا لَيَضَعُ يَدَهُ عَلَى رَأْسِهِ مِنْ شِدَّةِ الْحَرِّ. وَمَا فِينَا صَائِمٌ إِلاَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَوَاحَةَ)).

154. Od Ebu Derdaa, radijellahu 'anhu, prenosi se kako je rekao: "Izišli smo sa Allahovim Poslanikom, sallellahu 'alejhi ve sellem, u mjesecu ramazanu (u jednu od borbi), po žestokoj vrućini, tako da bi čovjek, zbog jake žege, stavljao ruku na svoju glavu. Među nama, niko nije postio izuzev Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, i Abdullaha b. Revahe."

Abdullah b. Revaha, r.a., poznati je ashab (drug) i pjesnik Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sel-

lem, Poginuo je kao šehid u bici na M'uti 7. godine po Hidžri ili 629. godine po Isau, a.s.

١٥٥ - عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنهما قَالَ: ((كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي سَفَرٍ. فَرَأَى زِحَاماً وَرَجُلاً قَدْ ظُلِّلَ عَلَيْهِ، فَقَالَ: مَا هَذَا؟ قَالُوا: صَائِمٌ. قَالَ: لَيْسَ مِنْ الْبِرِّ الصِّيَامُ فِي السَّفَرِ)).

وَفِي لَفْظٍ لِمُسْلِمٍ: ((عَلَيْكُمْ بِرُخْصَةِ اللَّهِ الَّتِي رَخَّصَ لَكُمْ)).

155. Od Džabira b. Abdullaha, radijellahu 'anhu, prenosi se da Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, bijaše na putovanju pa je vidio grupu ljudi, među njima čovjeka kome je pravljen hlad. Upita Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem: "Šta je ovo?" Rekoše mu: "To je postač." "Nije dobročinstvo postiti na putu, reče Allahov Poslanik, s.a.v.s. " Kod Muslima stoji: "Uzmite olakšicu koju vam je Allah dao."

١٥٦ - عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ: ((كَانَ يَكُونُ عَلَيَّ الصَّوْمُ مِنْ رَمَضَانَ، فَمَا أَسْتَطِيعُ أَنْ أَقْضِيَ إلاَّ فِي شَعْبَانَ)).

156. Od Aiše, radijellahu 'anha, prenosi se da je rekla: "Imala sam propuštenog ramazanskog posta i nisam bila u mogućnosti da ga napostim, nego tek u ša'banu (pred ramazan)."

Žena koja u toku ramazana dobije menstruaciju (hajz) neće postiti niti klanjati. Propuštene dane posta će napostiti kada joj to bude najlakše do idućeg

ramazana, a propuštene namaze ne treba naklanjavati. Prema mišljenju nekih poznatih ashaba Allahovog Poslanika, s.a.v.s, kao što su Ebu Hurerje, Ibn Abbas, r.a., ukoliko čovjek ili žena iz određenih razloga ne stignu napostiti propuštene dane posta iz mjeseca ramazana, a dođe mu i drugi ramazan, obaveza mu je ispostiti novi ramazan, a zatim napostiti dane koje nije postio proteklog ramazana, i još sa svakim napoštenim danom nahraniti jednog siromaha. Razlog za propuštanje posta za muškarca može biti bolest ili putovanje.

١٥٧ - عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: ((مَنْ مَاتَ وَعَلَيْهِ صِيَامٌ صَامَ عَنْهُ وَلِيُّهُ)). وَأَخْرَجَهُ أَبُو دَاوُد وَقَالَ " هَذَا فِي النَّذْرِ، وَهُوَ قَوْلُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ ".

157. Od Aiše, radijellahu 'anha, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Ko umre, a na njemu ostane dug posta, postit će za njega njegov staratelj (najbliži rođak, velijj)".

١٥٨ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما قَالَ: ((جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ أُمِّي مَاتَتْ وَعَلَيْهَا صَوْمُ شَهْرٍ. أَفَأَقْضِيهِ عَنْهَا؟ فَقَالَ: لَوْ كَانَ عَلَى أُمِّكَ دَيْنٌ أَكُنْتَ قَاضِيَهُ عَنْهَا؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: فَدَيْنُ اللَّهِ أَحَقُّ أَنْ يُقْضَى)).

وَفِي رِوَايَةٍ: ((جَاءَتِ امْرَأَةٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ أُمِّي مَاتَتْ وَعَلَيْهَا صَوْمُ نَذْرٍ. أَفَأَصُومُ عَنْهَا؟ فَقَالَ: أَرَأَيْتِ لَوْ كَانَ عَلَى أُمِّكِ دَيْنٌ فَقَضَيْتِيهِ، أَكَانَ ذَلِكِ يُؤَدِّي عَنْهَا؟ فَقَالَتْ: نَعَمْ. قَالَ: فَصُومِي عَنْ أُمِّكِ)).

158. Od Abdullaha b. Abbasa, radijellahu 'anhu, prenosi se kako je rekao "Allahovom Poslaniku, sallellahu 'alejhi ve sellem, dođe jedan čovjek i reče mu: "Allahov Poslaniče, umrla mi je majka, a ostao joj je mjesec posta (kao dug), pa mogu li ga ja za nju napostiti?" Reče mu Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem.; "Da je tvoja majka ostavila kakav dug, bili ga ti izmirio?" Čovjek reče: "Bih". "Dug prema Allahu najpreči je da se podmiri."

Napaštanje koje se spominje u ovim hadisima je, po većini islamske uleme, dozvoljen čin, koji je na nivou mustehaba (lijepog postupka), a nije stroga obaveza. Napaštanje obavljaju najbliži srodnici umrlog, a i drugi ukoliko dobiju dozvolu najbližih srodnika. Neki učenjaci poput Hasana Basrije dozvoljavaju da 30 ljudi posti (na ime napaštanja za neku osobu) u jednom danu. Napaštanje se može obaviti i za ramazanski post, kao i za zavjetni te post određenog kefareta. Drugi način da se izmiri ova vrsta duga umrlog, jeste da se za svaki njegov propušteni dan posta nahrani po jedan siromah.(podijeli se fidja).

١٥٩ – عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: ((لا يَزَالُ النَّاسُ بِخَيْرٍ مَا عَجَّلُوا الْفِطْرَ)).

159. Od Sehla b. Sa'da es-Saidijja, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Ljudi će neprestano biti na dobru, sve dok budu požurivali sa iftarom i duljili sa sehurom."

U hadisu je sadržano podsticanje na praktikovanje sunneta Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, - iftarenje u prvom vaktu akšama, tj. čim nastupi, te sehur na samom kraju noći, pred zoru, o čemu je ranije bilo govora. (V. hadis broj 168).

١٦٠ – عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما قَالَ: ((نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ الْوِصَالِ. قَالُوا: إِنَّكَ تُوَاصِلُ. قَالَ: إِنِّي لَسْتُ كَهَيْئَتِكُمْ، إِنِّي أُطْعَمُ وَأُسْقَى)). وَرَوَاهُ أَبُو هُرَيْرَةَ وَعَائِشَةُ وَأَنَسُ بْنُ مَالِكٍ.

الوِصَال: هو وصل الصوم متابعة بعضه بعضاً دون فطر أوسحور.

160. Od Abdullaha b. Omera, radijellahu 'anhuma, prenosi se da je rekao: " Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, zabranio je 'visal' (spajanje dva i više dana posta bez iftara i sehura). Rekoše mu: "Ali, ti ih spajaš, Allahov Posla- niče?" Reče im: "Ja nisam kao vi, ja sam nahranjen i napojen."

١٦١ - وَلِمُسْلِمٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ﷺ: ((فَأَيُّكُمْ أَرَادَ أَنْ يُوَاصِلَ فَلْيُوَاصِلْ إِلَى السَّحَرِ)).

161. Od Ebu Seida el Hudrija, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Ko od vas želi da spaja post - neka to učini samo do sehura."

Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, praktikovao je određene ibadete s kojima nije želio zaduživati i svoje drugove, visal ili spajanje posta je jedan od takvih ibadeta. Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, nije volio bilo kakvo pretjerivanje u vjeri, stoga je i zabranjivao svojim drugovima spajanje posta. Međutim, kasnije im je dozvolio, kada je vidio njihovu upornost u želji da ga slijede i ugledaju se na njega, pa makar im bilo i teško. U ovome se ogleda velika ljubav ashaba prema Allahovu Poslaniku, sallellahu 'alejhi ve sellem, te njegova velika milost i prema njima.

34- Poglavlje o najefdalnijem postu i drugo – بَابُ أَفْضَلِ الصِّيَامِ وَغَيْرِهِ

١٦٢ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رضي الله عنهما قَالَ: ((أُخْبِرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنِّي أَقُولُ: وَاللَّهِ لأَصُومَنَّ النَّهَارَ، وَلأَقُومَنَّ اللَّيْلَ مَا عِشْتُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَنْتَ الَّذِي قُلْتَ ذَلِكَ؟

فَقُلْتُ لَهُ: قَدْ قُلْتُهُ، بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي. فَقَالَ: فَإِنَّكَ لا تَسْتَطِيعُ ذَلِكَ. فَصُمْ وَأَفْطِرْ، وَقُمْ وَنَمْ. وَصُمْ مِنْ الشَّهْرِ ثَلاثَةَ أَيَّامٍ فَإِنَّ الْحَسَنَةَ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا. وَذَلِكَ مِثْلُ صِيَامِ الدَّهْرِ. قُلْتُ: فَإِنِّي أُطِيقُ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ. قَالَ: فَصُمْ يَوْماً وَأَفْطِرْ يَوْمَيْنِ. قُلْتُ: أُطِيقُ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ. قَالَ: فَصُمْ يَوْماً وَأَفْطِرْ يَوْماً. فَذَلِكَ مِثْلُ صِيَامِ دَاوُد. وَهُوَ أَفْضَلُ الصِّيَامِ. فَقُلْتُ: إِنِّي أُطِيقُ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ. قَالَ: لا أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ)).

وَفِي رِوَايَةٍ: ((لا صَوْمَ فَوْقَ صَوْمِ أَخِي دَاوُد – شَطْرَ الدَّهْرِ – صُمْ يَوْماً وَأَفْطِرْ يَوْماً)).

شطر الدهر: نصف الدَّهر.

162. Od Abdullaha b. Amra ibn Asa, radijellahu 'anhuma, prenosi se da je rekao: "Obaviješten je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, kako sam ja rekao: Tako mi Allaha, danju ću postiti, a noću ću klanjati dok sam živ." Pa mi reče Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem: "Jesi li ti onaj što je to rekao?" Rekoh: Jesam! Draži si mi od oca i majke, Allahov Poslaniče." Reče mi: "Ti to nećeš moći, nego posti i jedi, klanjaj i spavaj, i posti od svakog mjeseca tri dana jer se dobro djelo deseterostruko nagrađuje, i to je kao da si postio cijelu godinu." Rekoh: "Podnio bih i više od toga." Reče Allahov Poslanik, sallellahu

'alejhi ve sellem, "Onda posti dan, a nemoj postiti dva dana." Rekoh: "Ja mogu bolje od toga." Reče Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, "Onda posti dan, a nemoj postiti (slijedeći) dan. Ovo je post Davuda, a.s., i to je najbolji post." Rekoh: "Ja mogu bolje od toga", "Nema većeg ni boljeg od toga", reče Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem.

Islam je vjera umjerenosti i pravog puta, a pravi put je put sredine, beż pretjerivanja u neku od krajnosti. Navedeni hadis uzima se kao primjer ekstremizma i pretjerivanja koje se javlja zbog određenih okolnosti. U životu čovjeka muslimana, tokom kroćenja islamskom stazom, neminovno ga zadesi stanje tzv. hamasa ili entuzijazma, elana, kada musliman poseže za izvjesnim pretjerivanjem u vjeri. Međutim, kao što oblaci prekriju Sunce nakon što je sijalo, isto tako i entuzijazam (hamas) biva zamijenjen slabošu (fuṯurom), što je u drugom hadisu istakao i prenosilac, Abdullah b. Amr b. El-'As, radijellahu 'anhuma.

١٦٣ – عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رضيَ اللهُ عنهما قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ((إِنَّ أَحَبَّ الصِّيَامِ إِلَى اللَّهِ صِيَامُ دَاوُد. وَأَحَبَّ الصَّلاةِ إِلَى اللَّهِ صَلاةُ دَاوُد. كَانَ يَنَامُ نِصْفَ اللَّيْلِ، وَيَقُومُ ثُلُثَهُ. وَيَنَامُ سُدُسَهُ. وَكَانَ يَصُومُ يَوْماً وَيُفْطِرُ يَوْماً)).

163. Od Abdullaha b. Amral b. El-Asa, radijellahu 'anhuma, prenosi se da je Allahov Poslanik,

sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Uistinu je Allahu najdraži post - post Davuda, a.s. i najdraži namaz - namaz Davuda, a.s. Spavao bi pola noći, zatim bi klanjao trećinu noći, a zatim bi opet spavao šestinu noći. (Što se tiče posta), postio bi dan, a dan ne bi postio."

Post i namazi Davuda, a.s., koji se u ovom hadisu spominje jeste post nafile, izvan ramazana, i namaz izvan obaveznih pet dnevnih namaza.

١٦٤ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ قَالَ: ((أَوْصَانِي خَلِيلِي ﷺ بِثَلاثٍ صِيَامِ ثَلاثَةِ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ، وَرَكْعَتَيْ الضُّحَى، وَأَنْ أُوتِرَ قَبْلَ أَنْ أَنَامَ)).

164. Od Ebu Hurejrea, radijellahu 'anhu, prenosi se da je rekao: "Preporučio mi je moj prijatelj, miljenik Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, troje: Post tri dana od svakog mjeseca, dva rekjata Duha - namaza, i da klanjam vitr namaz prije spavanja."

Post od tri dana nafile od svakog mjeseca izvan ramazana jeste potvrđeni sunnet Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, na osnovu ovog i drugih hadisa. Onome ko želi praktikovati ovu nafilu preporučuju se tzv. "bijeli dani", 13., 14. i 15. dan svakog mjeseca lunarnog kalendara.

Duha - namaz ili kušluk, kako ga još neki zovu ili Salatu-l-evvabine (namaz pokornih Allahu ﷻ), također je potvrđeni sunnet Allahovog Poslanika, sallel-

lahu 'alejhi ve sellem, koji je on često praktikovao. Ovaj namaz se klanja 45 minuta od izlaska Sunca (nakon što odskoči za jedno koplje), pa do na pola sahata od takvimskog početka podne namaza, tj. od trenutka kada Sunce uđe u zenit.

O vitr - namazu i njegovom klanjanju prije spavanja bilo je ranije govora. (V. hadis br. 111. i 112).

١٦٥ - عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبَّادِ بْنِ جَعْفَرٍ قَالَ: ((سَأَلْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ أَنَهَى النَّبِيُّ ﷺ عَنْ صَوْمِ يَوْمِ الْجُمُعَةِ؟ قَالَ: نَعَمْ)) وَزَادَ مُسْلِمٌ ((وَرَبِّ الْكَعْبَةِ)).

165. Od Muhammeda b. Abbasa b. Dž'afera - prenosi se da je upitao Džabira b. Abdullaha, radijellahu 'anhuma: "Je li Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, zabranio post petkom (kao nafilu)? "Jeste", reče Abdullah.

١٦٦ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: ((لا يَصُومَنَّ أَحَدُكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، إلاَّ أَنْ يَصُومَ يَوْماً قَبْلَهُ، أَوْ يَوْماً بَعْدَهُ)).

166. Od Ebu Hurejrea, radijellahu 'anhu, prenosi se da je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, kako kaže: "Neka nijedan od vas nikako ne posti samo petak, bez dana prije ili poslije."

Dva navedena hadisa jasno i nedvosmisleno uka-

zuju da je, kao što drži mnoštvo islamskih učenjaka, pokuđeno postiti nafilu petkom ako taj post ne prati i po'st četvrtka ili subote. Upravo tako bi radio i Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, kada bi postio petak: spajao bi taj post sa subotom ili četvrtkom. Nije pokuđeno petkom postiti zavjetni post ili post kefareta, jer je vadžib, odnosno obavezni post, a ne nafila.

١٦٧ - عَنْ أَبِي عُبَيْدٍ مَوْلَى ابْنِ أَزْهَرَ وَاسْمُهُ سَعْدُ بْنُ عُبَيْدٍ - قَالَ: ((شَهِدْتُ الْعِيدَ مَعَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضي الله عنه فَقَالَ: هَذَانِ يَوْمَانِ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ صِيَامِهِمَا: يَوْمُ فِطْرِكُمْ مِنْ صِيَامِكُمْ، وَالْيَوْمُ الآخَرُ: تَأْكُلُونَ فِيهِ مِنْ نُسُكِكُمْ)).

نُسُكِكُمْ: أَضاحيكم.

167. Od Seada b. Abida prenosi se da je rekao: "Prisustvovao sam bajram - namazu sa Omerom b. Hattabom, radijellahu 'anhu, kad je rekao: "Zabranio je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, post u ova dva dana, dan Ramazanskog bajrama i drugi dan kada jedete vaše kurbane (Kurbanski bajram)."

Islamski učenjaci su podijelili post, s obzirom na njegovu obaveznost, na nekoliko vrsta:

a) obavezni, farz post; u ovu kategoriju spada post u toku ramazana, zatim napaštanje propuštenih dana Ramazanskog posta i kefaret;

b) vadžib post; u ovu kategoriju spada zavjetni

post, tj. post osobe koja se zavjetovala da će postiti ukoliko se ispuni nešto što očekuje;

c) haram (zabranjeni) post; u ovu kategoriju spada i post spomenut u tematskom (navedenom) hadisu, a to je post prvog dana Ramazanskog i četiri dana Kurbanskog bajrama. Haram je postiti ženi u hajzu ili nifasu, kao i nafilu post ženi kojoj to nije dozvolio njen muž. Zabranjen je post i onome kome će to pogoršati zdravlje i negativno uticati na život;

d) mekruh (pokuđeni) post, a to je post samo petkom (jer je petak "mali Bajram"), samo subotom (jer je subota dan svetkovanja židova) ili samo nedjeljom (jer je nedjelja dan svetkovanja kršćana, a musliman mora da se razlikuje od židova i kršćana);

e) nafila (dobrovoljni) post.

١٦٨ - عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ﷺ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : ((إِذَا أَقْبَلَ اللَّيْلُ مِنْ هَهُنَا . وَأَدْبَرَ النَّهَارُ مِنْ هَهُنَا : فَقَدْ أَفْطَرَ الصَّائِمُ)) .

168. Od Omera b. Hataba, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Kada nastupi noć odavde i nestane dan odavde, onda Sunce zađe, tada se iftari postač."

١٦٩ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ ﷺ قَل: قَل رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:
((مَنْ صَامَ يَوْماً فِي سَبِيلِ اللَّهِ بَعَّدَ اللَّهُ وَجْهَهُ عَنْ النَّارِ سَبْعِينَ
خَرِيفاً)).

169. Od Ebu Seda el-Hudrija, radijellahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Ko isposti jedan dan na Allahovom Putu, udaljit će ga Allah od vatre džehenemske 70 godina."

35-. Poglavlje o Lejletu-l-kadru – بابُ ليلةِ القَدر

Lejletu-l-kadr ili Noć kadr spada u bitne smjernice i odrednice u životu svakog muslimana. To je noć u kojoj Allah spušta Svoju milost na Svoje robove i nagrađuje njihov ibadet nagradom i sevapima većim nego za ibadet u 1000 mjeseci izvan ove noći. Stoga je ovo najvrjednija, najodabranija noć u životu čovjeka. Brojna su mišljenja među islamskiim učenjacima zašto se ova noć upravo ovako zove (Noć odluke). Dio islamskih učenjaka smatra da ova noć nosi ovaj naziv zbog toga što Allah, dž.š., u toj noći određuje život, smrt, nafaku i ostalo za čitavu slijedeću godinu. Također, dio islamskih alima smata da se Lejletu-l-kadr tako naziva zbog prisustva velikog broja meleka na Zemlji tokom te noći.

١٧٠ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنهما: ((أَنَّ رِجَالاً مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ أُرُوا لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي الْمَنَامِ فِي السَّبْعِ الأَوَاخِرِ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَرَى رُؤْيَاكُمْ قَدْ تَوَاطَأَتْ فِي السَّبْعِ الأَوَاخِرِ. فَمَنْ كَانَ مُتَحَرِّيهَا فَلْيَتَحَرَّهَا فِي السَّبْعِ الأَوَاخِرِ)).

تَواطَأَتْ: توافقت.

170. Od Abdullaha b. Omera, radijellahu 'anhuma, prenosi se kako su neki drugovi Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, sanjali (pokazano im je u snu) da je Lejletu-l-kadr u jednoj od zadnjih sedam noći mjeseca Ramazana, pa je rekao Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem: "Vidim da je vaš san (istinit). Ona je u zadnjih sedam noći, pa ko je bude tražio, neka je traži u posljednjih sedam noći (ramazana)."

١٧١ - عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: ((تَحَرَّوْا لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي الْوِتْرِ مِنْ الْعَشْرِ الأَوَاخِرِ)).

171. Od Aiše, radijellahu 'anha, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, rekao: "Tražite Lejletu-l-kadr u zadnjih deset neparnih noći (Ramazana)."

Najveći broj islamskih učenjaka smatra da je Noć kadr u ramazanu i da ostaje aktualna sve do Sudnjeg dana. Imam Ebu Hanife i njegovi učenici smatraju da

je Lejletu-l-kadr neodređena noć u ramazanu, koja se iz godine u godinu mijenja.

Jedan broj islamskih učenjaka smatra da je Noć kadr 27. noć mjeseca ramazana. Svoj stav potkrepljuju raznim hadisima i simbolikom u kur'anskoj spomenutoj suri koja govori o Noći kadra. Kur'anska sura "El - Kadr" sadrži 30 riječi, a 27. riječ u toj suri je "HIJE - ONA" što aludira na to da se radi o Lejletu-l-kadru, 27. ramazanskoj noći. Također, u istoj kur'anskoj suri "LEJLETU-L-KADR" se spominje 3 puta, što pomnoženo sa devet, koliko izraz "LEJLETU-L-KADR", ima harfova, iznosi 27. Razlog skrivanja i nepreciznog određivanja Noći kadr leži u poticaju za povećanim angažovanjem na polju ibadeta tokom svih ramazanskih noći, a naročito zadnjih deset. Jer onaj ko nije siguran kad je "LEJLETU-L-KADR", a zasigurno zna da je u zadnjih deset ili sedam neparnih noći, on će se truditi da bude u ibadetu u svim tim noćima - nadajući se da baš ta noć bude kaderska.

36- Poglavlje o i'tikafu – بابُ الاعتكافِ

I'tikaf je potvrđeni sunnet Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, Jezičko značenje riječi "i'tikaf" boravak, zadržavanje. Šeriatsko značenje riječi "i'tikaf" je: boravak u džamiji određeno vrijeme, uz određena pravila ponašanja radi ibadeta. I'tikaf je kolektivna obaveza muslimana, što znači, ako je obavi grupa ljudi, obaveza spada sa ostalih. U zadnjoj trećini ramazana Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve

sellem, povećao bi svoj ibadet. Noći bi provodio klanjajući i učeći Kur'an, podsticao bi i druge na to. Mnogo bi zikr činio Allahu, dž.š. i razmišljao. Osoba u i'tikafu (mu'tekif) može izlaziti jedino zbog obavljanja fizioloških potreba, abdesta i gusula ako mu je neophodan i ako ga ne može obaviti u džamiji. Također, može izaći radi klanjanja džume namaza, ukoliko se ovaj namaz ne klanja u džamiji njegova i'tikafa. Osoba u i'tikafu ne obilazi bolesnika, ne izlazi radi hrane (hrana mu se donosi), ne prisustvuje dženazi (osim ako je u tome veća korist). ne dodiruje ženu i ne spava s njom. Dozvoljeno je tokom i'tikafa razgovarati, spavati, smijati se (bez pretjerivanja)... Svako bezrazložno napuštanje i'tikafa, je zabranjeno bez obzira učinilo se to u zaboravu ili svjesno.

١٧٢ - عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها: ((أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَعْتَكِفُ فِي الْعَشْرِ الأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ، حَتَّى تَوَفَّاهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ. ثُمَّ اعْتَكَفَ أَزْوَاجُهُ بَعْدَهُ)).

وَفِي لَفْظٍ ((كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَعْتَكِفُ فِي كُلِّ رَمَضَانَ. فَإِذَا صَلَّى الْغَدَاةَ جَاءَ مَكَانَهُ الَّذِي اعْتَكَفَ فِيهِ)).

الغداة: الصبح.

172. Od Aiše, radijellahu 'anha, prenosi se da bi Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, bivao u i'tikafu zadnjih, deset ramazanskih noći sve dok ga Allah nije uzeo Sebi. Nakon njegove smrti u i'tikaf su išle njegove žene."

Imam Ebu Hanife smatra da žena obavlja i'tikaf u svojoj kući. Žena ne obavlja i'tikaf bez saglasnosti svoga muža. Ovakav ženin i'tikaf neće biti punovažan. Činjenica je da žena nije zadužena mnogim ibadetima kojima su zaduženi muškarci. To zbog njene prirode i njene fizičke konstrukcije, kojom je Allah, dž.š., obdario, te shodno tome olakšao joj izvršavanje onoga čime ju je zadužio, a prije svega su to uloge uzorne supruge, brižne majke, odgajanje djece, koja uz to redovno klanja i posti, te udjeljuje od svog imetka, ukoliko ga posjeduje.

١٧٣ - عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها: ((أَنَّهَا كَانَتْ تُرَجِّلُ النَّبِيَّ ﷺ وَهِيَ حَائِضٌ، وَهُوَ مُعْتَكِفٌ فِي الْمَسْجِدِ. وَهِيَ فِي حُجْرَتِهَا: يُنَاوِلُهَا رَأْسَهُ)).

وَفِي رِوَايَةٍ: ((وَكَانَ لا يَدْخُلُ الْبَيْتَ إِلاَّ لِحَاجَةِ الإِنْسَانِ)).

وَفِي رِوَايَةٍ أَنَّ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ " إِنْ كُنْتُ لأَدْخُلُ الْبَيْتَ لِلْحَاجَةِ وَالْمَرِيضُ فِيهِ. فَمَا أَسْأَلُ عَنْهُ إِلاَّ وَأَنَا مَارَّةٌ ". **الترجيل:** تسريح الشعر. أهـ

حاجة الإنسان: البول والغائط.

173. Od Aiše, radijellahu 'anha, prenosi se da bi joj Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem pružio svoju glavu, kada je boravio u i'tikafu (u džamiji), i ona bi ga češljala, a imala je menstruaciju. U drugoj predaji ovog hadisa se kaže da Al-

lahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, ne bi ulazio u kuću osim radi fiziološke potrebe.

Dozvoljeno je onome ko je u i'tikafu da opere kosu, češlja se i obavlja druge radnje iz lične higijene.

١٧٤ – عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضي الله عنه قَالَ: قُلْتُ: ((يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي كُنْتُ نَذَرْتُ فِي الْجَاهِلِيَّةِ أَنْ أَعْتَكِفَ لَيْلَةً)) – وَفِي رِوَايَةٍ: ((يَوْماً – فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ. قَالَ فَأَوْفِ بِنَذْرِكَ)) وَلَمْ يَذْكُرْ بَعْضُ الرُّوَاةِ يَوْماً ولا لَيْلَةً.

174. Od Omera b. Hattaba, radijellahu 'anhu, prenosi se da je rekao Allahovom Poslaniku, sallellahu 'alejhi ve sellem: "Allahov Poslaniče, u doba džahilijjeta (prije islama) zavjetovao sam se da ću u i'tikafu provesti noć (ili dan) u BEJTUL-HAREMU (K'abi)." Reče mu Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem: "Ispuni svoj zavjet."

Zavjetovanjem na i'tikaf on postaje obavezan. I'tikaf se, pored ramazana, može obaviti u bilo kojem drugom periodu u godini. Minimalno vrijeme za izvršenje obaveznog (zavjetnog) i'tikafa je jedan dan prema mišljenju imama Ebu Hanife. Pored zavjetnog (obaveznog) i'tikafa postoji i ramazanski i'tikaf koji je, kako smo rekli, na nivou potvrđenog sunneta, te i'tikaf koji se može vršiti u bilo koje doba godine (mustehab). Većina islamskih učenjaka smatra da se u i'tikaf ulazi nakon akšam - namaza 21. noći Ramazana.

١٧٥ - عَنْ صَفِيَّةَ بِنْتِ حُيَيٍّ رضي الله عنها قَالَتْ: ((كَانَ النَّبِيُّ ﷺ مُعْتَكِفًا. فَأَتَيْتُهُ أَزُورُهُ لَيْلاً. فَحَدَّثْتُهُ، ثُمَّ قُمْتُ لأَنْقَلِبَ، فَقَامَ مَعِي لِيَقْلِبَنِي - وَكَانَ مَسْكَنُهَا فِي دَارِ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ - فَمَرَّ رَجُلانِ مِنَ الأَنْصَارِ فَلَمَّا رَأَيَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَسْرَعَا. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: عَلَى رِسْلِكُمَا. إِنَّهَا صَفِيَّةُ بِنْتُ حُيَيٍّ. فَقَالا: سُبْحَانَ اللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ. فَقَالَ: إِنَّ الشَّيْطَانَ يَجْرِي مِنْ ابْنِ آدَمَ مَجْرَى الدَّمِ. وَإِنِّي خَشِيتُ أَنْ يَقْذِفَ فِي قُلُوبِكُمَا شَرًّا- أَوْ قَالَ شَيْئاً)).

وَفِي رِوَايَةٍ ((أَنَّهَا جَاءَتْ تَزُورُهُ فِي اعْتِكَافِهِ فِي الْمَسْجِدِ فِي الْعَشْرِ الأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ. فَتَحَدَّثَتْ عِنْدَهُ سَاعَةً. ثُمَّ قَامَتْ تَنْقَلِبُ. فَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ مَعَهَا يَقْلِبُهَا، حَتَّى إِذَا بَلَغَتْ بَابَ الْمَسْجِدِ عِنْدَ بَابِ أُمِّ سَلَمَةَ)). ثُمَّ ذَكَرَهُ بِمَعْنَاهُ.

لِيَقْلِبَنِي: لِيَرُدَّنِي ويرجعني إلى مترلي.

رِسْلِكُما: على مهل وتؤدة.

175. Od Safijje b. Hujejj, radijellahu 'anha, (žene Allahovog Poslanika, s.a.v.s) prenosi se da je rekla: " Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, bijaše u džamiji, u i'tikafu. Ja mu jedne noći dođoh u posjetu i porazgovarah sa njim, a zatim pođoh. Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, pođe sa mnom da me isprati, a soba joj se nalazila u kući Usamea b. Zejda, r.a. "Prođoše",

nastavlja dalje Safijj, radijellahu 'anhu, "dva čovjeka od muslimana ensarija, pa kada ugledaše Allahova Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, ubrzaše s hodom." Reče mi Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem: " Ovo je Safijja b. Hujjej!"
"Subhanellah, o, Allahov Poslaniče!" - odgovoriše.
"Uistinu, šejtan (prokleti) kola po čovjeku poput krvi, pa sam se pobojao da u vaše srce ne ubaci neko zlo," reče im Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem

I ovaj plemeniti hadis obiluje značajnim poukama za muslimane. Ukoliko se čovjeku desi da se nađe u sumnjivoj situaciji, koja bi mogla biti dvostruko protumačena, obaveza mu je da tu situaciju razjasni na način kako je to uradio Allahov Poslanik, sallellahu 'alejhi ve sellem, Npr. ako čovjek hoda ulicom sa svojom sestrom, koja ga uzme ispod ruke, ili se sa njom rukuje te bude viđen od ljudi koji ga poznaju, a ne znaju da je žena, koja je sa njim, njegova rođena sestra, obaveza mu je da kaže: "Ovo je moja sestra..." Inače, taj čin mogao bi se drugačije protumačiti. Šejtan, lanetullahi (Allah ga prokleo) je čovjekov najveći neprijatelj. Njegove metode zavođenja ljudi su mnogobrojne, sve u cilju odvajanja ljudi od njihova Gospodara, koje, kao takve, želi povesti za sobom u džehennemsku vatru, koja mu je obećana. Postupak Allahovog Poslanika, sallellahu 'alejhi ve sellem, iz gornjeg hadisa, jedna je od metoda zaštite od prokletog

šejtana.

Kada se musliman čudi nečemu, sunnet je da tada kaže: "SUBHANELLAHI" (slava Allahu), a kada se raduje, onda izgovara: "ALLAHU EKBER" (Allah je najveći).

LITERATURA:

1. Ibn Kesir, Tefsir, Sarajevo, 2000.
2. Abdu-l-Ganijj el-Maqdisi, Umdetu-l-ahkami min kelami hajri-l-en'ami",‹ Bejrut, 1992.
3. Sahihu-l-Muslim bi Šerhi Nevevi, II izd., 1972.
4. Dr. Sejjid Sabik, Fikhu sunneti, Bejrut, 1992.
5. Abdulhamid Mahmud Tahmaz, Hanefijski fikh, Sarajevo, 2003.
6. Ibrahim El Halebi, Multeqa-l-ebhur, Sarajevo, 2002.
7. Sahihu-l-Buhari, preveo Hasan Škapur, Sarajevo, 1996.
8. Tirmizijin džamiu - sunnen, priredio Prof. Mahmut Karalić, Travnik, 2000.
9. Ebu Bekr el-Džezairi, Put pravog muslimana", Zenica 2000.
10. Safijur-Rahman El Mubarek Fouri, Zapečaćeni džennetski napitak, Travnik (bez godine izd.)
11. Mustafa Spahić, Povijest islama, Sarajevo, 1999.
12. Šabić Muharem, Zašto i kako se daje zekjat, Saarbrüken, 1995.
13. Dr. Jusuf el-Karadavi, Propisi o postu, Tuzla, 2001.

14. Safet Kuduzović, Svojstva Poslanikovog posta u svijetlu vjerodostojnog Sunneta, Aman, 2002.
15. Safet Kuduzović, Svojstva Poslanikovog namaza od abdesta do zikra, Aman, 2001.
16. Ibrahim Džananović, Idžtihad u prva četiri stoljeća islama, Sarajevo (bez godine izdanja)
17. Omer Nakičević, Uvod u hadiske znanosti, Sarajevo, 1997.
18. Fikret Karčić,Istorija šerijatskog prava, Mr. Sarajevo, 1997.
19. Grupa autora, Islamsko znaje, Sarajevo, 1998.
20. Šefik Kurdić, Ramazan i teravih namaz u svjetlu hanefijskog mezheba", Zenica, 2002.
21. Ali Binferid El Hindi, Skraćena zbirka fikhskih propisa,
22. Mustafa Sušić, Fikhu-l-ibadaī, Skripta za 1. i 2. razred Gazi Husrev-begove medrese
23. Nusret Abdibegović, Fikh, Sarajevo, 2001.
24. Muhamed Seid Serdarević, Fikhu-l-ibadaī, Sarajevo 1421.
25. Fikh za drugi razred medrese, Novi Pazar 1995.
26. Mirsad Mahmutović Hadis, Tuzla, 1999.
27. Abdurahman B.Hasan el Temim, Knjiga tevhida, Radost pravovjernih; Sarajevo 2001.

SADRŽAJ